

Kansallinen metsäohjelma 2010

Seurantaraportti 2005–2006

Kansallinen metsäohjelma 2010

Seurantaraportti 2005–2006

Maa- ja metsätalousministeriö 5/2007

Julkaisun nimi:

Kansallinen metsäohjelma 2010
Seurantaraportti 2005–2006

Julkaisija:

Maa- ja metsätalousministeriö

Toimittajat:

Leena Hytönen ja Ahti Kotisaari

Kannen kuvat:

Puu on tyylikäs rakennusmateriaali. (Kuva: Martti Kainulainen).

Harvinaisen Hämeen kylmänkukan elinympäristöjä ovat aurinkoiset harjut. (Kuva: Antti Below).

Monitoimikoneen ohjaamo muistuttaa lentokoneen ohjaamoa, jossa kuljettajalta vaaditaan korkeaa tietotaitoa.
(Kuva: Ponsse Oyj).

Metsien virkistyspalveluille on kysyntää. Kuvassa retkeilijöitä Karkalin luonnonpuistossa.
(Kuva: Ahti Kotisaari).

ISBN 978-952-453-330-0

ISSN 1238-2531

Graafinen suunnittelu: Z Design Oy

Taitto: Vammalan Kirjapaino Oy

Kirjapaino: Vammalan Kirjapaino Oy, 2007

Sisältö

Alkusanat	5
Tiivistelmä	6
1. Kansallinen metsäohjelma 2010:n pääkohdat	8
2. Kansallinen metsäohjelma 2010:n väliarviointi	9
3. Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen 2005–2006	11
3.1. Metsäteollisuudella kasvumahdollisuuksia	11
3.1.1. Metsäteollisuuden tuotannon kehitys	11
3.1.2. Kotimaisen puun käyttö	12
3.1.3. Puutuoteteollisuuden viennin kehitys ja edistämistoimet	13
3.1.4. Muut metsäteollisuuden toimintaedellytykset	14
3.2. Metsätalous kannattaa ja työllistää	14
3.2.1. Metsätalouden kannattavuus	14
3.2.2. Työvoimatilanne ja koulutus	16
3.2.3. Metsäenergia	17
3.3. Ekologinen kestävyys turvataan	19
3.3.1. Metsien monimuotoisuuden turvaaminen	19
3.3.2. Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteutuminen	19
3.3.3. Metsien suojelutilasto	19
3.3.4. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) tilanne	21
3.3.5. Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt ja ympäristötuet ja sopimukset	22
3.3.6. Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluprosessi	22
3.3.7. Vesien suojelu ja metsätalous	23
3.3.8. Metsien hiilinieluvaikutus ja ilmastokysymykset	23
3.4. Metsät hoidetaan hyvin	24
3.4.1. Metsänhoito- ja perusparannustöiden tilanne ja rahoitus	24
3.4.2. Metsänhoitotöiden laatu	27
3.4.3. Metsäenergian korjuu	28
3.4.4. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen kehitys	28
3.5. Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita	29
3.5.1. Virkistyskäytön ja luonnontuotteiden edistämisen painopisteet	29
3.5.2. Metsien virkistyskäytön kehittäminen ja koordinointi	29
3.5.3. Yhteistyön edistäminen	30
3.6. Metsäosaamista vahvistetaan	30
3.6.1. Tutkimus- ja toimintaohjelmien sekä osaamiskeskusten yhteistyön ja koordinaation tiivistäminen	30
3.6.2. Metsäalan tutkimus osana eurooppalaista tutkimusympäristöä ja biotekniikan mahdollisuudet	31
3.6.3. Metsäalan tuntemusta edistävä toiminta	32
3.6.4. Puunkorjuuosaamisen ja -palveluiden sekä koulutuspalvelujen kehittäminen vientituotteiksi	32
3.6.5. Koulutuksen ja tutkimuksen laaja-alaistaminen sekä elinkeinoelämän, metsäalan tutkimuksen, koulutuksen ja hallinnon yhteistyö	32

3.7. Suomi on aktiivinen kansainvälisessä metsäpolitiikassa	33
3.7.1. Monenkeskinen yhteistyö	33
3.7.2. Euroopan metsäministerikonferenssit	34
3.7.3. Toiminta Euroopan unionissa	34
3.7.4. Kahdenvälinen yhteistyö	35
4. Alueellisten metsäneuvostojen toiminta vuosina 2005–2006	36
LIITTEET	37
Liite 1. Metsäneuvoston toiminta vuosina 2005–2006	37
Liite 2. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutuminen vuosina 2005–2006	42
Liite 3. Seurantaraporteissa 2000, 2001 ja 2002–2003 esitetyt jatkotoimenpiteet	48
Liite 4. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman toteutuminen metsäsektorin kannalta	52

Alkusanat

Kansallinen metsäohjelma 2010 (KMO) hyväksyttiin valtioneuvostossa vuonna 1999. Ohjelman toimeenpano on kuulunut hallituksen ohjelmiin hyväksymishetkestä tähän päivään saakka. Metsäsektorin toimintaympäristössä on tapahtunut ohjelman hyväksymisen jälkeen suuria muutoksia, mistä syystä ohjelman tarkistaminen aloitettiin syksyllä 2005. Metsäneuvosto hyväksyi syyskuussa 2006 monipuolisen valmistelun jälkeen uuden Kansallinen metsäohjelma 2015:n pohjaksi Metsäsektorin tulevaisuuskatsauksen – Metsäneuvoston linjaukset metsäsektorin painopisteiksi ja tavoitteiksi.

Tarkistustyön rinnalla KMO:n toimeenpanoa on jatkettu, koska ohjelmassa tärkeiksi todetut asiat kuten metsäteollisuuden kasvumahdollisuudet, kannattava ja työllistävä metsätalous sekä metsien ekologinen kestävyys eivät ole toimintaympäristön muuttuessa menettäneet merkitystään, pikemminkin päinvastoin.

Kansallinen metsäohjelma 2010 on laadittu ja sitä on toimeenpantu laajapohjaisella yhteistyöllä sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Alueelliset metsäohjelmat tarkistettiin vuoden 2005 aikana ajanjaksolle 2006–2010. Ohjelmien toimeenpano on aloitettu käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Ohjelmien suurin anti on niiden sisältämä alueiden viesti metsäsektorin kehittämisen kannalta tärkeistä asioista KMO:n uudistamistyötä varten.

Ohjelman toimeenpanorakenteet mahdollistavat hyvän yhteistyön. Prosessia voidaankin kutsua koko metsäsektorin dialogiprosessiksi sen avoimen luonteen ja osanottajien monipuolisuuden ansiosta. Kansallisessa metsäneuvostossa, sen sihteeristössä ja työryhmissä sekä alueellisissa metsäneuvostoissa on mukana sekä valtiovallan, yrityselämän, etujärjestöjen että muiden sosiaalipartnereiden kuten ympäristönsuojelujärjestöjen edustajia. Uutta metsäneuvostoa ja sen toimielimiä vuonna 2005 nimitettäessä kiinnitettiin erityistä huomiota KMO-työn ylisektoraaliseen luonteeseen ja osaamisen merkitykseen metsäsektorin kehittämisessä. Eri hallinnonalojen, tutkimuksen ja metsien virkistyskäytön edustusta lisättiin eri toimielimissä. Uudet kokoonpanot ovat mahdollistaneet entistäkin monipuolisemman keskustelun ja toimenpiteiden yhteensovittamisen niin uutta ohjelmaa suunniteltaessa kuin vanhaa ohjelmaa toimeenpantaessakin.

KMO 2010:n toimeenpanoa ja vaikuttavuutta seurataan muun muassa seurantaraporttien muodossa. Tässä vuosien 2005–2006 seurantaraportissa kerrotaan toimialan yleisestä kehityksestä ja tavoitteiden saavuttamiseksi tehdyistä toimenpiteistä sekä ohjelman vuonna 2005 valmistuneen arvioinnin tuloksista. Seurantaraporttia ovat valmistelleet metsäneuvoston sihteeristö ja työryhmien puheenjohtajat ja sihteerit kuullen työryhmien jäseniä. Raportti on hyväksytty metsäneuvostossa.

Kiitän lämpimästi kaikkia Kansallinen metsäohjelma 2010:n toimeenpanossa ja tämän seurantaraportin valmistelussa mukana olleita tahoja ja henkilöitä arvokkaasta ja hyvin tehdystä työstä.

Helsingissä 22.3.2007

Juha Korkeaaja
Maa- ja metsätalousministeri

Tiivistelmä

Metsäteollisuuden tuotannon kannalta vuosi 2005 oli poikkeuksellinen paperiteollisuuden seitsemän viikon työsopimuskiistan seurauksena. Massan, paperin ja kartongin tuotanto laskivat 12 prosenttia ja sahatavaran tuotanto 9 prosenttia. Vuonna 2006 massan, paperin ja kartongin tuotanto nousi hyvän markkinatilanteen ja uuden työehtosopimuksen ansiosta uuteen ennätykseen. Sahatavaran tuotanto jäi vuoden 2005 tasolle raaka-ainehuollossa ilmenneiden vaikeuksien takia.

Kansallisessa metsäohjelmassa asetettua puutuoteteollisuuden viennin arvon kaksinkertaistamistavoitetta ei saavuteta. Vuonna 2005 viennin arvo laski hintojen alhaisuuden ja vientimäärän laskun takia, mutta parantunut hintakehitys vuonna 2006 nosti viennin arvon 2,7 miljardiin euroon. Summa on 56 prosenttia asetetusta tavoitteesta. Myönteistä on kuitenkin puutuoteteollisuuden kotimaisen käytön säilyminen korkealla tasolla ja puutuotteiden jalostusasteen kohoaminen.

Teollisuuden raakapuun käyttö supistui 67,8 miljoonaan kuutiometriin vuonna 2005. Vähennystä edelliseen vuoteen oli yhdeksän prosenttia ja se kohdistui kotimaiseen raakapuuhun, jota käytettiin 49,9 miljoonaa kuutiometriä. Vuonna 2006 teollisuuden kotimaisen raakapuun käyttö nousi 54,6 miljoonaan kuutiometriin. Tuontipuun määrät molempina vuosina olivat korkeat tuontipuun hinnan edullisuuden ja eräiden puutavaralajien kotimaisen vähäisen saatavuuden takia. Vuonna 2005 tuontipuuta käytettiin 17,9 miljoonaa ja vuonna 2006 19,3 miljoonaa kuutiometriä.

Kansallisen metsäohjelman kotimaisen puun (ml. polttopuu) hakkuukertymätaavoitetta 63–68 miljoonaa kuutiometriä vuodessa ei tulla saavuttamaan ilman erityistoimenpiteitä. Kotimaisen puun hakkuukertymä oli vuonna 2005 yhteensä 58,7 miljoonaa ja vuonna 2006 arviolta 59 miljoonaa kuutiometriä sekä keskimäärin 60,2 miljoonaa kuutiometriä vuosina 2000–2006.

Raakapuun hintakehitys on ollut nouseva vuodesta 2005 alkaen. Pienenevät hakkuumäärät ja hakkuiden kuitupuupainotteisuus ovat kuitenkin laskeneet yksityismetsistä saatuja kantorahatuloja. Samalla metsätalouden reaalin kannattavuus (nettotulos hehtaaria kohden) on laskenut 86 euroon vuonna 2006.

Metsäsektorin työllisyys on kehittynyt myönteisemmin kuin kansallista metsäohjelmaa laadittaessa arvioitiin. Vuonna 2005 työllisten määrä oli 96 100 ja vuonna 2006 arviolta 95 000 henkilöä kun vuosien 2000–2006 keskiarvo oli 93 000 henkilöä. Työllisyyden hyvä tilanne perustuu lisääntyneisiin metsänhoitotöihin, metsäenergian korjuumäärien kasvuun ja puutuoteteollisuuden vakaaseen työllistävyyteen. Jatkossa haasteena on työvoiman saatavuuden turvaaminen työikäisten ikäluokkien vähetessä ja metsäsektorin toimintaympäristön muuttuessa.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman METSON toteutus jatkui menestyksellisesti. Luonnonarvokauppa-, tarjouskilpailu- ja yhteistoimintaverkostokeilut toteutettiin suunnitellussa laajuudessa kuten myös Metsähallituksen maanhankinta suojelutarkoituksiin tarjousten perusteella. Ohjelman seuranta ja arviointi valmistui marraskuussa 2006 ja sitä edelsi Metsien monimuotoisuuden tutkimusohjelma MOSSEn (2003–2006) tutkimusraportin valmistuminen syyskuussa 2006. Metsähallitus päätti Pohjois-Suomessa ns. dialogiprosessin tuloksena 100 000 hehtaarin metsä- ja suoalueiden suojelemisesta kesäkuussa 2006.

Vuoden 2005 alussa julkaistiin Ilmastomuutoksen kansallinen sopeutumisstrategia ja vuonna 2006 käynnistettiin ilmastonmuutoksen sopeutumisen tutkimusohjelma 2006–2010. Valtioneuvosto antoi marraskuussa 2005 eduskunnalle energia- ja ilmastopoliittisen selonteon, jossa esitettiin linjaukset muun muassa puuperäisen energian käytön lisäämisestä. Valtioneuvosto vahvisti joulukuussa 2006 linjaukset, joiden mukaan Suomi soveltaa metsänhoitotoimenpidettä YK:n ilmastosopimuksen Kioton pöytäkirjan ensimmäisellä sitoumuskaudella vuosina 2008–2012. Tämä tarkoittaa sitä että Suomen metsät huomioidaan hiilinieluna Kioto-prosessissa.

Metsänhoito- ja perusparannustöiden pitkään jatkunut myönteinen kehitys taittui vuonna 2005. Erityisesti taimikonhoitomäärät ja kunnostusojitusmäärät laskivat, mihin oli syynä sekä kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisten tukien reaaliarvojen lasku että heikon puumarkkinatilanteen heijastusvaikutukset. Metsähakkeen kokonaiskäyttö sitä vastoin on noussut kansallisen metsäohjelman tavoitteiden mukaisesti ja oli vuonna 2006 noin 3,4 miljoonaa kuutiometriä. Rahoituslain kokonaisuudistus saatettiin myös loppuun niin, että laki hyväksyttiin tammikuussa 2007.

Metsien virkistyskäytön merkitys on edelleenkin kasvanut ja kasvua on tuettu muun muassa Ulkoilufoorumin, VILMAT-ohjelman toimeenpanon ja sähköisten palveluiden kehittämisen avulla.

T&K-toiminnan ja koulutuksen välinen yhteistyö tiivistyi. Valtioneuvoston periaatepäätös julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta uudistamisesta, Suomen metsäklusterin tutkimusstrategia, metsäklusterin huippuosaamisen keskittymä ja osaamiskeskukset ovat esimerkkejä tehdyistä linjapäätöksistä. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus nousi entistä tärkeämmäksi kysymykseksi.

Kansainvälinen metsäyhteistyö jatkui aktiivisena niin monenkeskisenä yhteistyönä, kuten UNFF6, Euroopan metsäministerikonferenssien seuranta ja valmistelu, ja toiminta Euroopan Unionissa, kuin kahdenvälisenä yhteistyönä.

Alueellinen metsäohjelmatyö ja metsäneuvostojen toiminta jatkoi myönteistä kehitystään. Uudet alueelliset ohjelmat valmisteltiin vuoden 2005 kuluessa kaudelle 2006–2010. Valtakunnallisen ja alueellisten metsäneuvostojen yhteistyö tiivistyi.

1. Kansallinen metsäohjelma 2010:n pääkohdat

Valtioneuvosto hyväksyi Kansallinen metsäohjelma 2010:n maaliskuussa 1999 ja päätti saman vuoden marraskuussa ohjelman toteuttamisesta. Toukokuussa 1999 valtioneuvosto asetti laajapohjaisen metsäneuvoston, jonka tehtävänä on tukea maa- ja metsätalousministeriötä laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä metsäpoliittisissa kysymyksissä, seurata metsäohjelman toteutusta ja tehdä ehdotuksia ohjelman kehittämiseksi taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti tasapainoisena kokonaisuutena. Nykyisen, kesäkuussa 2005 työnsä aloittaneen, kaksikymmentäkolmejäsenen metsäneuvoston toimikausi kestää elokuulle 2008.

Metsäohjelman tavoitteena on, että vuoteen 2010 mennessä metsäteollisuuden kotimaisen ainespuun vuotuista käyttöä lisätään 5–10 miljoonalla kuutiometrillä 63–68 miljoonaan kuutiometriin, puutuoteteollisuuden viennin arvo kaksinkertaistetaan 4,2 miljardiin euroon vuodessa sekä lisätään energiapuun käyttöä viiteen miljoonaan kuutiometriin vuodessa. Valtiovalta huolehtii yhdessä yritysten ja yrittäjien kanssa metsäteollisuuden toimintaedellytyksistä, kuten energian kilpailukykyisestä hinnasta ja tieverkoston kunnosta sekä puutuoteteollisuuden ja puuenergian kehittämiseksi tarvittavista teknologia- ja kehittämissuunnitelmista.

Ainespuun hakkuukertymän nostaminen edellyttää metsäohjelman mukaan metsänhoidon ja metsänparannuksen kokonaisinvestointien nostamista noin 250 miljoonan euron tasolle vuodessa. Metsänomistajien osuus lisäyksestä on 67 miljoonaa euroa ja valtion sekä EU-rahoituksen noin 17 miljoonaa euroa. Valtio panostaa erityisesti metsäsuunnitteluun sekä metsänomistajien neuvontaan ja koulutukseen. Tuotannon lisäys edistää metsätalouden ja metsäteollisuuden työllisyyttä 10 000–15 000 henkilötyövuodella, mutta tuottavuuden noustessa metsäsektorin työllisyyden arvioidaan ohjelmassa kuitenkin vähenvän 95 000:sta 80 000 henkilötyövuoteen vuoteen 2010 mennessä.

Metsien ekologinen kestävyys turvataan kehittämällä talousmetsien ympäristönhoitoa maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteisesti vuonna 1994 vahvistaman metsätalouden ympäristöohjelman ja sen seurantojen pohjalta. Tavoitteena on, että metsäluonnon hoidon määrärahaa lisätään ja metsätalouden ympäristökuormitusta vähennetään valtioneuvoston vesiensuojelun periaatepäätöksen mukaisesti. Vahvistetut suojeluohjelmat yksityismailla toteutetaan vuosina 1996–2007 600 miljoonan euron suuruisella rahoitusohjelmalla. Lisäksi perustetaan laajapohjainen työryhmä tekemään tutkimuksiin perustuva arvio metsien suojelutarpeesta sekä laatimaan taloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat huomioonottava metsiensuojelun tavoite-, rahoitus- ja toimintaohjelma. Ohjelma koskee Etelä-Suomea, Oulun läänin länsiosia ja Lounais-Lappia.

Metsänhoitotöiden lisäys kohdistuu metsäohjelmassa etenkin nuoren metsän hoitoon, jossa vuotuinen tavoite nousee 150 000 hehtaaria 250 000 hehtaariin, ja kunnostusojitukseen, jossa vuotuinen tavoite kasvaa 75 000 hehtaaria 110 000 hehtaariin. Metsäteiden osalta painopiste siirtyy uusien teiden rakentamisesta olemassa olevien metsäteiden perusparannukseen. Metsän- ja ympäristöhoidon sekä korjuuvaurioiden seurantaa kehitetään.

Metsästys, poronhoito, keräily, maisema- ja kulttuuriarvot, ulkoilu, matkailu sekä metsien muu monikäyttö otetaan huomioon ja niitä edistetään metsien käytön ja suojelun yhteydessä.

Kansallisen metsäohjelman tavoitteena on, että metsäosaamista ja metsäalan innovaatiotoimintaa parannetaan kehittämällä tutkimusta, tutkimustulosten käytäntöön vientiä ja koulutusta. Tiedon tuottajien ja käyttäjien vuorovaikutusta lisätään perustamalla metsäalan innovaatiofoorumi. Aktiivisella kansainvälisellä metsäpolitiikalla, kansainvälisellä metsäntutkimus- ja koulutusyhteistyöllä sekä metsä- ja ympäristöviestinnällä turvataan Suomen edut ja edistetään kestävä metsätaloutta.

2. Kansallinen metsäohjelma 2010:n väliarviointi

Keväällä 2005 JP Management Consulting (Europe) Oy toteutti maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta Kansallinen metsäohjelma 2010:n väliarvioinnin¹. Arvioinnin tavoitteena oli määritellä, missä määrin metsäohjelmalle asetetut tavoitteet oli saavutettu ja selvittää, miten hyvin ohjelma noudattaa kansallisia metsäohjelmia varten määriteltyjä eurooppalaisia periaatteita. Lisäksi tavoitteena oli määritellä mahdollisia kehitystarpeita sekä antaa suosituksia ohjelman jatkokehittämiseksi. Kunkin päätavoitteen osalta arvioidaan valittuja toimenpiteitä ja keinovalikoiman riittävyttä, sekä esitetään kehittämisehdotuksia itse tavoitteen, valittujen toimenpiteiden, seurannan toteutuksen ja tarvittavien lisäselvitysten osalta.

Väliarvioinnin perusteella Kansalliselle metsäohjelmalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa oli havaittavissa merkittävä edistystä. Metsäohjelman useimpien tavoitealueiden todettiin kuitenkin käsittävän myös sektoreita, joiden kohdalle vuodelle 2005 asetettujen tavoitteiden saavuttaminen näytti epävarmalta. Tärkeimpinä syinä arvioitsijat pitivät toimintaympäristössä ja markkinaolosuhteissa tapahtuneita muutoksia, joiden seurauksena metsäohjelman toimenpiteet ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Ohjelman varsinaisten tavoitteiden määrittelyn todettiin esimerkiksi virkistykseen, metsäosaamiseen ja kansainväliseen metsäpolitiikkaan liittyvien kysymysten kohdalla olevan varsin yleisellä tasolla, joten on vaikea määritellä, missä määrin asetetut tavoitteet on saavutettu.

Tärkeimpinä myönteisinä tuloksina pidettiin muun muassa seuraavia:

- Kotimaisen ainespuun kulutus on kasvanut 1990-luvun lopun 53,4 miljoonasta kuutiometrillä 57,0 miljoonaan kuutiometriin vuonna 2003. Myös vuotuinen hakkuukertymä on kasvanut vastaavasti.
- Energiapuun kulutus on kasvanut tasaisesti noin 2,5 miljoonaan kuutiometriin vuonna 2004.
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuutta turvaava toimintaohjelma vuosille 2003–2007 (METSO) on käynnistetty ja metsien monimuotoisuuteen liittyvään tutkimukseen ja inventointeihin on investoitu huomattavia rahasummia.
- Metsänhoito- ja metsänparannustöiden julkista rahoitusta on lisätty metsäohjelmalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.
- Suomi on osallistunut aktiivisesti kansainväliseen metsäpolitiikkaan ja kehitysyhteistyöhön.

Metsäohjelman tavoitteista haasteellisimpina pidettiin puutuotteiden vientiarvon sekä myös kotimaisen ainespuun käytön kasvulle asetettuja tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittaisiin arvioitsijoiden mielestä laajempi toimenpidevalikoima, jonka avulla voitaisiin parantaa kotimaisen ainespuun saatavuutta ja Suomen metsäteollisuuden kilpailuasemaa. Ekologisten tavoitteiden osalta arvioinnissa korostettiin luonnonsuojeluohjelmien toteutuksen ja luonnonsuojelun tehostamisen tarpeita Etelä-Suomessa sekä typen huuhtoutumisen vähentämisen tarpeita. Metsänhoidollisten toimenpiteiden osalta huomiota vaativat esimerkiksi ensiharvennukset ja kunnostusojitus. Lisäpanostuksia nähtiin tarvittavan myös virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseksi. Taulukossa 1 esitetään yhteenveto väliarvioinnin tuloksista.

¹ Kansallisen metsäohjelman väliarviointi. Loppuraportti. 2005. Maa- ja metsätalousministeriö, MMM:n julkaisuja 5/2005.

Taulukko 1. Kansallisen metsäohjelman tavoitteiden saavuttaminen ja tärkeimmät haasteet ²

Tavoite	Ohjelman puolivälissä saavutetut tavoitteet	Tärkeimmät haasteet
1. Metsäteollisuudella kasvumahdollisuuksia	Kotimaisen ainespuun kulutus*	Metsäteollisuustuotteiden vienti, puunkäytön lyhyen aikavälin kehitys
2. Metsätalous kannattaa ja työllistää	Energiapuu, vuotuinen hakkuukertymä*)	Hakkuukertymän lyhyen aikavälin kehitys
3. Ekologinen kestävyys turvataan	Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma vuosille 2003–2007 (METSO), tutkimuksen ja inventointien rahoittaminen	Luonnonsuojeluohjelmien toteuttaminen, typen huuhtoutuminen, päätös Etelä-Suomeen mahdollisesti tarvittavasta luonnonsuojeluohjelmasta
4. Metsät hoidetaan hyvin	Metsien lannoitus, metsäteiden perusparannus, nuoren metsän hoito, valtion tuki	Ensiharvennukset, kunnostusojitus
5. Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita	Metsien monikäytön huomioiminen	Vastuualueiden määrittely, virkistyskäytön tukemiseen tarvittavan rahoituksen varmistaminen, tietopohjan laajentaminen
6. Metsäosaamista vahvistetaan	Metsäalan tulevaisuusfoorumi	Koulutuksen ja tutkimuksen monipuolistaminen ja laaja-alastaminen, kansainvälinen viestintä, tulevaisuuteen suuntaava tutkimus
7. Suomi on aktiivinen kansainvälisessä metsäpolitiikassa	Aktiivinen osallistuminen ja yhteistyö kansainvälisesti, EU:n piirissä ja kahdenvälisesti	Kehitysyhteistyövarat

*) Kotimaisen ainespuun kulutus ja vuotuinen hakkuukertymä ovat kasvaneet tavoitteiden mukaisesti, kun verrataan nykytasoa vuosien 1995–1999 keskiarvoon. Hakkuumäärä ja kotimaisen ainespuun kulutus eivät kuitenkaan ole kasvaneet vuoden 1999 jälkeen KMO:n ohjelmakauden aikana.

Kansallisen metsäohjelman varsinainen ohjelmaprosessi todettiin toimivaksi. Kansallisen metsäohjelman katsottiin ohjaavan alueellisia metsäohjelmia melko hyvin ja alueellisten metsäohjelmien onnistuneen metsäohjelman tavoitteiden toteuttamisessa. Kehitystarpeita nähtiin metsäohjelman mahdollisuuksissa edistää ohjelman seurantaraporteissa esitettyjen toimenpide-ehtotusten toteutusta. Metsäohjelmalla todettiin myös olevan rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa teollisiin toimijoihin. Metsäohjelma on edistänyt ministeriöiden välistä yhteistyötä metsäsektoriin liittyvissä asioissa. Alueellisten metsäohjelmien toteutus on myös selvästi edistänyt alueellisiin kehitysprosesseihin osallistuvien sidosryhmien välistä yhteistyötä. Arvioinnin mukaan metsäohjelmassa noudatetaan kansallisia metsäohjel-

mia sääteleviä eurooppalaisia periaatteita sekä kansallisella että alueellisella tasolla hyvin. Arviointiin kuuluneen sidosryhmäkyselyn perusteella metsäohjelma on edistänyt osallistumista, yhteistyötä, kumppanuuksia, osaamista, yhdenmukaisuutta kansallisen lainsäädännön ja kansallisten toimintaohjeiden kanssa sekä huomioinut ekosysteemilähestymistavan. Tärkeimmät kehitystarpeet liittyvät ristiriitojen hallintamekanismien luomiseen, metsäohjelman mahdollisuuksiin vaikuttaa muiden sektoreiden strategioihin ja resurssien jakoon, toimijoiden pitkän aikavälin sitoutumisen vahvistamiseen ja tiedonhallinnan kehittämiseen, joista esimerkkeinä mainitaan seurantatietojen käyttö sekä tietoisuuden lisääminen metsäasioissa.

² Kansallisen metsäohjelman väliarviointi. Loppuraportti. 2005. Maa- ja metsätalousministeriö, MMM:n julkaisu 5/2005.

3. Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen 2005–2006

3.1. Metsäteollisuudella kasvumahdollisuuksia

Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteena on säilyttää metsäteollisuuden toimintaedellytykset Suomessa kilpailukykyisinä niin, että teollisuus lisää vuotuista kotimaista puunkäyttöä 5–10 miljoonaa kuutiometriä vuoteen 2010 mennessä. Metsäohjelman tavoitteena on myös puutuotteiden vientiarvon kaksinkertaistaminen vuoteen 2010 mennessä.

3.1.1. Metsäteollisuuden tuotannon kehitys

Vuonna 2005 paperiteollisuuden noin seitsemän viikkoa kestäneestä työsopimuskiistasta johtuneet seisokit heijastuivat koko toimialan tuotannon kehitykseen (kuva 1). Paperin ja kartongin tuotanto laski vuoden 2004 ennätystasolta 12,4 miljoonaa tonniin (-12 %) ja massan tuotanto 11,1 miljoonaa tonniin (-12 %).

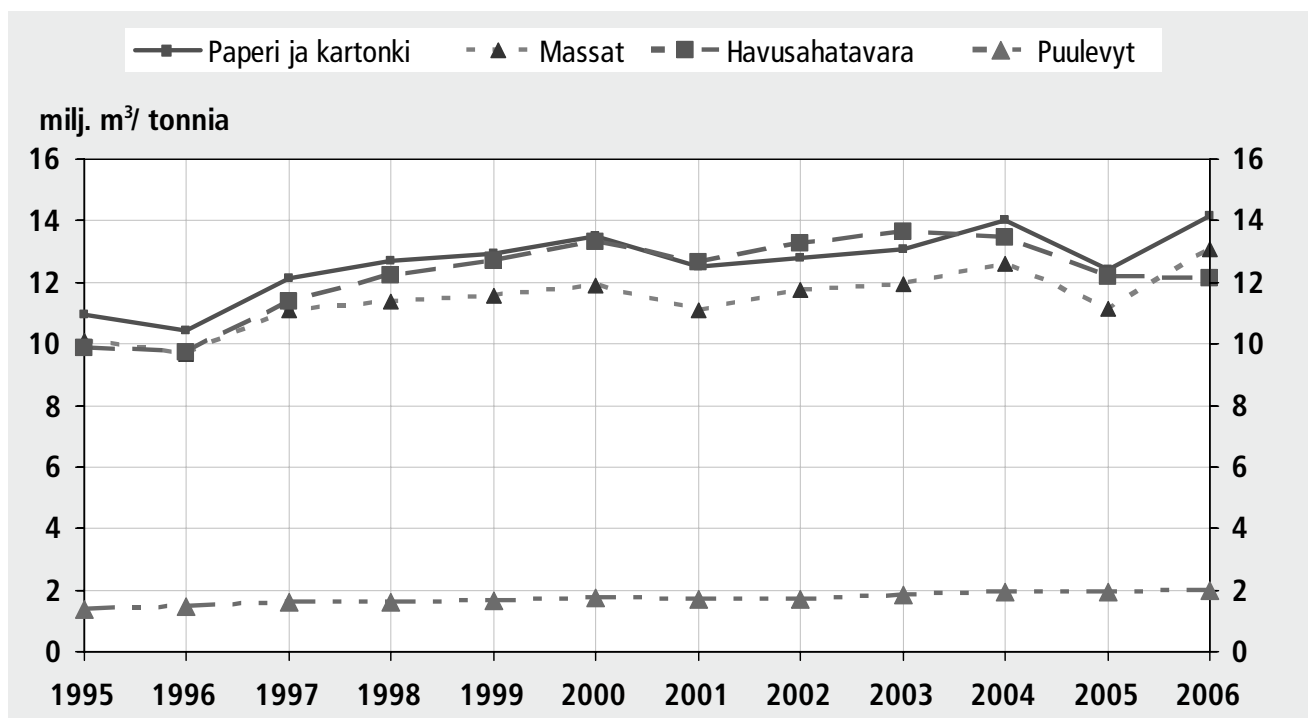
Havusahatavaran tuotanto laski 12,2 miljoonaa kuutiometriin (-9 %) vuonna 2005. Tuotantoa laski haketoimitusten pysähtyminen sahoilta sellutehtaille. Lisäksi suljettiin heikosti kannat-

tavaa sahauskapasiteettia, mikä osaltaan laski tuotantomääriä. Puulevyjen tuotanto laski 1,9 miljoonaa kuutiometriin (-2 %).

Vuonna 2006 paperiteollisuuden tuotanto kasvoi uuteen ennätykseen vuoden 2005 työkiistan aiheuttaman notkahduksen jälkeen. Muun muassa uusi työehtosopimus ja tuotteiden parantunut kysyntä mahdollistivat kapasiteetin käyttöasteen nostamisen. Paperin ja kartongin tuotanto ylsi 14,1 miljoonaa tonniin (+14 %). Massan tuotanto kohosi 13 miljoonaa tonniin (+17 %). Tästä kemiallisen massan eli sellun osuus oli lähes kahdeksan miljoonaa tonnia.

Sahatavaraa tuotettiin 12,1 miljoonaa kuutiota vuonna 2006 eli tuotantomäärä jäi edellisen vuoden tasolle huolimatta hyvästä kysyntäkehityksestä. Raaka-aineen saannissa oli vaikeuksia johtuen puumarkkinoiden hiljentymisestä alkuvuoden aikana ja kelirikon pitkittymisestä syksyllä. Ilman raaka-ainehuollon ongelmia sahatavaraa olisi arvioiden mukaan tuotettu 0,5–1,0 miljoonaa kuutiometriä enemmän. Myös sahauskapasiteetti supistui hieman muutamien laitosten sulkemisen seurauksena. Puulevyjen tuotanto nousi neljä prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Metsäteollisuuden tuotannon bruttoarvo Suomessa oli vuonna 2005 noin 18,5 miljardia euroa, josta kolmasosa oli puutuoteollisuuden tuotteita ja kaksi kolmannesta massa- ja paperiteollisuuden tuotteita. Vuonna 2006 tuotannon bruttoarvo oli noin 21 miljardia euroa eli noin 14 % enemmän kuin vuonna 2005.

Kuva 1. Metsäteollisuuden tuotanto Suomessa 1990–2006. Metsäteollisuus ry:n jäsenjärjestöt. Lähde: Metsäteollisuus ry.

Tuotannon supistumisen myötä metsäteollisuustuotteiden viennin määrä laski 11 % vuonna 2005. Vientihinnat pysyivät jokseenkin edellisen vuoden tasolla. Määrien supistuessa metsäteollisuuden viennin arvo laski noin 11 prosenttia ja oli noin 10,5 miljardia euroa.

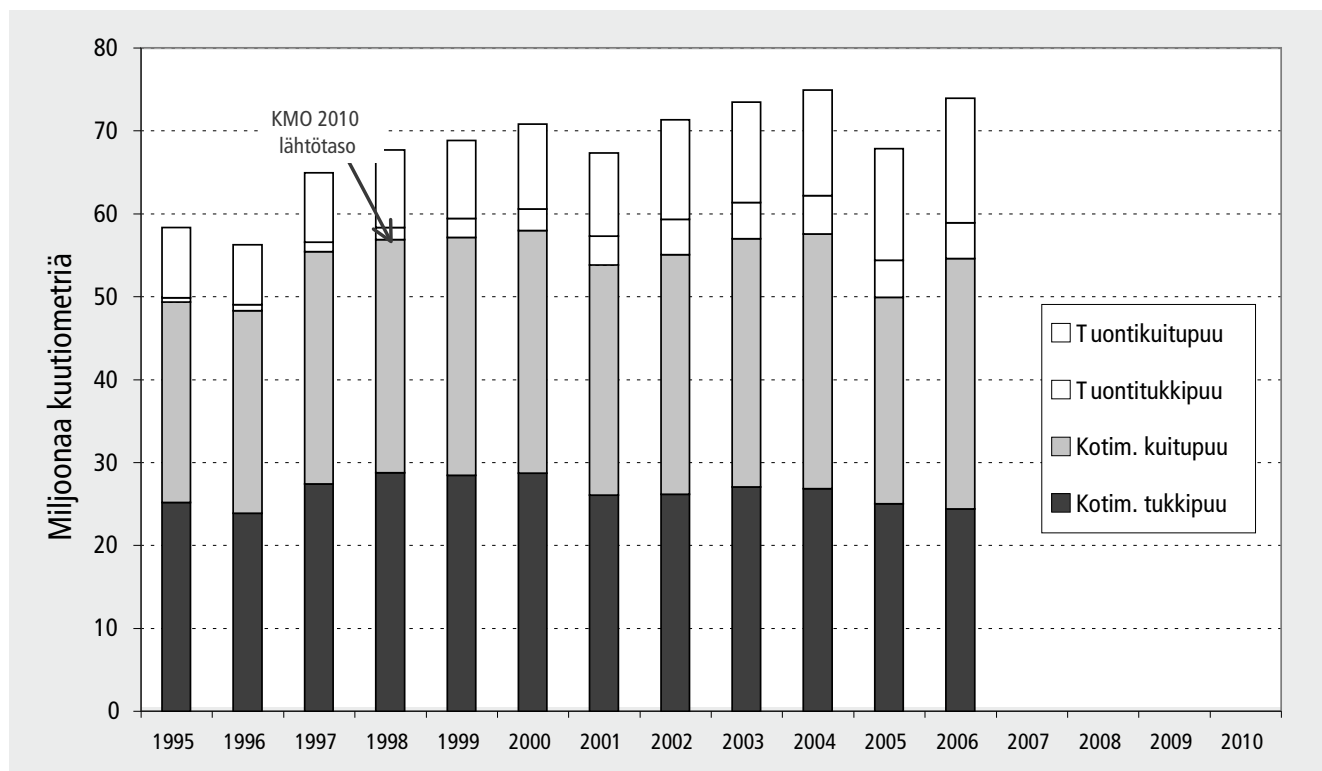
Vuonna 2006 viennin määrä kasvoi voimakkaasti, noin 14 prosentilla. Tuotteiden vientihinnat nousivat hieman, keskimäärin runsaat pari prosenttia. Myönteinen kehitys kasvatti metsäteollisuuden vientitulot runsaaseen 12 miljardiin euroon eli 17 prosenttia edellistä vuotta korkeammalle. Metsäteollisuuden osuus Suomen koko tavaraviennin arvosta oli 20 prosenttia.

3.1.2. Kotimaisen puun käyttö

Metsäteollisuus käytti vuonna 2005 raakapuuta kaikkiaan 67,8 miljoonaa kuutiometriä (kuva 2). Käyttö väheni edellisvuodesta yhdeksän prosenttia eli 7,1 miljoonaa kuutiometriä. Käytön supistuminen kohdistui kotimaiseen raakapuuhun, jota käytettiin vuonna 2005 yhteensä 49,9 miljoonaa kuutiometriä. Edellisenä vuonna kotimaisen puun käyttö oli 57,5 miljoonaa kuutiometriä. Merkittävin syy massa- ja paperiteollisuuden puun käytön vähenemiseen oli työkiistasta aiheutuneet tuotantoseisokit vuoden 2005 touko- ja kesäkuussa. Sahateollisuuden puun käyttöä supistivat Euroopan markkinoilla vallinnut sahatavaran ylijarjonta ja edellä mainitut tuotantoseisokit, jolloin sahakkeen kysyntä pieneni. Myös kannattamattoman sahauskapasiteetin sulkeminen pienensi osaltaan kotimaisen puun käyttöä.

Vuonna 2006 puun käyttö nousi edellisvuoden notkahduksen jälkeen lähes vuoden 2004 tasolle. Metsäteollisuus käytti raakapuuta 73,9 miljoonaa kuutiometriä (kuva 2). Kotimaista puuta käytettiin 54,6 ja tuontipuuta 19,3 miljoonaa kuutiometriä. Puun kysyntää lisäsi erityisesti massa- ja paperiteollisuuden tuotannon nousu ennätyskorkealle tasolle. Kotimaisen raaka-aineen saatavuudessa oli alkuvuodesta ongelmia puumarkkinoiden hiljentymisestä johtuen. Vuoden lopussa poikkeuksellisen pitkä syyskelirikko vaikeutti puun hankintaa. Arvioiden mukaan sahateollisuudessa jäi noin 1–2 miljoonaa kuutiometriä kotimaista tukkipuuta hyödyntämättä edellä mainituista puuhuollon ongelmista johtuen.

Kotimaisen puun käyttö on ollut metsäohjelmakauden aikana (1999–2006) keskimäärin 55,4 miljoonaa kuutiometriä. Kuten kuvasta 2 ilmenee, kotimaisen puun käytön lisäykselle asetettua 5–10 miljoonan kuutiometrin tavoitetta ei ole saavutettu. Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteenasettelu perustui oletukseen lopputuotteiden kysynnän kasvusta ja tuotantokapasiteetin noususta. Teollisuuden puuntarve onkin kasvanut oletettua vauhtia, mutta raaka-aineen kysyntä on kohdistunut arvioitua voimakkaammin tuontipuuhun. Tuontimäärien kasvuun ovat vaikuttaneet tuontipuun hinnan kilpailukykyisyys kotimaiseen raakapuuhun verrattuna ja se, että kaikkia puutavaralajeja ei ole ollut saatavissa riittävästi kotimaasta. Vuonna 2005 tuontipuuta käytettiin 17,9 miljoonaa kuutiometriä ja vuonna 2006 käyttö oli 19,3 miljoonaa kuutiometriä.

Kuva 2. Teollisuuden puunkäyttö vuosina 1995–2006. Lähde: Metsäteollisuus ry.

3.1.3. Puutuoteteollisuuden viennin kehitys ja edistämistoimet

Vuonna 2005 puutuoteteollisuuden viennin arvo oli 2,6 miljardia euroa, joka oli 4 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2004. Erityisesti sahatavaran vientimäärä laski seitsemän prosenttia ja hinnat pysyivät alhaisella tasolla. Hintataso alkoi parantua vuoden jälkipuoliskolla, mutta siitä huolimatta viennin arvo jäi edellistä vuotta alemmalle tasolle.

Vuonna 2006 puutuoteteollisuuden viennin arvo nousi 11 prosenttia 2,7 miljardin euron tasolle. Erityisesti sahatavaran kysyntä parani Euroopan ja Pohjois-Afrikan markkinoilla ja yksikköhinnat nousivat voimakkaasti.

Puutuoteteollisuuden viennin arvon kaksinkertaistaminen on erittäin haasteellinen tehtävä, eikä sen toteutuminen näytä olevan realistista vuoteen 2010 mennessä. Jalostettujen tuotteiden viennin arvo todennäköisesti kuitenkin kasvaa. Puutuoteteollisuuden tuotteiden käyttö kaksinkertaistui 1990-luvulla maassamme nouden viiteen miljoonaan kuutiometriin eli noin kuutiometriin asukasta kohden, jolla tasolla kulutus on pysynyt vuodesta 2000 lähtien. Kotimaan käytöstä aiempaa suurempi osuus on ollut jalosteita.

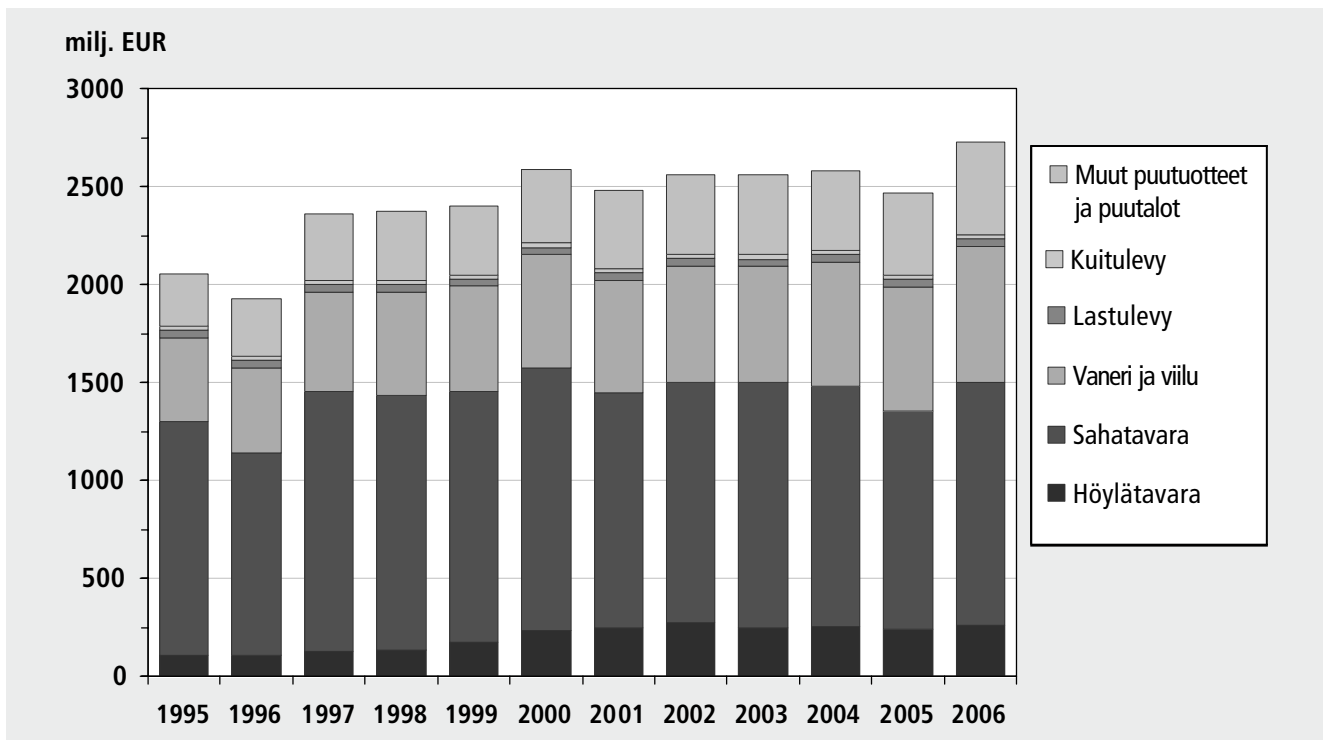
Valtioneuvosto teki 17.3.2005 periaatepäätöksen puun käytön ja puurakentamisen edistämisestä. Periaatepäätökseen sisältyy puutuotealan elinkeinopoliittinen ohjelma 2004–2010 ja Puurakentamisen edistämishjelma 2004–2010. Tarkoituksena on kaksinkertaistaa puutuoteteollisuuden viennin arvo vuoteen

2010 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi alan pk-yritykset tarvitsevat tukea muun muassa liiketoimintamallien kehittämässä ja viennin kasvattamisessa.

Valtion tukemia puutuotealan kehittämishankkeita ovat muun muassa PuuSuomi -laatuohjelma, Puutuotealan osaamiskeskus ja suomalaisruotsalainen Wood Material Science -tutkimusohjelma sekä EU:n rahoittama WoodWisdomNet -verkosto-ohjelma, jotka tuottavat ja välittävät tutkimustietoa metsätalouden ja metsäteollisuuden tarpeisiin.

Puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittisen ohjelman toteuttamisen pääpaino on erikoistumisessa, tuotteiden jalostusarvon nostamisessa, liiketoimintaosaamisen parantamisessa sekä puun käytön hyväksyttävyydessä. Puutuotteiden käytön edistämisen pääpaino on siirtynyt kotimaasta vientimarkkinoille. Puurakentamisen edistämishjelman toteuttaminen on jatkunut laajapohjaisena julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä. Ohjelman tavoitteena on luoda edellytykset sille, että kansainvälisesti kilpailukykyinen puutuoteteollisuus menestyy ja kasvaa Suomessa.

Valtioneuvosto teki joulukuussa 2006 päätöksen osaamiskeskusohjelmaan 2007–2013 sisällytettävistä osaamiskeskuksista. Puurakentamista edistetään osana Asumisen osaamisklusteria. "Building with wood – living with wood" -teema on klusterin yksi kärki-hanke (ks. luku 3.6.1).

Kuva 3. Puutuoteteollisuuden viennin nimellisarvo tuoteryhmittäin vuosina 1992–2006e. Lähde: Tullihallitus, Metsäteollisuus ry.

3.1.4. Muut metsäteollisuuden toimintaedellytykset

Energia

Energian saatavuus kilpailukykyiseen hintaan on metsäteollisuudelle tärkeä strateginen kysymys. Metsäteollisuus käyttää noin 30 prosenttia Suomen sähköstä. Energian riittävä ja turvattu saanti kannustaa osaltaan investoimaan kotimaahan.

Viime vuosina ovat energiaomavaraisuus, bioenergia, toimitusvarmuus ja päästökauppa nousseet voimakkaasti esille energian saatavuuden ohella. Ilmastopolitiikan vaikutus on voimistunut. Vuonna 2005 otettiin käyttöön hiilidioksidin päästökauppa, mikä on aiheuttanut voimakasta vaihtelua energian hintaan. Päästökauppa vaikuttaa myös turpeen asemaan ja käyttöön energian lähteenä. Muutokset turpeen käytössä puolestaan heijastuvat puun käyttöön polttoaineena. (Metsäenergiasta ks. luku 3.2.3).

Liikenneverkkojen kunto

Toimintaedellytysten kannalta on tärkeää, että liikennepoliitika on pitkäjänteistä ja ennakoitavaa. Metsäteollisuus tarvitsee Suomessa kaikkia liikenneverkkoja niiden koko laajuudessa. Puuraaka-aineen ja metsätalouden kuljetuksissa korostuu alempiasteisen tieverkoston kunto. Liikenneväylien kunto on heikentynyt edelleen vuosien 2005–2006 aikana. Valtion rahoitus on jäänyt jälkeen tarpeisiin nähden noin 300–400 miljoonalla eurolla vuosittain.

Tieverkon kelirikko voimistaa puunhankinnan kausivaihtelua ja aiheuttaa huomattavat, noin 100 miljoonaa euron lisäkustannukset vuosittain. Vuonna 2005 teollisuuden tuotantoseisokit hiljensivät puunkorjuun ja kuljetukset kevätkelirikon aikana. Vuonna 2006 poikkeuksellisen voimakas ja myöhäinen syyskelirikko johti laajoihin painorajoihin sorateilla ja vaikeutti erityisesti sahojen puuhoiltoa. Sahateollisuuden tuotanto jäi normaalia alemmalle tasolle raaka-ainepulan takia.

Metsäsertifiointi

Metsäsertifiointi on lähtökohtaisesti markkinaohjautuvaa toimintaa. Julkisten hankintojen osalta kuitenkin myös viranomaiset ottavat kantaa metsäsertifiointiin. Ison-Britannian julkisissa hankinnoissa sekä PEFC- että FSC-järjestelmien mukaisesti serifioiduista metsistä tuleva puun todettiin tulevan laillisesti ha-

katuista ja kestävästi hoidetuista metsistä. Hollannissa käytettävä Kerhout-järjestelmä on hyväksynyt FSC-sertifioinnin uudet kriteerit uusittujen vaatimustensa mukaisiksi. Kauppa- ja teollisuusministeriössä on aloitettu Suomen julkisten hankintojen periaatteiden valmistelu.

Suomen FSC standardi hyväksyttiin (akkreditoitiin) ehdollisesti 7.6.2006. Akkreditointiehtot tulee täyttää 7.6.2007 mennessä ja työ on parhaillaan käynnissä

3.2. Metsätalous kannattaa ja työllistää

Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteena on ainespuun vuotuisen hakkuukertymän nostaminen 63–68 miljoonaan kuutiometriin vuoteen 2010 mennessä huolehtimalla samalla metsänhoidon ja metsätalouden ympäristönhoidon korkeasta tasosta. Tavoitteena on myös vuotuisen energiapuun käytön lisääminen viidellä miljoonalla kuutiometrillä.

3.2.1. Metsätalouden kannattavuus

Metsäteollisuuden raakapuun vuotuinen käyttö kasvoi vuosina 1999–2004 noin 69 miljoonasta kuutiometrillä lähes 75 miljoonaan kuutiometriin (taulukko 2). Vuotuinen hakkuukertymä eli metsästä käyttöön otettu raakapuumäärä vakiintui samaan aikaan noin 60–61 miljoonan kuutiometrin tasolle. Vuonna 2005 metsäteollisuuden puun käyttö laski alle 68 miljoonan kuutiometrin, mikä johtui massa- ja paperiteollisuuden lakkojen ja työsulun aiheuttamasta puun käytön vähentymisestä. Vähennys kohdistui erityisesti kotimaiseen kuitupuuhun. Vuosina 2005–2006 hakkuukertymä jäi 59 miljoonaan kuutiometriin. Metsäohjelmakauden hakkuukertymätavoitetta ei siten juurikaan ole lähestytty.

Metsäteollisuuden käyttämän ainespuun markkinahakkuut lasivat vuosina 2005–2006 noin 53 miljoonaan kuutiometriin. Vuonna 2006 yksityismetsien markkinahakkuut jäivät noin 40 miljoonaan kuutiometriin, jota vähemmän yksityismetsistä on viimeksi hakattu vuonna 1996. Metsäverojärjestelmän siirtymäkauden päätyminen vähensi yksityismetsien puukauppaa vuoden 2006 alussa. Kesällä puukauppa jälleen vilkastui, mutta loppuvuodesta korjuuta haittasivat runsaat sateet ja sulamaa.

Taulukko 2. Hakkuut ja metsäteollisuuden puunkäyttö vuosina 1999–2006e, milj. m³. Lähde: Metla

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
Hakkuukertymä ¹⁾	60,9	61,5	59,4	60,3	61,1	61,2	58,7	59,0
Markkinahakkuut	55,3	55,9	53,3	54,2	55,0	55,1	52,6	52,9
Raaka- ja jätepuun tuonti	13,2	12,9	15,6	16,2	16,6	17,5	21,5	20,7
Metsäteollisuuden raakapuun käyttö	68,8	70,8	67,3	71,3	73,5	74,9	67,8	73,9

¹⁾ Hakkuukertymä on vuoden aikana metsästä käyttöön otettu raakapuumäärä. Se koostuu teollisuuteen ja vientiin hakatusta markkinapuusta, vuokra- eli rahtisahaukseen menneestä puusta ja pientalokiinteistöjen käyttämästä polttopuusta.

Tuontipuun määrä on noussut vuoden 1999 noin 13 miljoonasta kuutiometristä 21,5 miljoonaan kuutiometriin vuonna 2005. Vuonna 2006 tuontipuun määrä jäi noin miljoona kuutiometriä edellisvuotta pienemmäksi. Tuontipuun lisäyksestä pääosa on ollut tukkipuuta sekä haketta; kuitupuun osuus oli vuonna 2005 hieman yli puolet.

Puuston vuotuinen kasvu on valtakunnan metsien 10. inventoinnin mukaan 97 miljoonaa kuutiometriä, josta talousmetsissä on 94 miljoonaa kuutiometriä. Metsien kestävä hakkuumahdollisuudet ovat kuitenkin selvästi pienemmät johtuen kasvun painottumisesta nuoriin metsiin. Metsäntutkimuslaitoksen laskelmien mukaan kestävä hakkuumahdollisuudet ovat vuosina 2005–2014 runsaat 66 ja vuosina 2015–2034 runsaat 70 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Laskelmat perustuivat 31.7.2006 saakka voimassa olleisiin metsänhoitosuosituksiin.

Raakapuun hinta on noussut vuodesta 2005 alkaen. Kantohinnat nousivat erityisesti vuonna 2006. Koska yksityismetsien hakkuumäärät ovat supistuneet ja hakkuut siirtyneet kuitupuunvaltaisempiin metsiin, on yksityismetsänomistajien puun myynnistä saamien kantorahatulojen kokonaismäärä kuitenkin jatkanut laskuaan vuosina 2005 ja 2006 (taulukko 3). Samalla metsätalouden reaalin kannattavuus (nettotulos) on laskenut 86 euroon hehtaarilla 2006. Tulos ei tarkoita metsiään aktiivisesti hyödyntävän metsänomistajan metsätalouden kannattavuutta vaan yksityismetsätaloutta tarkastellaan siinä kokonaisuutena. Metsätalouden kannattavuus ja arvonlisäys ovat laskeneet koko metsäohjelmakauden ajan.

Kansallisen metsäohjelman väliarvioinnissa vuonna 2005 todettiin, että metsätalouden kannattavuuden edistämiseksi ja puuntuotantokustannusten alentamiseksi tarvitaan monipuolisia metsänhoitomenetelmiä ja lisää joustavuutta puuntuotantostategioiden valintaan. Metsätalouden kehittämisskeskus Tapion johdolla kesäkuussa 2006 valmistuneiden uusien metsänhoitosuosituslaidinnassa lähdettiin näistä tavoitteista. Uudistuksen keskeisenä sisältönä on tarjota metsänomistajille aiempaa enemmän vaihtoehtoja metsien käsittelyyn. Uusissa ohjeissa alennettiin muun muassa uudistuskypsyden rajaa sekä kasvatushakkuissa kasvamaan jätettävän puuston vähimmäismääriä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (528/2006) säädettiin uudet vähimmäismäärät kasvatushakkuissa jätettävälle puumäärälle sekä kriteerit uudistushakkuun edellytyksenä olevalle vähimmäisjäreydelle ja -iälle. Tapion Hyvän metsänhoidon suositukset ja niihin liittyvä maa- ja metsätalousministeriön asetus tulivat voimaan 1.8.2006. Metsäta-

louden yksityistaloudellisen kannattavuuden parantaminen ja metsien aiempaa monipuolisempi hyödyntäminen oli myös Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:n toukokuussa 2006 julkistaman ”Kestävä perhemetsätalous” -ohjelman lähtökohta.

Metsätalouden kannattavuuden parantamiseksi on tehty myös tutkimus- ja kehitystyötä. Metsäntutkimuslaitoksessa päättyi joulukuussa 2005 kolmivuotinen hanke, jossa testattiin erilaisia toimintamalleja metsänhoitomenetelmien kustannustehokkuuden lisäämiseksi. Testattavina olivat taimijakelun ja istutustyön uudelleenorganisointi, metsänhoitotöiden omavalvonta, metsänuudistamisen laatutakuu, taimikonhoitopalvelun markkinointi, laikkumätästys kuusen istutusalojen muokkauksessa ja organisaation sisäinen tiedonkulku. Uusilla toimintamalleilla oli mahdollista alentaa metsäpalvelun kustannuksia ja parantaa työn laatua sekä työntekijöiden motivaatiota. Osa testatuista toimintamalleista voidaan ottaa sellaisenaan käyttöön. (Metlan työraportteja 23/2006).

Vuonna 2006 päättyi metsänhoitoyhdistysten, metsäkeskusten, Metsäntutkimuslaitoksen ja maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2002 alkanut metsänuudistamisen laadun seuranta-hanke. Siitä saadut myönteiset kokemukset hyödynnetään järjestelmää edelleen kehitettäessä ja käytäntöön otettaessa.

Metsäntutkimuslaitoksessa käynnistettiin vuonna 2006 metsänhoidon kustannustehokkuuden ja laadun tutkimus- ja kehittämisohjelma. Käytännön toimijat ovat mukana ohjelman toteuttamisessa tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutuksen parantamiseksi. Keinona ovat tapaustutkimukset, jotka toimivat pilottihankkeina ja malleina laajemmalle soveltamiselle. Metsätalouden kannattavuuden parantamiseen liittyy myös Metsäntutkimuslaitoksessa vuonna 2006 käynnistetty Metsävaratietojärjestelmän ja metsäsuunnittelun tutkimus- ja kehittämisohjelma, jonka tavoitteena on kehittää metsänomistajan tietosuojaa vaarantamattomia toimintamalleja metsävaratietojen jatkuvaan ylläpitämiseen, sekä niihin liittyviä ohjelmistoja ja suunnittelu- ja neuvontatuotteita.

Molemmat Metsäntutkimuslaitoksen tutkimus- ja kehittämisohjelmat luovat tutkimuksellista pohjaa maa- ja metsätalousministeriön alaisten metsäalan organisaatioiden (julkisen sektorin metsäkonsernin) yhteistyönä toteutettavalle konserniohjelmatoiminnalle. Maa- ja metsätalousministeriön konserniohjelmat ovat ministeriön uusi tulosohtauksen toimintamalli sektorin vaikuttavuuden kannalta tärkeimpien yhteisten tavoittei-

Taulukko 3. Metsätalouden nettokantarahatulot, nettotulos ja arvonlisäys 1999–2006e vuoden 2006 hinnoin (tukkuhintaindeksi). Lähde Metla

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
Nettokantarahatulot, mrd. €	1,772	1,783	1,553	1,738	1,642	1,590	1,469	1,450
Yksityismetsätalouden nettotulos, €/ha	115,2	115,0	99,8	105,9	104,8	101,2	93,7	86,0
Metsätalouden arvonlisäys (brutto), mrd. €	2,473	2,599	2,538	2,604	2,558	2,608	2,467	2,509

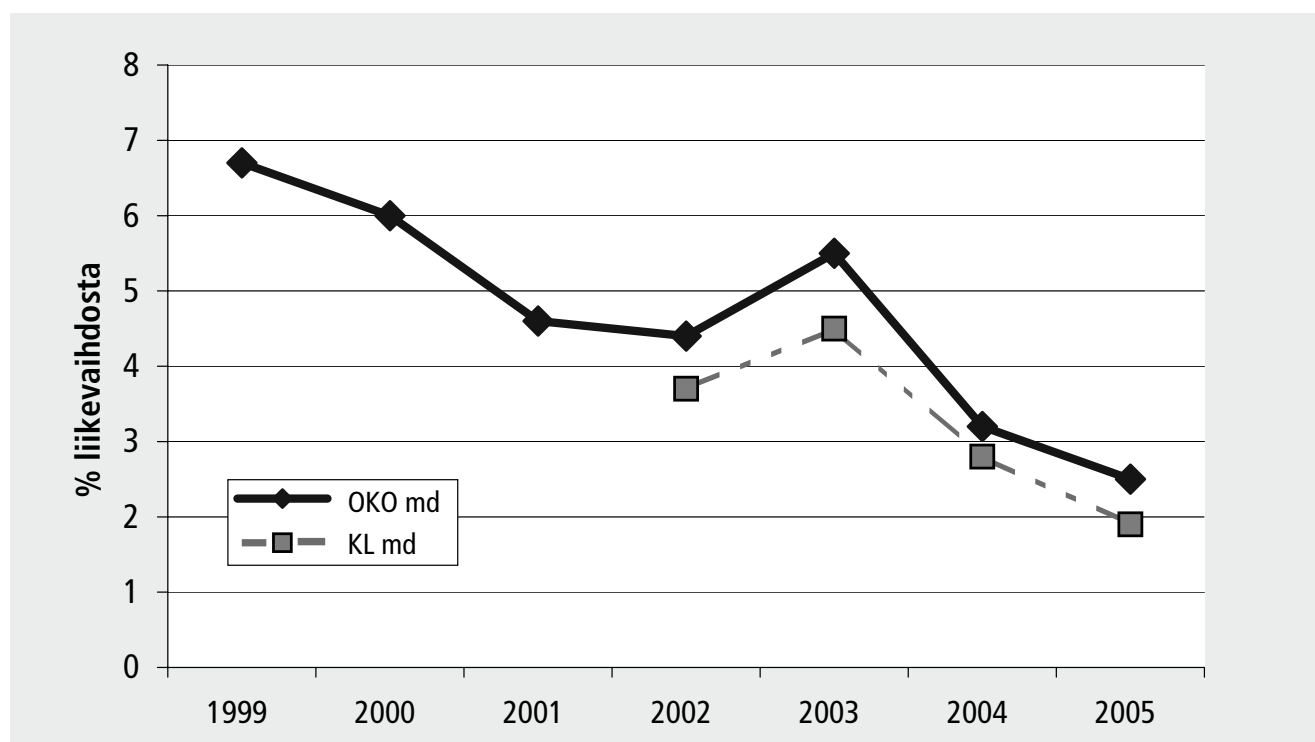
den saavuttamiseksi. Ministeriön yhteistutkimusvaroja ohjataan vuonna 2007 pääasiassa Metsänhoidon kustannustehokkuus ja laatu – sekä Ajantasaisen metsävaratiedon tuottaminen ja hyödyntäminen -konserniohjelmiin.

Heinäkuusta 2006 lähtien Metsäntutkimuslaitos on voinut julkaista kuukausittaiset kantohintatiedot metsäkeskustason sijaan vain kuuden suuralueen tasolla. Muutos johtuu paitsi kilpailupoliittisista syistä myös yksittäisten puun ostajien tietosuojaan liittyvistä tekijöistä. Koko kalenterivuotta koskevat eri puutavaralajien keskihinnat Metsäntutkimuslaitos julkaisee edelleen metsäkeskuksittain. Puun hintaseurannan muutoksella voi olla vaikutuksia puumarkkinoiden toimintaan.

Metsäalalla toimivien kone- ja puutavara-autoyritysten kannattavuus on heikentynyt koko 2000-luvun ajan (kuva 4). Nopeasti kohonneet kustannukset kuten polttoaineiden hinnat ja vuonna 2005 paperi- ja sellutehtaiden lakot ja työsulku ovat erityisesti viime vuosina heikentäneet kannattavuutta. Harvennushakkuiden kasvanut osuus puunkorjuussa vaikuttaa osaltaan kannattavuuden laskuun.

3.2.2. Työvoimatilanne ja koulutus

Taulukossa 4 esitetään koko metsäsektorin työlliset vuosina 1999–2006. Kansallisessa metsäohjelmassa arvioitiin metsäsektorin työvoiman vähenevän 95 000 henkilöstä 80 000 hen-

Kuva 4. Metsäalalla toimivien koneyritysten nettotulos. Lähde: OKO toimialatilasto ja Koneyrittäjien liitto.

Taulukko 4. Metsätalouden ja -teollisuuden työllisyys 1999-2006e, henkilötyövuotta. Lähde: Tilastokeskus ja Metla

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006e
Metsätalous¹⁾								
Työntekijät	11 000	11 000	11 000	10 000	10 800	11 200	11 000	11 000
Toimihenkilöt	7 000	7 000	6 000	6 000	6 300	6 900	7 000	7 000
Yrittäjät ja yrittäjäperheenjäsenet	9 000	10 000	10 000	9 000	8 600	8 600	9 000	9 000
Metsätalous yhteensä	27 000	28 000	27 000	25 000	25 700	26 700	27 000	27 000
Metsäteollisuus								
Massa- ja paperiteollisuus	40 000	38 000	37 000	39 000	36 200	34 000	35 900	36 000
Puutuoteteollisuus	32 000	34 000	34 000	32 000	31 300	30 900	33 200	32 000
Metsäteollisuus yhteensä	72 000	72 000	71 000	71 000	67 500	64 900	69 100	68 000
Metsäsektori yhteensä	99 000	100 000	98 000	96 000	93 200	91 600	96 100	95 000

¹⁾ Metsätalous kattaa myös metsänparannuksen ja puutavaran autokuljetuksen henkilöstön työntekijät - ja yrittäjät ja perheenjäsenet -ryhmissä.

kilöön vuoteen 2010 mennessä. Kehitys on ollut metsäohjelmassa ennakoitua myönteisempi. Vuonna 2005 metsäsektorin työllisyys oli yhä 96 100 henkilötyövuotta ja vuoden 2006 ennakkoarvio on 95 000 henkilötyövuotta eli sama kuin vuonna 1999.

Metsätalouden työllisyys on metsäohjelmakaudella säilynyt ennallaan. Metsätalouden työllisiin kuuluvat puunkorjuun, metsänhoito- ja perusparannustöiden, puutavaran autokuljetuksen ja metsätaloutta palvelevan muun toiminnan työlliset. Massa- ja paperiteollisuudessa työvoimaa on vuoden 2006 lopussa noin kymmenen prosenttia vähemmän kuin vuonna 1999. Puutuoteteollisuudessa työvoiman määrä on pysynyt vakaana. Työllisyyden pysyminen metsäsektorilla kokonaisuutena suhteellisen vakaana perustuu lisääntyneisiin metsänhoito- ja nuoren metsän kunnostustöihin sekä metsäenergian korjuumäärien kasvuun.

Metsätyövoiman tarve ja koulutus 2003–2010 -ohjelmassa (Savotta 2010), joka tarkistettiin vuonna 2004, todettiin metsäalalle tarvittavan vuosittain 800–1 300 uutta henkilöä uusiin tehtäviin ja korvaamaan työvoiman poistumaa. Työntekijätarpeesta sijoittuu ohjelman mukaan noin 500 henkilöä metsäkoneisiin, noin 300 puutavaran autokuljetustöihin sekä noin 150 metsureiksi ja 150 henkilöä toimihenkilöiksi. Metsäalan tulevaisuusfoorumin toimeksiannosta JP Management Consulting (Europe) Oy arvioi vuodenvaihteessa 2004/2005 metsätalouden työvoiman saatavuutta. Raportin mukaan vuoteen 2020 mennessä vuotuinen työvoimavaje on 700–1 600 henkilöä.

Metsänomistajien omatoimisen metsätyön osuuden arvioidaan supistuneen koko metsäohjelmakauden ajan. Oman työpanoksen määräksi arvioitiin vuonna 2002 kaikkiaan noin 5 000 henkilötyövuotta. Määrän on ennustettu laskevan trendinomaisesti metsänomistajien ikääntyessä ja kaupunkilaistuksessa.

Metsätyövoiman ja konekannan ympärivuotinen työllistyminen on ongelma, jossa tarvitaan erityistoimia. Metsänhoitotöiden osalta on selvitetty mahdollisuuksia kesäistutusten laajentamiseen, ja tulokset vaikuttavat lupaavilta. Metsäyhtiöiden oman metsätyövoiman vähentäminen on entisestään lisännyt ympärivuotisen työn turvaamisen haastetta. Muutos tuo uusia mahdollisuuksia erilaisille metsäpalveluyrityksille. Konekannan käytön monipuolistamiseksi metsäkoneisiin on kehitetty ja testattu erikoislaitteita, jotta ne soveltuisivat perinteisen puunkorjuun ohella metsänistutukseen, taimikonhoitoon ja energiapuun korjuuseen. Kehitystyön tueksi tarvitaan vielä tutkimusta ja kone- ja laitekehitystä.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen helpottamiseksi avattiin keväällä 2006 www.metsaopetus.fi -verkkosivuilla palvelu, johon työnantajat voivat laittaa ilmoituksia metsäalan avoimista työpaikoista.

Savonlinnan, Saarijärven ja Muhoksen metsäoppilaitoksissa käynnistyi syksyllä 2004 bioenergia-alan kolmivuotinen perustutkintokokeilu, jossa vuonna 2005 aloitti 30 ja 2006 45 opiskelijaa. Ensimmäiset noin 30 opiskelijaa valmistuvat keväällä 2007. Tarkoituksena on vakinaistaa bioenergia-alan perustutkinto mahdollisimman pian.

Metsäkonealan koulutusta tarjoaa Suomessa kahdeksan oppilaitosta. Ne ovat lisäksi tehneet opetussopimuksia ns. satelliittikoulujen kanssa, joten metsäkoneopetuspaikkojen määrä on kasvanut merkittävästi. Hakijamäärä metsäkonealan toisen asteen opintoihin on pysynyt hyvänä. Vuonna 2006 metsäkoneenkuljettajaopinnot aloitti 400 opiskelijaa ja metsäkoneasentajaopinnot 25 opiskelijaa. Ongelmana on kuitenkin opintojensa keskeyttäneiden määrä noin 20 prosenttia aloittaneista sekä erityisesti valmistuneiden kuljettajien hakeutuminen muihin kuin koulutusalan tehtäviin. Siirtymiseen vaikuttavat palkkaus, työolosuhteet ja työn vastuullisuus.

Metsäalan ammatillisen koulutuksen tunnettuuden lisäämiseksi jatkettiin "Kurvaa metsään" -kampanjaa, johon liittyy televisio- ja radiomainontaa sekä materiaaliuutantoa opettajille ja alan messuille. Osana kampanjaa julkaistiin metsäalan toisen asteen ammatteja ja koulutustarjontaa esittelevät verkkosivut www.metsaopetus.fi.

Yrittäjyyteen liittyviä valmiuksia tarvitaan entistä enemmän. Yrittäjyys onkin liitetty valtakunnallisessa opetusohjelmamuudistuksessa pakollisena aineena kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin. Lisäksi Opetushallituksessa on valmisteltu Metsäpalvelujen tuottaja -koulutusohjelma, joka muodostetaan yhdistämällä aiemmat metsurin ja metsäluonnonhoitajan koulutusohjelmat. Koulutus käynnistyy syksyllä 2007.

Metsäalan yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksen aloituspaikkojen määrä kasvoi vuoteen 2004 asti mutta kääntyi loivaan laskuun vuosina 2005 ja 2006. Tutkintomäärien ja alan työvoimatarpeen välinen epäsuhta näkyy avoimen työttömyyden kasvuna, lisääntyvinä kaksoistutkintoina, epätarkoituksenmukaisina sijoittumisina työmarkkinoille ja kasvavana opintojen keskeyttämisenä. Opetusministeriö asetti 13.11.2006 työryhmän selvittämään metsäklusterin koulutustarpeita ja arvioimaan muun muassa metsäalan koulutuksen mitoitusta ja rakennetta (ks. luku 3.6.5).

Metsäneuvoston tehtäväksi asettaman metsäalan työolojen tilastointijärjestelmän kehittäminen ei ole ohjelmakaudella edennyt. Hankkeelta on puuttunut selkeä vastuutaho.

3.2.3. Metsäenergia

Pienkiinteistöt ovat käyttäneet viime vuosina noin 6 miljoonan kuutiometriä polttopuuta vuosittain. Lämpö- ja voimalaitokset

käyttivät kiinteitä puupolttoaineita (metsähake, kuori, puru, teollisuuden puutähdehake, kierrätyspuu, pelletit, brikitit ym.) vuonna 2005 kaikkiaan 13,7 miljoonaa kuutiometriä, mikä on viisi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2004. Merkittävimmin vähenivät kuoren ja purun käyttö. Kevään 2005 työmarkkina-kiista vaikuttivat omalta osaltaan tulokseen. 2000-luvun alkuvuosina puun polttokäyttö kasvoi lämpö- ja voimalaitoksissa keskimäärin 4,7 prosenttia vuosittain.

Metsähakkeen käyttö energian tuotantoon on lisääntynyt vuodesta 1999 keskimäärin 26 prosenttia vuodessa, ja sen käyttö on lähellä metsäohjelmassa tavoitteeksi asetettua kasvu-uraa (kuva 5). Vuonna 2005 metsähaketta käytettiin lämpö- ja voimalaitoksissa sekä pientalokiinteistöissä 3,0 miljoonaa kuutiometriä. Ennakoarvio vuodelle 2006 on 3,4 miljoonaa kuutiometriä. Vuonna 2005 metsähakkeesta oli alkuperältään oksa- ja latvusmassaa 57, karsimatonta rankaa 17, kantoja ja juurakointa 14, järeää runkopuuta 7 ja karsittua rankaa 4 prosenttia. Energiapuun korjuuta tarkastellaan luvussa 3.4.3.

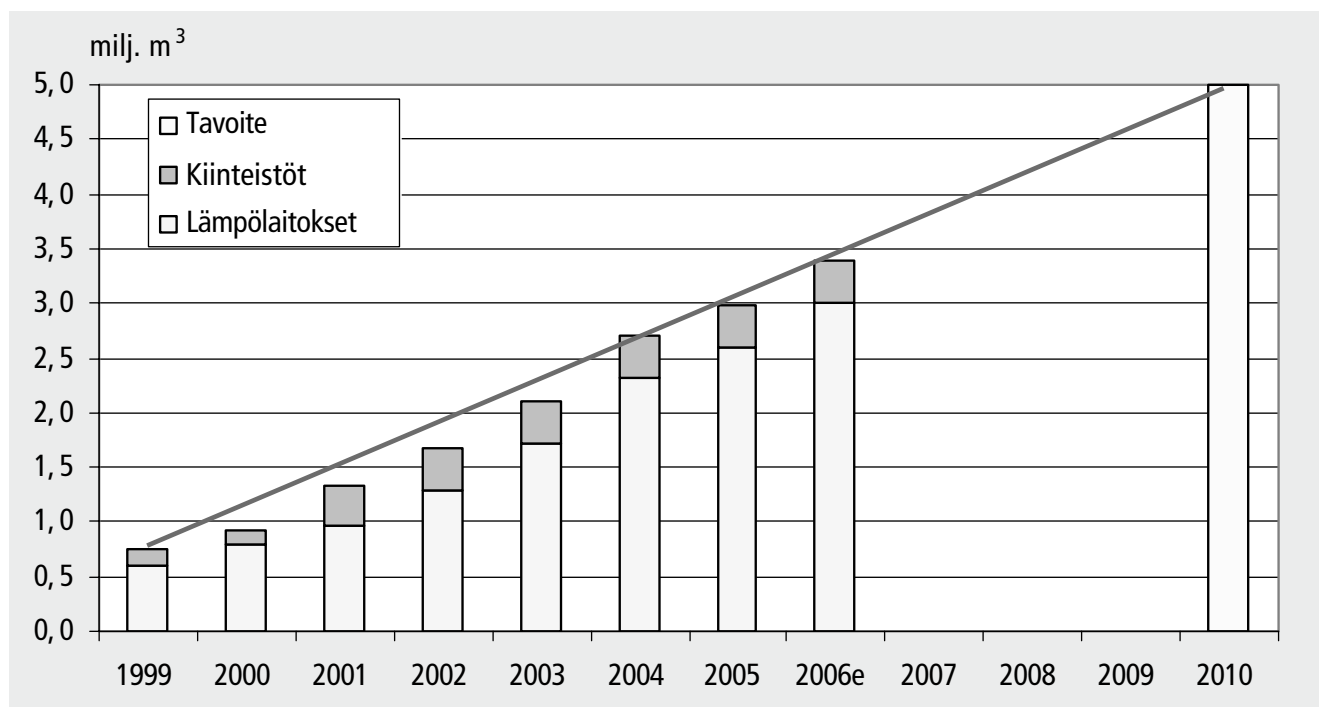
Päästökauppa ja päästöoikeuksien hinnan nousu ovat lisänneet puun ja muun biomassan kilpailukykyä energiamarkkinoilla, mutta edelleen tarvitaan markkinoiden kehittymistä. Vuosina 2005 ja 2006 metsäteollisuuden suurimmat puunhankkijat kehittivät energiapuun hankintaa osaksi raakapuunhankintaansa. Markkinoilla toimii lisäksi useita perinteisten puunhankintaorganisaatioiden ulkopuolisia toimijoita. Uusia energiapuun hankintaan ja toimittamiseen sekä lämmön tuotantoon keskittyviä organisaatioita ja toimintamalleja on kehitteillä. Energiapuulle on muodostumassa markkinahinta. Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta professori Pentti Hakkila teki vuonna

2006 asiantuntijaselvityksen energiapuun mittauksen järjestämisestä ja kehittämisestä. Metsäenergian mittausta koskevia periaatteita ei toistaiseksi ole sisällytetty lainsäädäntöön, mutta tavoite mainitaan Metsäsektorin tulevaisuuskaupassa.

Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta Pöyry Forest Industry Consulting Oy selvitti metsäenergian tuotannon, korjuun ja käytön kustannustehokkuutta sekä tukijärjestelmien vaikuttavuutta päästökaupan olosuhteissa. Elokuussa 2006 valmistuneen selvityksen mukaan kestävä metsätalouden rahoituslain tuki energiapuun korjuuseen, metsäkuljetukseen ja haketuksen parantaa merkittävästi pienpuun korjuun kannattavuutta. Lisäksi se edistää energiatuotannon, metsätalouden ja -teollisuuden toimintaa. Energiapuutuesta saatava hyöty jakaantuu tuotantoketjun eri osiin. Rahoituslain tuki ei ole päällekkäinen tukimuoto EU:n laitospohjaisen päästökaupan kanssa. Tuen vaikutus pienpuuhakkeen kokonaiskäyttöön on kuitenkin ollut melko vähäinen. Energiapuun tukimuotoja tulisi selvityksen mukaan kehittää yhdessä energiapuun mittausten menetelmien ja -käytäntöjen kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti keskuudestaan marraskuussa 2006 bioenergiatuotannon strategiatyöryhmän. Strategiatyö koskee kaikkia ministeriön toimialaan kuuluvia bioenergiasektorin osa-alueita, kuten maatalous- ja metsäpohjaisen bioenergian tuotantoa ja tuki- ja edistämistoimenpiteitä sekä asiaan liittyviä ympäristö- ja terveysvaikutuksia.

Metsäenergian ja turpeen yhteiskäyttöä vaikeuttavat turpeen määrittelyminen Euroopan unionissa fossiilisiin polttoaineisiin ja sille määritetty korkea hiilidioksidipäästökerroin. YK:n ilmasto-

Kuva 5. Metsähakkeen kokonaiskäyttö 1999–2006e, milj. m³. Lähde: Metla

paneelin (IPCC) päätöksen mukaan turpeen energiakäytön päätöt lasketaan täysimääräisesti mukaan valtioiden päästötaakkoihin. Suomessa valmistui vuoden 2006 lopussa laaja-alainen turvetutkimusohjelma, jossa tarkasteltiin turpeen kasvihuonekaasujen taseita elinkaaritarkastelun pohjalta. Tulosten mukaan turpeen kasvihuonevaikutusta voidaan vähentää suuntaamalla turpeen tuotanto metsäojitetuille, tai erityisesti maatalouskäytössä oleville/olleille turvemaille, jolloin kasvihuonevaikutus laskee pitkällä ajanjaksoilla merkittävästi. Kasvihuonevaikutusta voidaan edelleen pienentää jäännösturpeen tarkalla keruulla, polttotekniikoiden parantamisella sekä uusilla turpeen korjuumenetelmillä. Uusiutuvan bioenergian tuotanto turpeentuotannosta vapautuvilla alueilla pienentää kasvihuonevaikutusta kokonaisuutena tuotettua energiamäärää kohti, jolloin kasvihuonevaikutus olisi selvästi pienempi kuin kivihiilen poltossa.

Valtioneuvosto antoi marraskuussa 2005 eduskunnalle selonteon ”Lähiajan energia- ja ilmastopoliittisia linjauksia – kansallinen strategia Kioton pöytäkirjan toimeenpanemiseksi”. Metsien roolia ilmastonmuutoksen hillitsemisessä tulee strategian mukaan arvioida useamman vuoden aikajänteellä. Tavoitteena on edistää puusta rakentamista sekä puutuotteiden ja metsäenergian käyttöä. Strategian mukaan uusiutuvan bioenergian käyttöä voidaan lisätä energiapolitiikan toimilla lähinnä metsähakkeen, peltobiomassan, biokaasun sekä puun pienkäytön (pilke, hake, pelletit) osalta. Strategiassa esitetyt toimenpiteet lisääisivät näiden käyttöä huomattavasti: vuoden 2003 tasosta noin 65 prosenttia vuoteen 2015 ja noin 80 prosenttia vuoteen 2025 mennessä. Erityisen voimakkaasti strategian mukaan lisätään hakkuutähteestä tehdyn hakkeen, peltobiomassojen, kierrätyspolttoaineiden ja biokaasun käyttöä.

Strategiassa arvioidaan energiapuun korjuun ja haketuksen määräraharapeeksi ns. Kioton kaudella vuosina 2008–2012 noin kuusi miljoonaa euroa vuodessa (ks. luku 3.4.3 Metsäenergian korjuu). Tuen avulla pyritään ohjaamaan energiantuotantoon sellainen puu, joka ei ole käytettävissä teollisuuden raaka-aineena tai ei ohjaudu markkinavetoisesti energiakäyttöön. Metsähakkeen teknis-taloudelliseksi tuotantopotentialiksi on arvioitu noin 12 miljoonaa kiintokuutiometriä vuodessa. Metsähakkeen käyttö- ja korjuupotentiaalissa on kuitenkin huomattavia alueellisia eroja.

Uusiutuvan energian kokonaiskäyttöön vaikuttaa metsäteollisuuden kehitys keskeisesti, sillä metsäteollisuuden tuotannosta riippuvat biopolttoaineet muodostavat valtaosan Suomen uusiutuvan energian käytöstä. Strategiassa korostetaan, että metsäenergian käytön lisääminen ei saa vaarantaa metsäteollisuuden raaka-aineen saatavuutta.

3.3. Ekologinen kestävyys turvataan

Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteena on metsien eliölajien ja elinympäristöjen suotuisan suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen riittävällä suojelualueiden ja monimuotoisesti käsiteltävien talousmetsien yhdistelmällä.

3.3.1. Metsien monimuotoisuuden turvaaminen

Kansallisen metsäohjelman tavoitteita ja vaikutuksia on seurattu ja arvioitu Suomen biologista monimuotoisuutta koskevan kansallisen toimintaohjelman 1997–2005 yhteydessä³. Valtioneuvosto teki 21.12.2006 periaatepäätöksen Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategiasta – Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi – vuosiksi 2006–2016. Strategian tavoitteena on pysäyttää Suomen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä, vakiinnuttaa suotuisa kehitys kaudella 2010–2016 sekä varautua Suomen luontoa uhkaaviin maailmanlaajuisiin ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen vuoteen 2016 mennessä.

3.3.2. Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteutuminen

Luonnonsuojeluohjelmiin ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvia yksityismaita on toteutettu vuodesta 1996 lähtien rahoitusohjelmalla, joka jatkuu vielä vuoteen 2009 saakka. Ohjelman rahoitukseen on varattu yhteensä 575 miljoonaa euroa. Tähän mennessä noin 292 000 hehtaaria yksityismaita on saatu suojelun piiriin. Toteuttamatta on vielä noin 62 000 hehtaaria ja lisäksi joitakin alueita, joita on varauduttu toteuttamaan vielä vuoden 2009 jälkeen.

Luonnonsuojeluohjelmiin ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita toteutettiin vuonna 2006 koko maassa yhteensä 20 781 hehtaaria. Suojelutoimet painottuivat lintuvesien suojeluohjelman alueisiin, soihin ja ranta-alueisiin. Yksityisten omistukseen jääviä luonnonsuojelulain mukaisia suojelualueita perustettiin 13 601 hehtaaria ja valtion omistukseen hankittiin 7 180 hehtaaria. Vuosittain käytössä olleet toteuttamisvarat ja vuosittainen toteutumapinta-ala esitetään kuvassa 6.

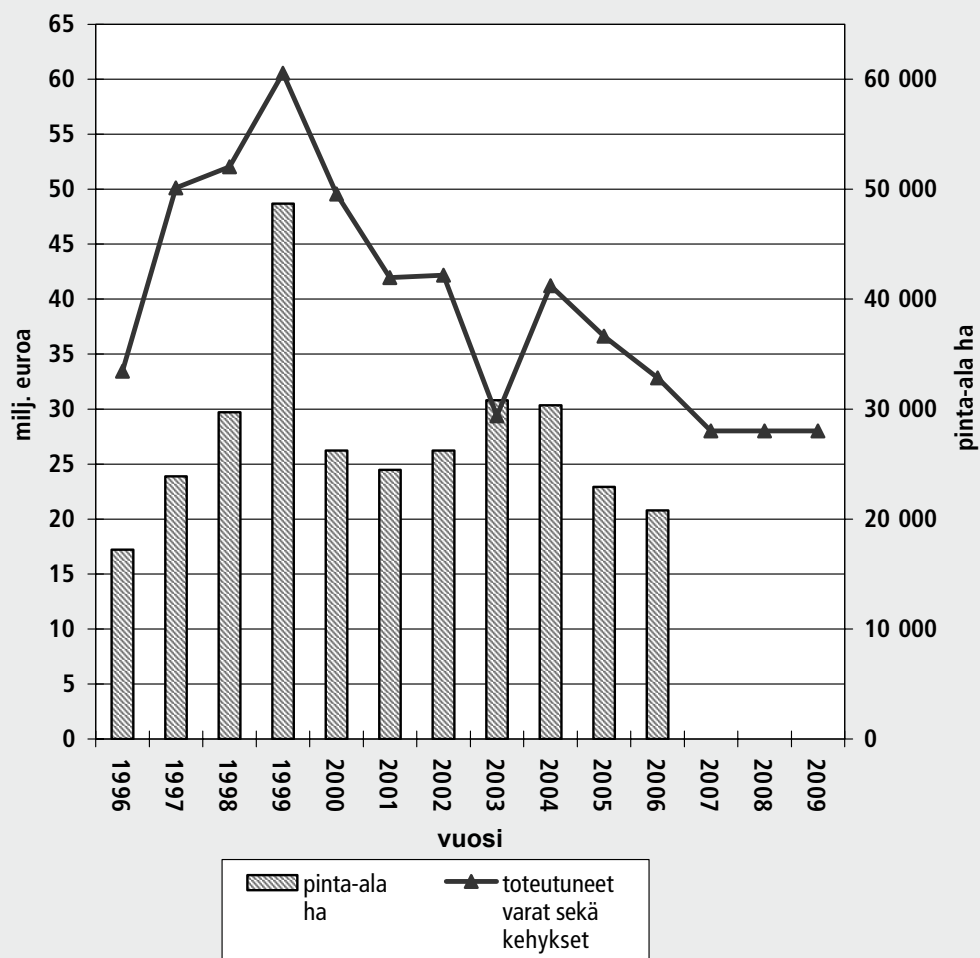
3.3.3. Metsien suojelutilasto

Metsäntutkimuslaitoksen Metsätilastollinen tietopalvelu aloitti metsien suojelualuetilaston laatimisen vuonna 2005. Tilasto valmistui joulukuussa 2005 ja tiedot julkaistiin Metlan Metinfo -metsätietopalvelussa elokuussa 2006 (taulukko 5).

³ Hildén, M., Auvinen, A.-P. ja Primmer, E. (toim.). 2005. Suomen biodiversiteetti-ohjelman arviointi. Suomen ympäristö 770.

Luonnonsuojeluohjelmien toteuttaminen 1999-2009

varat ja kehykset milj. euroa pinta-ala ha
ei sisällä ns. METSO-toteutusta

Kuva 6. Luonnonsuojeluohjelmien toteuttaminen vuosina 1996 – 2009. Lähde: Ympäristöministeriö.

Taulukko 5: Suojellut ja rajoitetussa metsätaloustaloudessa olevat alueet 1.1.2005. Lähde: Metla

Suojeluluokka	Metsätalousmaa								Suomen maapinta-ala	
	Metsä- ja kitumaa						Kaikkiaan			
	Metsämaa		Kitumaa		Yhteensä					
	1 000 ha	%	1 000 ha	%	1 000 ha	%	1 000 ha	%	1 000 ha	%
Maapinta-ala (VMI 10, 2004–05)	20 164	100,0	2 769	100,0	22 933	100,0	26 280	100,0	30 414	100,0
Suojellut ja rajoitetussa metsätaloustaloudessa olevat metsät	1 589	7,9	1 292	46,7	2 881	12,6	4 773	18,2	4 773	15,7
Suojellut metsät	1 039	5,2	1 019	36,8	2 058	9,0	3 658	13,9	3 658	12,0
Tiukasti suojellut metsät	924	4,6	961	34,7	1 885	8,2	3 412	13,0	3 412	11,2
Suojellut metsät, joissa varovaiset hakkuut ovat mahdollisia	115	0,6	58	2,1	173	0,8	246	0,9	246	0,8
Rajoitetussa metsätaloustaloudessa olevat alueet	550	2,7	273	9,9	823	3,6	1 115	4,2	1 115	3,7
Talousmetsät	18 575	92,1	1 477	53,3	20 052	87,4	21 507	81,8	25 641	84,3

Vuonna 2007 tilastotiedot (tilanne 1.1.2007) kerätään tiedontuottajilta maaliskuun 2007 aikana ja julkaistaan toukokuussa sekä Metsätilastotiedotteena että Metlan Metinfo-metsätietopalvelussa. Ajantasaistetut tilastot julkaistaan jatkossa vastavalla aikataululla vuosittain.

3.3.4. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) tilanne

Satakunnassa aloitettu, vuonna 2004 Varsinais-Suomeen ulotunut luonnonarvokaupan kokeilu jatkuu vuoden 2007 loppuun. Luonnonarvokauppaan käytetään vuosittain 0,4 miljoonaa euroa.

METSON tarjouskilpailun kokeiluhankkeet päättyivät vuonna 2005. Viimeiset suojelusopimukset ja kaupat tehtiin kuitenkin vielä vuoden 2006 aikana. Tarjouskilpailun kokeiluun on käytetty yhteensä miljoona euroa vuosina 2004 ja 2005. Metsähallituksen talousmetsien luonnonhoitoprojekti valmistui vuonna 2005. Tuloksena suojeltiin 5 000 hehtaaria eri elinympäristötyyppejä.

Yhteistoimintaverkostohankkeiden kokeiluissa vuosi 2005 oli vilkas. Suojelusopimusten solminta ja muiden suojelutoimenpiteiden toteuttaminen jatkui kaikissa kokeiluhankkeissa vielä vuonna 2006. Yhteistoimintaverkostohankkeisiin oli varattu yhteensä kaksi miljoonaa euroa vuosina 2004–2006.

Metsähallitus aloitti maan oston luonnonsuojelualueeksi maanomistajien vapaaehtoiseen tarjontaan perustuen. Hanke on käynnistynyt hyvin. Yksityisten luonnonsuojelualueiden inventointeihin ja hoitoon on vuosina 2004–2007 suunnattu valtion

talousarviossa luonnonsuojelualueiden hoitoon ja kunnossapitoon varattua määrärahaa. Tarkoitukseen käytetään vuosittain 0,55 miljoonaa euroa. Rahoitus on vuosina 2004–2005 suunnattu pääosin yksityisten luonnonsuojelualueiden luontotyyppitiedon keruuseen sekä ennallistamis- ja hoitotarpeen arviointiin.

METSON ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seuranta ja arviointi jatkui. Koko ohjelman seurannan ja arvioinnin loppuraportti valmistui marraskuussa 2006. Arviointia tukemaan valmistui Monimuotoisuuden tutkimusohjelma MOSSEN (2003–2006) METSON jäljillä -tutkimusraportti syyskuussa 2006. METSON kokonaisarvioinnin mukaan METSO on toteutettu pääsääntöisesti periaatepäätöksen mukaisesti, ja ohjelman toteutuksen lisärahoitus on toteutunut pääsääntöisesti valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. METSO onnistui tavoitteissaan luoda uutta toimintakulttuuria ja monipuolistaa monimuotoisuuden turvaamisen keinovalikoimaa. Tarve metsien monimuotoisuuden turvaamista lisäävälle laajalle ja tavoitteelliselle toimenpide- ja rahoitusohjelmalle on ilmeinen.

Raportin mukaan monimuotoisuudelle arvokkaita luontokohteita on onnistuneesti saatu vapaaehtoisen suojelun piiriin yksityismailla kokeiluhankkeissa, joita ovat olleet luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu ja monimuotoisuuden yhteistoimintaverkostot. Suojelualueiden ennallistaminen on parantanut monimuotoisuuden kehittymisen edellytyksiä nykyisillä suojelualueilla ja luonnonsuojelualueiden perustiedon keruu on lisännyt tietämystä suojelualueverkoston luontoarvoista ja niiden merkityksestä. Ohjelma on tuottanut hyvät edellytykset lähteä laajemmin kehittämään ja toteuttamaan suojelualueverkoston toi-

Taulukko 6: METSON vapaaehtoiset keinot 2005-2006.

Toimenpide valtioneuvoston periaatepäätöksessä	METSO-hanke	Varat tai kustannus, EUR	Sopimuksia/ kohteita, kpl	ha
4	Luonnonarvokauppa	2 000 000	121	1 219
5	Tarjouskilpailu	1 000 000	33	337
8	Verkostohankkeet	2 000 000		
	Hämeen Metso		37	143
	Keski-Karjalan lehtoverkosto		25	27
	Lohjan seudun MetsäVasu		35	66
	Merestä metsäksi, Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskuksen alue		25	213
	Merestä metsäksi, Rannikon metsäkeskuksen alue		16	100
7	Metsähallituksen maanmyyntitulojen käyttö (2005–)	10 488 427	168	3944
10	Metsähallituksen alue-ekol. suunnittelun tehostaminen (MH:n luonnonhoitoprojekti)	823 000 /vuosi		4 952

mivuutta, edustavuutta ja tehokkuutta sekä lisäämään monimuotoisuutta talousmetsissä. Ohjelman arviointi on tuottanut myös runsaasti näkemyksiä metsien monimuotoisuuteen liittyvän tietopohjan parantamistarpeista.

Arvioinnin edistymistä seuraa metsäneuvoston ekologisen kestävyden työryhmä. Päätös metsien monimuotoisuuden turvaamisen jatkotoimenpiteistä ja resursseista tehdään valtioneuvostossa yhtä aikaa Kansallisen metsäohjelman tarkistus päätöksen kanssa loppuvuodesta 2007. Syyskuussa 2006 valmistunut metsäsektorin tulevaisuuskatsaus linjaa tulevaa Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (2008–2016), joka tähtää monimuotoisuuden tilan oleelliseen parantamiseen ja jossa sovelletaan monipuolisesti erilaisia monimuotoisuuden turvaamiskeinoja.

METSO-ohjelman toteutumisesta vuosina 2005–2006 kerrotaan tarkemmin liitteessä 2.

3.3.5. Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt ja ympäristötuet ja sopimukset

Metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä on yksityismetsissä havaittu 2005 loppuun mennessä yhteensä 75 746 hehtaaria ja vuoden 2006 loppuun mennessä 79 413 ha (taulukko 7). Näis-

tä suurin osa kartoitettiin METE-kartoituksessa, mutta elinympäristöjen määrä tarkentuu yhä metsäsuunnittelun yhteydessä.

Metsätalouden ympäristötuen käyttö on kasvanut viiden vuoden aikana. Vuonna 2006 Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/2006) nojalla tehtyjen ympäristötukisopimuksiin sisältyvä pinta-ala oli 18 634 hehtaaria ja maksetut ympäristötuet nousivat yli neljän miljoonan euron (taulukko 8).

Ympäristötuella korvataan metsänomistajalle metsän biologisen monimuotoisuuden tai erityisen tärkeän elinympäristön säilyttämisestä tai muusta luonnonhoidosta aiheutuvia lisäkustannuksia tai menetyksiä. Metsälaki velvoittaa erityisen tärkeiden elinympäristöjen turvaamiseen, ja lain yleisenä tavoitteena on myös metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen.

3.3.6. Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluprosessi

Dialogiprosessissa täsmennettiin Metsähallituksen vuosina 1996–2000 tekemää alue-ekologista suunnittelua. Prosessiin liitettiin vuodesta 2004 lähtien myös maakunnissa pidetyt sidosryhmätapaamiset.

Taulukko 7. Metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen pinta-alat (ha) yksityismetsissä metsäkeskuksittain. Lähde: Tapion vuositilastot 2001–2006.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Rannikko	764	1043	1645	1740	1862	1915
Lounais-Suomi	2024	2539	2855	2930	3146	3140
Häme-Uusimaa	1496	1862	2288	2357	2426	2463
Kaakkois-Suomi	1837	2197	2360	2261	2505	2551
Pirkanmaa	2543	3310	3967	4046	4111	4268
Etelä-Savo	4435	5618	7066	7111	6967	7346
Etelä-Pohjanmaa	2091	2182	2971	2982	2982	3299
Keski-Suomi	1711	2321	2848	3059	3389	3619
Pohjois-Savo	3047	3686	4148	4507	4781	4932
Pohjois-Karjala	4082	4922	6498	6659	6864	6896
Kainuu	1898	2324	2759	2905	3187	3311
Pohjois-Pohjanmaa	8343	11406	15012	22504	26948	28664
Lappi	3902	4818	5626	6525	6578	7009
YHTEENSÄ	38173	48228	60043	69583	75746	79413

Taulukko 8. Ympäristötukien ja -sopimusten määrä ja pinta-ala vuosina 2001–2006. Lähde: Tapion vuositilastot 2001–2005

	2001	2002	2003	2004	2005	2006*
Voimassaolevien sopimusten lukumäärä, kpl	427	722	885	1174	1915	
Ympäristötukikohteiden kokonaispinta-ala, ha	2733	5383	6978	9128	12742	18634
Maksetut tuet, 1000 /v	1537	1735	1374	2380	3184	4102

*Vuoden 2006 tiedot tarkentuvat kevään aikana alueellisen metsäohjelmien seurannan tiedonkeruun yhteydessä.

Prosessin aikana WWF, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Metsähallitus kokoontuivat yhteensä 74 kertaa ja sidosryhmätapaamisia järjestettiin eri puolilla Pohjois-Suomea yhteensä 5 kappaletta. Prosessissa käsiteltiin yli 400 potentiaalisesti arvokkaan vanhan metsän alueen suojeluarvoja, suojelun tarvetta ja suojelumahdollisuuksia. Kohteiden yhteispinta-ala oli noin 360 000 hehtaaria, josta kasvullisen metsämaan osuus oli noin puolet. Kohteet sijaitsivat eri puolilla Pohjois-Suomea Kainuusta Enontekiön ja Inarin kuntien etelärajaan asti. Tarkastelu-alueita ei ulotettu Ylä-Lappiin Inarin kunnan alueelle, missä metsien suojeluaste jo ennestään on korkea, ja missä oli samaan aikaan käynnissä erillinen prosessi metsätalouden ja porotalouden yhteensovittamisesta.

Metsähallitus päätti dialogiproessin tuloksena 13.6.2005 suojella noin 100 000 hehtaaria metsiä ja soita (55 000 ha tuottavaa metsämaata). Suojelupäätös sisälsi muun muassa kaikki ne kohteet, joiden rajauksesta oli löytynyt alustava yhteinen näkemys dialogiprosessissa.

Syksyllä 2005 Metsähallitus tarjosi WWF:lle ja Suomen luonnonsuojeluliitolle mahdollisuuden olla mukana sijoittamassa ja rajaamassa kohteita kartoille. WWF vastasi Metsähallituksen tarjoukseen myöntävästi. WWF ja Metsähallitus sopivat yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa, että kohteiden valinnassa ja sijoittelussa pyritään luonnonsuojelubiologisesti mahdollisimman hyvään tulokseen. Suomen luonnonsuojeluliitto ei osallistunut tähän työhön, koska katsoi liian monien aarniometsäkohteiden jäävän ratkaisun ulkopuolelle.

Metsähallitus saavutti yhteisymmärryksen WWF Suomen kanssa koskien alkuperäistä Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluohjelma-alueita, eli Oulujoki – Etelä-Kuhmo rajasta pohjoiseen Enontekiön etelärajaan, Kittilän, Sodankylän, Savukosken ja Sallan pohjoisosiin saakka.

Yllä rajatun alueen lisäksi tarkasteltiin pohjoisborealisen metsäkasvillisuusvyöhykkeen Metsä-Lapin lohkon suojelutilannetta. Metsähallitus kasvatti päätöksellään suojelualueiden määrää myös Metsä-Lapissa. Alueella on edelleen luonnontilaisenkaltaista metsää talousmetsäalueella. Alueen luonnonvarojen käytön (metsätalous, porotalous, matkailu, ym.) yhteensovittaminen tehdään Metsähallituksen alueellisessa luonnonvarasuunnittelussa ja toimenpidesuunnittelussa osallistavan suunnittelun keinoin.

Metsähallitus julkisti Metsä-Lapin suojelun tilaa koskevan selvityksen joulukuussa 2006.

3.3.7. Vesien suojelu ja metsätalous

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain uudistamisesta annettiin hallituksen esitys eduskunnalle vuonna 2006

(HE 177/2006 vp). Lakiesitys metsätalouden rahoituksesta sisältää säännöksen myös suometsien hoidosta. Suometsien hoitohankkeiden yhteydessä tukea ehdotetaan myönnettäväksi muun muassa näissä hankkiessa tarvittaviin vesiensuojelutoimenpiteisiin. Vesiensuojelutoimenpiteillä pyritään estämään varsinkin kiintoaineiden liikkeelle lähdöstä aiheutuvia haittoja. Lakiesitykseen liittyvällä valtioneuvoston päätöksellä on tarkoitus säätää, että suometsien hoitohankkeeseen sisältyvien vesiensuojelutoimenpiteiden toteutuksesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset voidaan korvata kokonaan valtiontuella. Lisäksi metsäluonnon hoitohankkeiden rahoitusta voidaan jatkossakin kohdentaa vesistöhaittojen estämiseksi.

Valtion tilintarkastajat ovat vuoden 2006 kertomuksen valmistelua varten pyytäneet selvitystä vesiensuojelun tarkoituksenmukaisuudesta ja tulokellisuudesta. Siinä yhteydessä on metsäkeskuksittain selvitetty vesiensuojelutoimenpiteisiin vuosittain käytettävät varat. Kokonaisvarojen käyttö on noin 2,943 miljoonaa euroa vuodessa, mistä valtion rahoitusosuus on 2,136 miljoonaa euroa, maanomistajien 0,757 miljoonaa euroa ja muiden 40 000 euroa.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen (23.11.2006) vesiensuojelun suuntaviivoista vuoteen 2015 saakka. Suuntaviivoilla määritellään vesiensuojelun kansalliset tavoitteet vuoteen 2015 sisävesien, Suomen rannikkovesien ja pohjavesien suojelemiseksi. Metsätalouden osalta korostetaan metsätaloustoimien hyvää ennakkosuunnittelua, johon kuuluu riittävien suoja- ja suotautumisyöhykkeiden käyttö kaikissa vesistöissä erityisesti eroosion vähentämiseksi. Pienvesien suojelua on tehostettava. Metsätalouden suunnittelua on tarpeen kehittää vesiluonnon tilan heikkenemisen estämiseksi.

3.3.8. Metsien hiilinieluvaikutus ja ilmastokysymykset

Valtioneuvosto vahvisti joulukuussa 2006 linjaukset, joiden mukaan Suomi soveltaa metsienhoitotoimenpidettä YK:n ilmastopimuksen Kioton pöytäkirjan ensimmäisellä sitoumuskaudella vuosina 2008–2012. Metsiin sitoutuvan lisääntyvän hiilidioksidin avulla voidaan mahdollisesti helpottaa Suomen päästövähennystä enintään noin 0,6 miljoonan hiilidioksiditonni verran vuodessa. Uusi linjaus perustuu Metsäntutkimuslaitoksen ja MTT Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tekemiin päivitettyihin arvioihin metsän hävittämisen päästöistä sekä Suomen metsien ja maankäytön tulevista kasvihuonekaasujen taseista. Linjauksen mukaisesti kestävän metsätalouden harjoittamiselle, puunmyynnille sekä puun ja muun biomassan hankinnalle ei ilmastopolitiikan johdosta aseteta rajoitteita. Jatkossa selvitetään ja valmistellaan toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa pitkäjänteisesti Suomen metsien hiilinielupotentiaali. Lisäksi varmistetaan resurssit metsien kasvihuonekaasujen arviointia sekä tulevia nieluja koskevaa politiikkavalmistelua varten.

Vuoden 2005 alussa julkaistiin Ilmastonmuutoksen kansallinen sopeutumisstrategia, joka on osa kansallista energia- ja ilmastostrategiaa. Sopeutumisstrategiassa esitetään arviot nykyisestä kyvystämme sopeutua ilmastonmuutokseen ja hahmotellaan toimenpiteitä, joilla sopeutumista voidaan parantaa. Esitetyt toimenpiteet ovat muun muassa ilmastonmuutoksen vaikutusten arviointi ja sopeutumistoimenpiteiden määrittäminen, jotka liitetään eri toimialoilla osaksi tavanomaista suunnittelua, toimeenpanoa ja seurantaa. Vuonna 2006 käynnistettiin ilmastonmuutoksen sopeutumistutkimusohjelma vuosille 2006–2010.

Valtioneuvoston eduskunnalle antamaa selontekoa ”Lähiajan energia- ja ilmastopoliittisia linjauksia – kansallinen strategia Kioton pöytäkirjan toimeenpanemiseksi” tarkastellaan energiakysymysten osalta luvussa 3.2.3. Ilmastokysymyksen kannalta tärkeää on puun energiakäytön vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin. Esimerkiksi miljoonan kuution lisäys metsähakkeen käytössä vähentää CO₂-päästöjä 0,5 miljoonaa tonnia öljyn käyttöön verrattuna.

3.4. Metsät hoidetaan hyvin

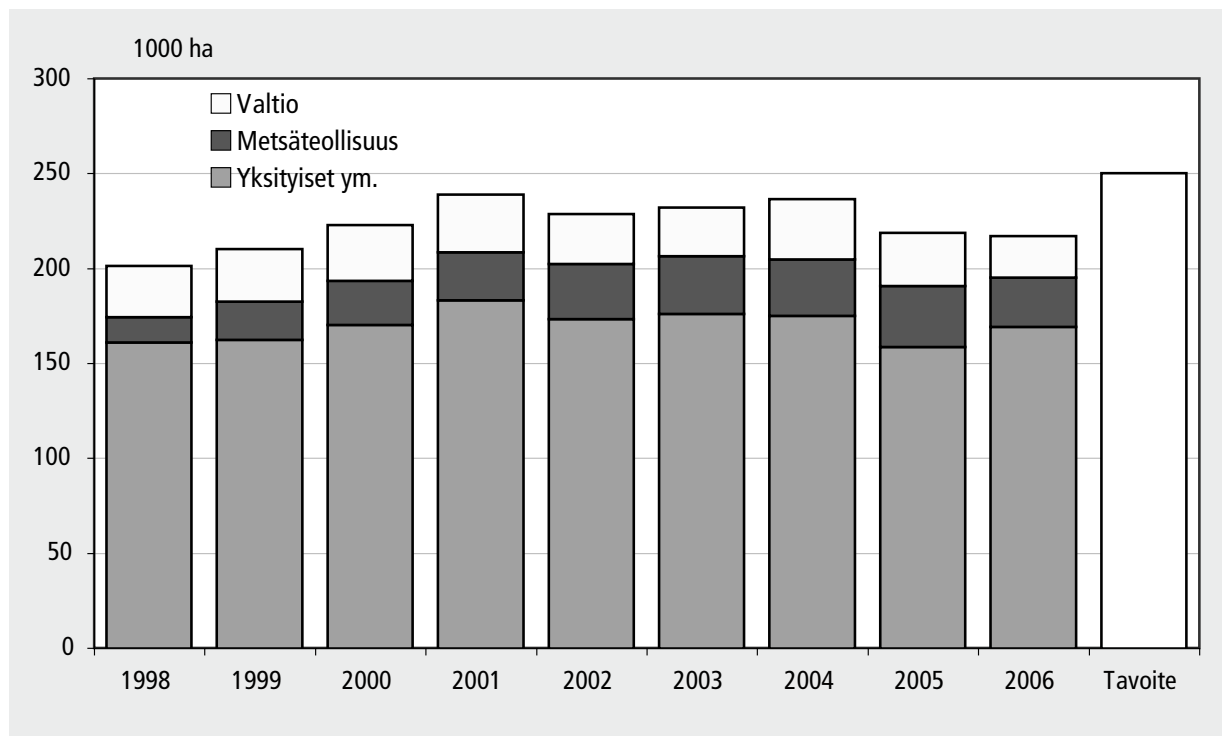
Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteena on huolehtia metsänhoidosta ja metsänparannustöistä siten, että 63–68 miljoonaa kuutiometriin kohoava vuotuinen ainespuun hakkuukertymä on kestäväällä pohjalla. Tämä edellyttää puuntuotannon kokonaisinvestointien nostamista takaisin aikaisemmalle noin 250 miljoonan euron tasolle vuodessa.

3.4.1. Metsänhoito- ja perusparannustöiden tilanne ja rahoitus

Kansallisesta metsäohjelmasta keväällä 2005 tehdyn väliarvioinnin mukaan metsänhoito- ja perusparannustöiden lisäämisessä on onnistuttu kohtalaisen hyvin. Valtion tuki on ollut pääosin ohjelmassa esitetyn mukaisella tasolla ja metsänomistajien omarahoitusta on vastaavasti lisääntynyt. Nuoren metsän hoidon, metsäteiden perusparannuksen ja metsien lannoituksen työmäärät ovat kasvaneet. Sen sijaan ensiharvennuksissa ja kunnostusojituksessa ollaan tavoitteista jäljessä.

Taimikon- ja nuoremetsänhoitoa tehtiin vuosina 2001–2004 keskimäärin 232 000 hehtaaria, vuonna 2005 yhteensä 218 000 hehtaaria ja vuonna 2006 yhteensä 217 000 hehtaaria (kuva 7). Varsinaisen taimikonhoidon määrä on ollut 2000-luvulla noin 140 000 hehtaaria vuodessa. Vuonna 2005 tarkistettujen alueellisten metsäohjelmien mukainen taimikonhoitotavoite vuosille 2006–2010 on 203 000 hehtaaria vuodessa eli taimikonhoitoa tulisi lisätä 45 prosentilla. Vuonna 2006 valmistuneen valtakunnan metsien 10. inventoinnin (VMI 10) tulosten mukaan taimikonhoidon metsänhoidollinen tarve on jopa kolmanneksen asetettua tavoitetta korkeampi.

Metsänviljelyä on tehty vuosittain noin 120 000 hehtaaria, kun alueellisten metsäohjelmien mukainen tavoite vuosille 2006–2010 on 155 000 hehtaaria (kuva 8). Metsänviljelystä noin neljäsosa on ollut kylvöä ja kolme neljäsosaa istutusta. Mäntyä ja

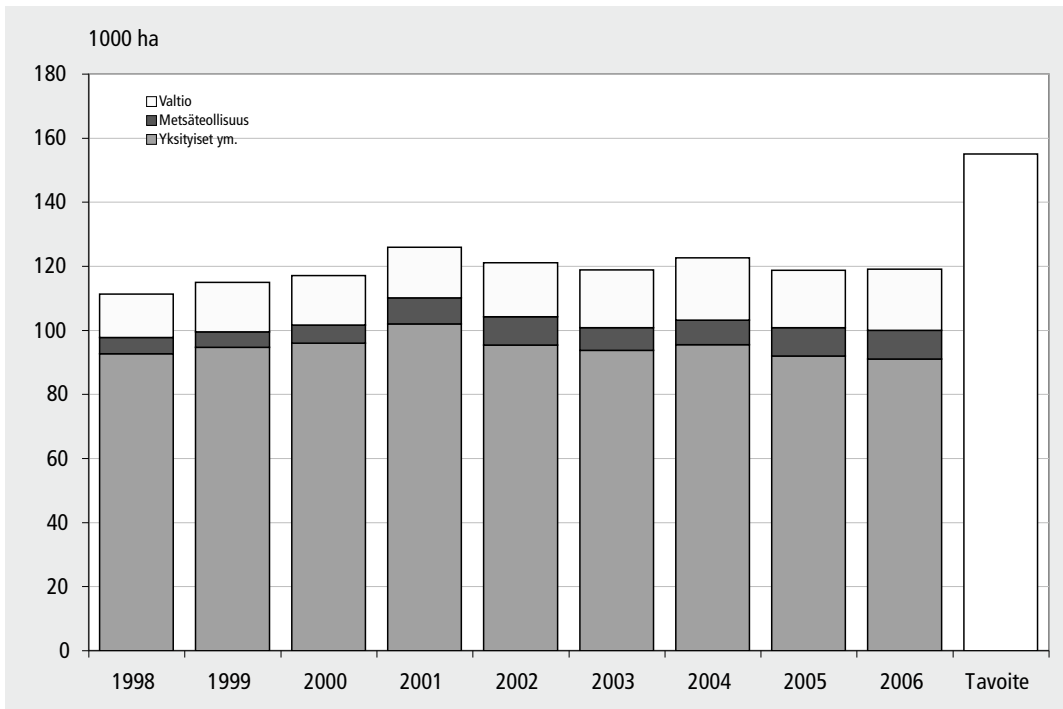
Kuva 7. Taimikonhoitopinta-alat metsänomistajaryhmittäin 1998–2006e. Lähde: Metla

kuusta viljellään nykyään kumpaakin noin 60 000 hehtaarella vuodessa. Koivun viljelyala on supistunut muutamaa tuhatteen hehtaariin vuodessa lähinnä hirvieläintuhojen lisääntymisen vuoksi.

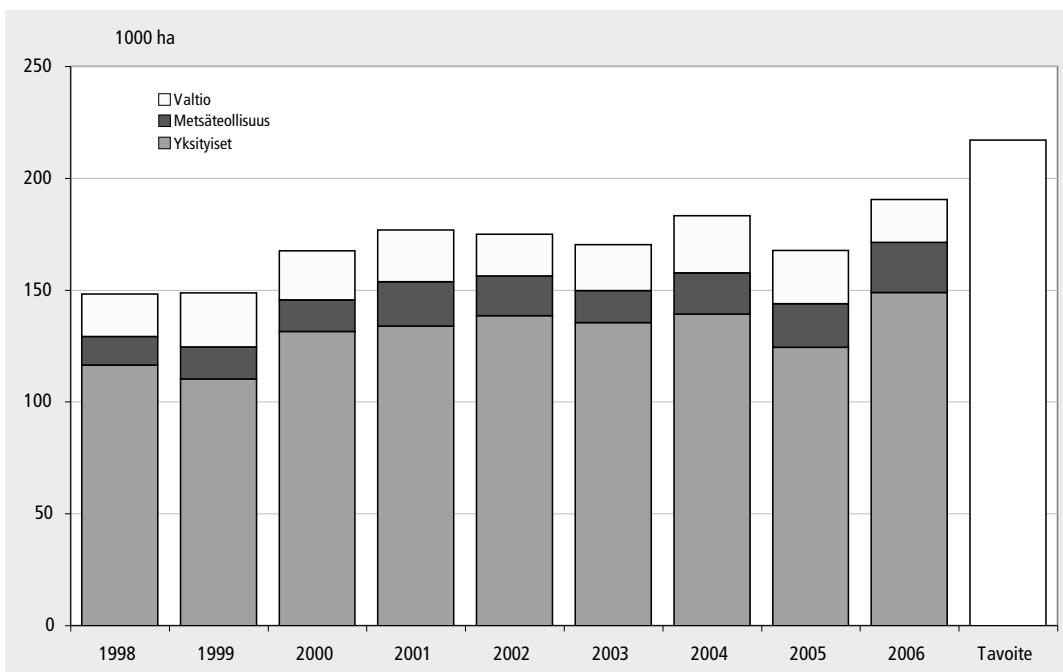
Ensiharvennuksia on tehty noin 170 000 hehtaaria vuodessa, kun alueellisten metsäohjelmien mukainen vuositavoite vuosille 2006–2010 on 240 000 hehtaaria (kuva 9). Kaikki metsänomistajaryhmät ovat jäljessä ensiharvennustavoitteistaan. Tilanne johtuu osaltaan siitä, että 1980- ja 1990-luvuilla taimi-

konhoitoa tehtiin riittämättömästi. Jos taimikonhoito on jäänyt tekemättä, kehittyi useimmiten riukuuntunut metsikkö, jossa ensiharvennus ei ole taloudellisesti kannattava. Riukuuntuneiden kohteiden hoitamiseksi otettiin viime vuosikymmenellä käyttöön nuoren metsän hoidon tuki. Kuitupuun reaalihinnan lasku käytännössä koko 1990-luvun ajan heikensi tilannetta. Vaikein tilanne on ojitusalueilla.

Kunnostusojituksessa toteutui 2000-luvun parina ensimmäisenä vuotena 80 000 hehtaarin vuosisuorite, mutta sen jälkeen

Kuva 8. Metsänviljelypinta-alat metsänomistajaryhmittäin 1998–2006e. Lähde: Metla

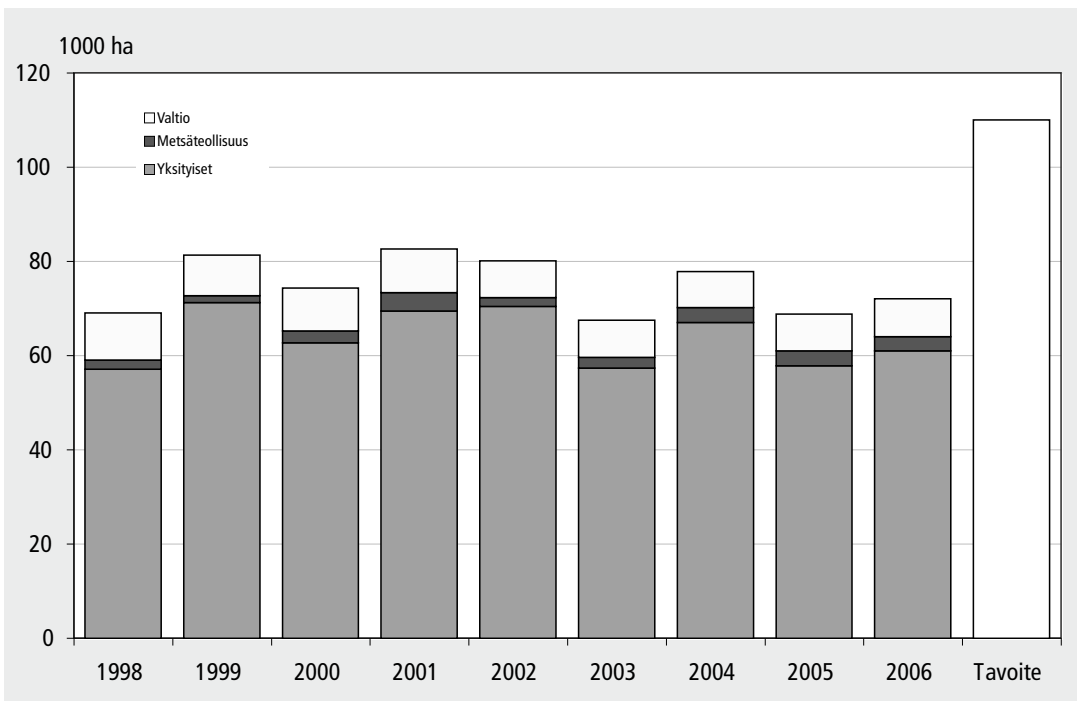

Kuva 9. Ensiharvennushakkuiden pinta-alat metsänomistajaryhmittäin 1998–2006e. Lähde: Metla

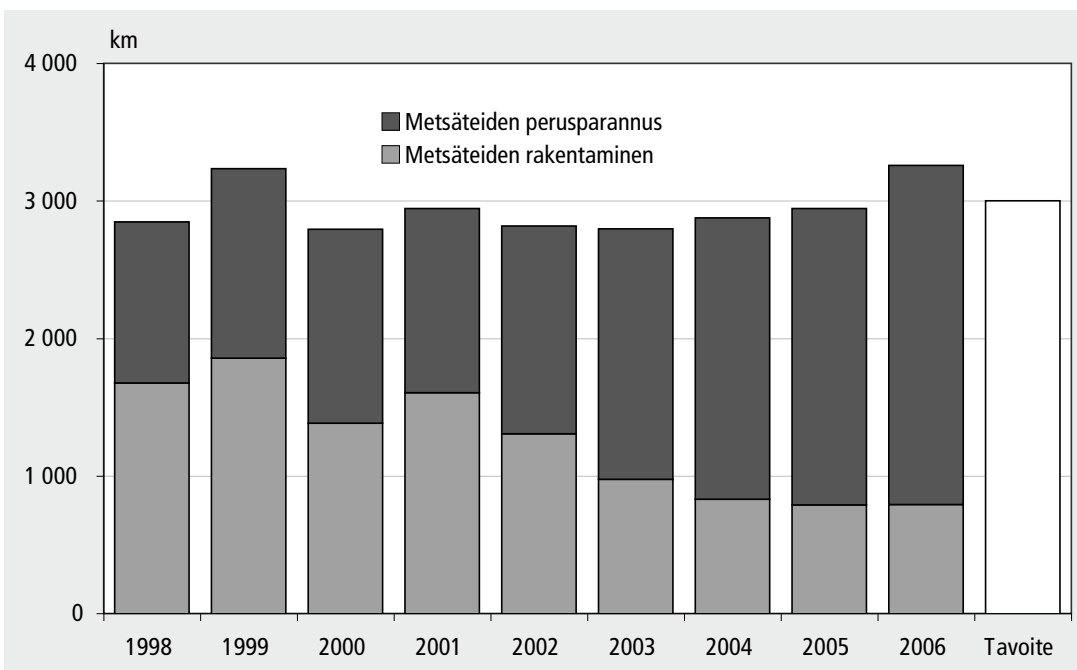
toteutusmäärät laskivat 70 000 hehtaarin tasolle (kuva 10). Kunnostusojituksen vähenemiselle on vaikeaa löytää yksittäistä selittävää tekijää; yleensä kunnostusojitusmäärät seuraavat kohtalaisesti hakkuumääriä. Alueellisten metsäohjelmien mukainen tavoite vuosille 2006–2010 on 100 000 hehtaaria.

Uusien metsäteiden rakentaminen on laskenut alle 800 kilometriin vuodessa ja metsäteiden perusparannus on noussut yli 2 000 kilometriin vuodessa (kuva 11). Alueellisten metsäohjelmien mukainen tavoite vuosille 2006–2010 on rakentaa noin 600 kilometriä ja perusparantaa noin 2 400 kilometriä metsäteitä vuodessa. Metsätalouden kuljetusten rajoitteeksi on muodostunut muun maaseututiestön kunto.

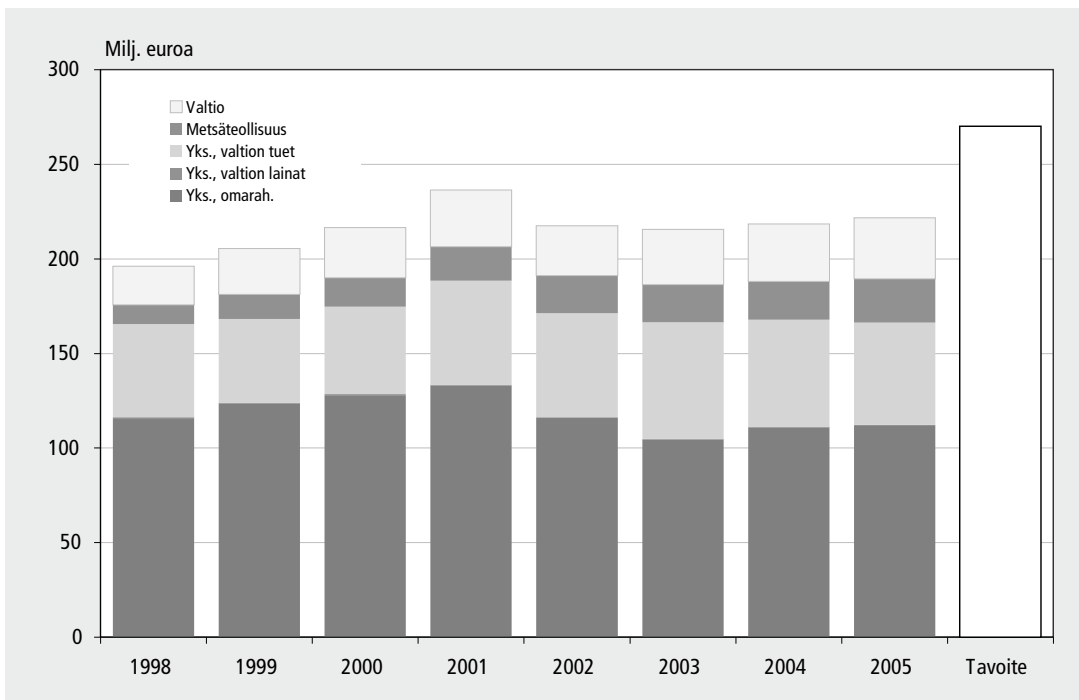
Vuonna 2005 kestävän metsätalouden rahoituslain mukaista tukea käytettiin puuntuotannon kestävyden turvaamiseen tähtääviin töihin 62,3 miljoonaa euroa, kun tuki vuonna 2004 oli 64,7 ja vuonna 2003 69,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2006 tukea käytettiin 61,2 miljoonaa euroa. Tästä määrärahasta käytettiin vuonna 2005 energiapuun korjuuseen 4,26 miljoonaa euroa ja haketukseen 0,87 miljoonaa euroa. Vuonna 2006 energiapuun korjuuseen käytettiin 4,43 miljoonaa euroa ja haketukseen 1,18 miljoonaa euroa. Lisäksi metsäluonnon hoidon edistämiseen käytettiin vuonna 2005 5,55 miljoonaa euroa ja vuonna 2006 6,58 miljoonaa euroa.

Kuva 10. Kunnostusojituspinta-alat metsänomistajaryhmittäin 1998–2006e. Lähde: Metla

Kuva 11. Metsäteiden tekeminen ja niiden perusparannus 1998–2006e, kaikki metsänomistajat yhteensä. Lähde: Metla

Kuva 12. Metsänhoito- ja perusparannustöiden reaaliset kokonaiskustannukset omistajaryhmittäin 1998–2005 vuoden 2006 hinnoin (tukkuhintaaindeksi).
Lähde: Metla

Puuntuotannon edistämiseen käytettyjen varojen reaaliarvo on laskenut vuosittain. Vuonna 2004 arvo laski noin kahdeksan prosenttia, vuonna 2005 noin neljä prosenttia ja vuonna 2006 noin kaksi prosenttia. Metsäluonnon hoidon edistämisen määrärahat ovat vastaavasti kasvaneet. Yhteissummaltaan vuosien 2004 ja 2005 määrärahat alenivat reaalisesti kun taas vuonna 2006 puuntuotannon turvaamiseen ja luonnonhoitoon käytettyjen määrärahojen reaaliarvo säilyi.

Maa- ja metsätalousministeriön asettaman työryhmän raportti ”Tilaja-tuottajamalli metsäkeskuksissa” valmistui tammikuussa 2006 (työryhmämuistio MMM 2006:5). Työryhmän yhtenä osa-alueena oli kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisen töiden suunnittelu ja toteuttaminen. Työryhmä ehdotti, että metsäkeskusten kokeiluhankkeista ja Keski-Suomen metsäkeskuksen metsänparannusliiketoiminnan ulkoistamisesta saatavat kokemukset analysoidaan tilaja-tuottajamalliin perustuvan toiminnan kehittämiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö ja metsäkeskukset sopivat 2007 tulosneuvotteluissaan seurannan ja arvioinnin yksityiskohdista.

Eduskunnan vuoden 2007 alussa hyväksymässä kestävän metsätalouden rahoituslaissa nuoren metsän hoidon painopistettä siirretään taimikkovaiheen metsiin. Taimikkovaiheessa työ on kustannuksiltaan edullisempaa ja metsänhoidollisesti vaikuttavampaa kuin nuorena kasvatusmetsässä tehtävä työ. Tuki on euromääräisesti sama sekä taimikossa että nuorena kasvatusmetsässä. Tukikelpoisen kohteen alarajaa lasketaan, jolloin taimikon keskipituus työn jälkeen on kaksi metriä. Uudessa rahoituslaissa kunnostusojitus-työlaji korvataan uudella suometsän hoito -työlajilla. Suometsän hoitoon kuuluu ojien perkaus, täydennys, vesiensuojelutoimenpiteet sekä piennarteiden tekeminen. Suometsän hoitohankkeen yhteydessä tehtävän nuoren

metsän hoidon ja terveyslannoituksen tuki on normaalia korkeampi.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio julkaisi kesäkuussa 2006 tarkistetut metsänhoitosuositukset. Suosituksissa korostetaan erityisesti taimikon varhishoidon tärkeyttä ja tarkistetaan muun muassa kuusen taimikonhoidon pituussuosituksista hieman aiempaa aikaisemmaksi (hakkuiden osalta tarkastelu luvussa 3.2.1).

3.4.2. Metsänhoitotöiden laatu

Valtakunnan metsien 10. inventoinnin mukaan (VMI 10, 2004–2006) mukaan inventointia edeltäneellä 10-vuotiskaudella uudistushakkuista 78 % oli keinolliseen uudistamiseen tähtäviä hakkuita ja 22 % luontaiseen uudistamiseen tähtäviä hakkuita. VMI 9:ä (1996–2003) edeltäneellä 10-vuotiskaudella keinolliseen uudistamiseen tähtäviin hakkuiden osuus oli selvästi pienempi, 69 %. VMI 8:ia (1986–1994) edeltäneellä 10-vuotiskaudella keinollisen ja luontaisen uudistamisen suhde oli lähes sama kuin nykyisin. Viljely tuottaa pääsääntöisesti nopeammin ja varmemmin hyvälaatuisen taimikon kuin luontainen uudistaminen, joten viljelyn osuuden lisääntyminen aivan viime vuosina tulisi johtaa parempaan uudistamistulokseen, jos taimikoiden hoitotyöt tehdään oikeaan aikaan. Vajaatottoisten metsien osuus on laskenut 13 prosentista (VMI 7) kymmeneen prosenttiin (VMI 10).

Valtakunnan metsien 10. inventoinnissa metsikön laadun arviointi perustui taimikoissa, kasvatusmetsissä ja uudistuskypsissä metsissä puuntuotoksen määrään ja laatuun. Uudistusaloilla kriteereinä olivat uudistamistöiden ajoitus sekä työn laatu. Uudistusaloista laadultaan hyviä oli 47, pienistä taimikoista

40, varttuneista taimikoista 21 ja nuorista kasvatusmetsistä 17 prosenttia. Puuston epätasaisuus ja tuhot ovat yleisimmät syyt laadun alentumiseen. Tulokset vahvistavat käytännössä esille nousutta tarvetta parantaa metsänhoitotöiden laatua.

Metsäntutkimuslaitoksen, metsäkeskusten ja metsänhoitoyhdistysten yhteistyönä toteutettiin Metsänuudistamisen laadun hallinta -hanke, jonka loppuseminaari pidettiin marraskuussa 2006. Hankkeessa kehitettiin käytännön toimintamalli metsänuudistamisen laadun systemaattiseen seurantaan ja hallintaan. Tulosten perusteella metsänuudistamisen laatua voidaan huomattavasti kohottaa. Yksityismetsätalouden eri organisaatiot ovat käynnistämässä hanketta, jossa metsänuudistamisen laatu sisällytetään osaksi metsänhoitoyhdistysten laatu- ja ympäristöjärjestelmää.

Metsänuudistamispalvelun osana on vähitellen tulossa tarjolle myös takuu metsänuudistamistuloksesta. Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistämässä tarjouskilpailua "Metsänhoidon kustannustehokkuus ja laatu" -ohjelmasta, jonka keskeisenä osana on metsänuudistamisen laatu. Ohjelmaan liittyvä tutkimus- ja kehittämisohjelma on jo käynnissä Metsäntutkimuslaitoksessa (ks. luku 3.2.1).

Metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion tulossopimuksissa metsien hyvä puuntuotannollinen tila on keskeinen vaikuttavuustavoite. Hyvän metsänhoidon suositusten mukaisten, hyvin perustettujen taimikoiden tavoiteosuus on 85 prosenttia. Metsäkeskusten valvonta- ja tarkastustoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota metsänuudistamisalojen valvontaan.

3.4.3. Metsäenergian korjuu

Uudessa kestävän metsätalouden rahoituslaissa energiapuun korjuu ja haketus on erotettu omaksi luvukseksi (3 luku). Jatkoissa energiapuun korjuutuki ei ole enää sidoksissa valtion tukeeseen nuoren metsän hoitoon. Tukea voi saada taimikonhoidon ja nuoren kasvatusmetsän hakkuun yhteydessä kaadetun ja energiakäyttöön luovutetun puun kasaukseen ja metsäkuljetukseen. Energiapuun haketustukea voi saada sellaisen puun haketukseen, jonka korjuuseen on myönnetty energiapuun korjuutukea.

Valtaosa energiapuusta korjataan päätehakkualoilta ilman valtion tukea. Myös kantojen nosto on lisääntynyt voimakkaasti. Korjuun taloudellinen tarkoituksenmukaisuus määräytyy markkinaehtoisesti. Päätehakkualoilta tapahtuvan energiapuun korjuun taloudelliseen tarkoituksenmukaisuuteen vaikuttaa ratkaisevasti harjoitettava energiapolitiikka, kuten päästökauppa. Metsäenergiakysymyksiä käsitellään laajemmin luvussa 3.2.3.

Lisääntyvän metsäenergian käytön vaikutuksista metsien kehitykseen, ravinnetasapainoon ja monimuotoisuuteen tarvitaan

lisää tutkimustietoa. Metsäntutkimuslaitos on käynnistänyt aiheeseen liittyvän tutkimusohjelman vuonna 2006. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion johdolla vuonna 2006 laadituissa Hyvän metsänhoidon suosituksissa otetaan huomioon energiapuun korjuu. Tapio julkaisi vuonna 2006 myös oppaan energiapuun korjuusta.

Viime aikoina saadut tutkimustulokset ja käytännön kokemukset eivät tue tavoitteena ollutta yhdistettyä aines- ja energiapuun korjuuta. Jos metsikössä on energiapuun lisäksi vain vähäinen määrä ainespuuta, noin alle 20 kuutiometriä hehtaarilla, se kannattaa korjata kokonaan energiapuuksi. Jos ainespuuta on tätä enemmän, kannattaa metsikön puuston harvennusta viivästyttää, minkä jälkeen teollisuuden mitta- ja laatuvaatimukset täyttävä ainespuu ja energiakäyttöön tarkoitettu puu aines korjataan erikseen.

Metsäntutkimuslaitos on aloittanut ojitettujen alueiden kunnostamista koskevan tutkimushankkeen, jossa oleellisen osan muodostaa alueilta korjattavissa olevan energiapuun hyödyntäminen. Rahoituslakiesityksessä on uutena työajajina suometsän hoito, jossa tavoitteena on laittaa suometsäkohde kerralla kuntoon.

3.4.4. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen kehitys

Vuodelle 2005 myönnettiin noin 60 700 hirven kaatolupaa ja vuodelle 2006 noin 66 000. Yhdellä kaatoluvalla saa kaataa yhden aikuisen hirven tai kaksi hirvenvasaa. Vuonna 2005 kaadettiin noin 74 000 hirveä ja vuonna 2006 runsas 75 000 hirveä. Hirvikantaa pyritään alentamaan erityisesti maan pohjoisosissa, joten noin puolet hirven kaatoluvista on myönnetty kolmen pohjoisimman riistanhoitopiirin alueelle. Toistaiseksi korkein hirven talvikanta arvioidaan olleen vuonna 2001, noin 136 000 hirveä eli keskimäärin 3,3 hirveä tuhannella hehtaarilla. Vuonna 2005 talvikannaksi arvioitiin 99 000 hirveä. Hirvikannan huippu on vähitellen siirtynyt maan eteläosista pohjoiseen, erityisesti Oulun läänisiin.

Vuonna 2005 hirvituohokorvauksia maksettiin noin viisi miljoonaa euroa ja vuonna 2006 noin kolme miljoonaa euroa. Korvaukset kattavat vain osan yksityismetsien hirvivahingoista.

Vuonna 2005 luovuttiin metsäkauriin pyyntiluvista, ja samalla metsäkauriin aiheuttamat vahingot rajattiin hirvieläinvahinkojen korvausjärjestelmän ulkopuolelle. Hirvieläinvahinkojen korvausjärjestelmä on tarkoitus uudistaa säättämällä uusi riistavahinkolaki maa- ja metsätalousministeriön hirvivahinkotyöryhmän esityksen pohjalta. Nykyinen 250 euron omavastuu on tarkoitus muuttaa kynnysarvoksi, jonka ylittyttyä korvataan vahinko kokonaisuudessaan.

Metsäntutkimuslaitos ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ovat käynnistäneet metsänhoidon ja hirvivahinkojen tutkimus- ja selvityshankkeen.

3.5. Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita

Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteena on huolehtia siitä, että metsien käytössä ja suojelussa otetaan huomioon metsien perinteiset käyttömuodot ja edistetään metsistä saatavaa monipuolista aineellista ja henkistä hyvinvointia. Luontomatkailupalveluiden tuotteistamista ja markkinointia kehitetään.

3.5.1. Virkistyskäytön ja luonnontuotteiden edistämisen painopisteet

Kansallisen metsäohjelman vuoden 2004 seurantaraportissa todettiin, etteivät vuosia 2002–2003 koskevassa seurantaraportissa esitetyt jatkotoimenpiteet olleet juuri edenneet lukuun ottamatta virkistyskäytön ja luontomatkailun palveluista tiedottamista. Toteuttaminen vaatisi muun muassa yhteistyön lisäämistä eri tahojen välillä ja uusia yhteistyökumppaneita, kuten valtakunnallinen luonnontuotealan teemaryhmä.

Metsäohjelman väliarvioinnissa keväällä 2005 todettiin, että Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita -pää tavoitteen tavoitteenasettelua olisi täsmennettävä ottaen huomioon luontomatkailun kasvu ja sen aluetaloudellinen merkitys. Olemassa olevat resurssit olisi kohdennettava virkistyskäytön kysynnän näkökulmasta ja suunnattava lisäresurssit aluetaloudellisten vaikutusten perusteella.

Virkistys- ja retkeilyalueiden määrärahat ja tietopohjan parantaminen vaativat panostusta toteutuakseen. Metsänomistajien neuvonnassa ja neuvojien koulutuksessa tulisi kiinnittää huomiota erilaisten käsittelyvaihtoehtojen tarjoamiseen. Luontomatkailualan koulutuksen sisällöllinen ja määrällinen taso tulisi arvioida ja opetusohjelmia kehittää. Metsäohjelman seuranta tulee kehittää ja raportointia täsmentää. Tiedon keruuta maa- ja metsätalousministeriön ulkopuolisten hallinnonalojen toteuttamista toimenpiteistä tulee tehostaa ja yhtenäistää. Luontomatkailualan tutkimustarpeet on arvioitava.

3.5.2. Metsien virkistyskäytön kehittäminen ja koordinointi

Ulkoilulakia ei ole uudistettu. Ulkoilufoorumi perustettiin vuonna 2004 varmistamaan, että jokamiehen oikeudet eivät heikkene nykyisestä ja maastoliikuntatapahtumat (esimerkiksi jotokset, suunnistus- ja maastokilpailut) voidaan toteuttaa jatkossakin. Suomen Latu toimii foorumin vetäjänä. Tavoitteet liittyvät muun muassa jokamiehenoikeuksien säilyttämiseen, ulkoiluun ja liikuntaan soveltuviin alueiden kaavoittamiseen, rantojen yleiskäyttöön, vesistö- ja jääalueiden käyttöön, ulkoilun tukikohtiin, ulkoilureittien ylläpitoon ja opastukseen sekä ulkoilun rahoitukseen ja hallintaan.

Suomen Latu kartoitti vuoden 2006 aikana kaikki jokamiehenoikeuksiin liittyvät oikeustapaukset Suomessa. Niitä oli 21 kappaletta. Päätösten sisältö antaa lisää tukea jokamiehenoikeuksien säilyttämiselle nykyisessä laajuudessa ja toisaalta korostaa niiden vastuullisen käytön merkitystä. Kartoitus tehtiin osana ympäristöministeriön rahoittamaa Jokamiehenoikeudet ja velvollisuudet – kansallisaarteen ongelmat, ohjaamisen tarpeet ja turvaamisen keinot -projektia. Tapausten tarkempi analyysi valmistuu kevään 2007 aikana. Ne tulevat osaksi jokamiehenoikeuksia käsittelevää Ammattilaisen käsikirjaa, jonka sisältö työtetään yhteistyössä Ulkoilufoorumina kanssa ja julkaistaan ympäristöministeriön julkaisusarjassa vuoden loppuun mennessä.

Metsähallitus on perustanut Luontoon.fi -verkkopalvelun, josta saa tietoa retkeilykohteista kautta maan. Metsähallitus myös seuraa järjestelmällisesti eri kohteiden kävijämääriä (taulukko 9) ja tekee tai teettää kävijätutkimuksia, jotta voisi kehittää alueiden palveluita ja hoitoa entistä asiakaslähtoisemmäksi.

Valtioneuvosto teki helmikuussa 2003 periaatepäätöksen toimintaohjelmasta luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi (VILMAT). Metsähallitus laati vuonna 2004 ensimmäisen VILMAT-ohjelmaan pohjautuvan kehittämissuunni-

Taulukko 9. Kävijämäärät Metsähallituksen hallinnassa olevissa kansallispuistoissa, retkeilyalueilla sekä luontokeskuksissa ja muissa asiakaspalvelupisteissä vuosina 2001–2006. Lähde: Metsähallitus

Metsähallituksen hallussa olevien kansallispuistojen käyntimäärät	2001	2002	2003	2004	2005
Kansallispuistoja yhteensä	30	32	34	34	34
Käyntimäärä yhteensä	851800	1012000	1123200	1153900	1410000
Käyntimäärä keskimäärin	28393	31625	33035	33938	41471
Käyntimäärämuutos %	2,2	15,8	9,9	2,7	18,2

Metsähallituksen asiakaspalvelupisteiden käyntimäärät	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Asiakaspalvelupisteitä yhteensä	21	22	23	26	26	26
Käyntimäärä yhteensä	563800	671600	687700	769600	787400	775400
Käyntimäärä keskimäärin	28848	30527	29900	29600	30285	29823
Käyntimäärämuutos %	15	19	2	12	2	-2

Valtion retkeilyalueiden käyntimäärät	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Retkeilyalueita yhteensä	7	7	7	7	7	7
Käyntimäärä yhteensä	355000	346500	353000	350500	360100	336500
Käyntimäärä keskimäärin	50714	49500	50429	50071	51443	48072
Käyntimäärämuutos %	1,4	-2,5	1,8	-0,7	2,7	-7

telman vuoteen 2010, ja kesällä 2006 kehittämistavoitteet ja rahoitustarpeet vuosille 2007–2015 ajantasaistettiin. Siinä otettiin muun muassa huomioon valtioneuvoston tuottavuusohjelman tavoitteet, VILMAT-ohjelman jo toteutunut rahoitus, soveltuvien osien uuden valtakunnallisen matkailustrategian tavoitteet ja matkailun toimenpideohjelma vuosille 2007–2013. Työssä tarkistettiin myös Metsähallituksen alueiden käyntimäärien kasvuluvut viime vuosien toteutuman ja uusien kasvunusteiden pohjalta. Päivitettyssä tarkastelussa aluekokonaisuuksia on 42 ja matkailun painopistealueita 24. Tavoitetilan 2015 saavuttamisen kokonaisinvestointitarve vuosina 2007–2015 on 43,2 miljoonaa euroa. Matkailijoiden käyntimäärien ennustetaan kasvavan vuoden 2005 4,4 miljoonasta käynnistä 6,3 miljoonaan käyntiin vuonna 2015.

Metsäntutkimuslaitoksen Metinfo-palvelu kattaa myös metsien virkistyskäyttöä koskevat tilastot. Tiedot on päivitetty viimeksi vuonna 2003. Ympäristöministeriön johdolla on valmisteltu uutta luonnon virkistyskäyttöä koskevaa selvityshanketta, joka käynnistyy Metsäntutkimuslaitoksen, Tilastokeskuksen ja muiden toimijoiden yhteistyönä vuonna 2007.

Osana Kansallisen metsäohjelman tarkistamista Metsäntutkimuslaitos on valmistellut esityksen metsätalouden sosiaalisen kestävyden mittareiksi. Esityksessä todetaan, että "virkistyskäytön osalta mittareiden tulisi tuottaa tietoa virkistyskäytön kysynnästä ja tarjonnasta sekä näiden tasapainosta. Määrällisten käyttöä ja käyttömahdollisuuksia kuvaavien indikaattorien lisäksi tarvitaan tietoa palvelujen laadusta".

3.5.3. Yhteistyön edistäminen

Luonnontuotealan teemaryhmä on toiminut Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän nimittämänä. Ryhmän toimikausi päättyi vuoden 2005 lopussa. Teemaryhmä on julkaissut muun muassa Luonnontuote-lehteä yhdestä kahteen numeroa vuodessa, laatinut esitteitä, ylläpitänyt verkkosivuja ja järjestänyt vuosittain alan valtakunnallisen seminaarin.

Teemaryhmä on myös edistänyt maaseutupoliittisen kokonaisohjelman (2005–2008) toimeenpanoa. Tavoitteena on muun muassa tuottaa kaikille kansalaisille mahdollisuus luontoyhteyteen, elämyspalveluihin ja rauhaan.

3.6. Metsäosaamista vahvistetaan

Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteena on parantaa metsäosaamista vahvistamalla edelleen tutkimukseen, koulutukseen ja kansainvälistymiseen perustuvaa metsäalan innovaatiotoimintaa.

3.6.1. Tutkimus- ja toimintaohjelmien sekä osaamiskeskusten yhteistyön ja koordinaation tiivistäminen

Kauppa- ja teollisuusministeriön johdolla laadittu Puutuotealan elinkeinopoliittinen ohjelma 2004–2010 valmistui vuonna 2005 ja se liitettiin osaksi valtioneuvoston puun käytön ja puurakentamisen edistämistä koskevaa periaatepäätöstä. Elinkeino- poliittisessa ohjelmassa määritellään ne avainosaamisalueet, joil-

le koulutuksessa, tutkimuksessa ja kehitystyössä olisi erityisesti suuntauduttava vuoteen 2010 asti.

Puutuotealan osaamista parannetaan myös hanketoiminnalla, josta vastaa vuonna 2006 käynnistynyt PuuSuomi-laatuohjelma. Se jatkaa vuonna 2005 päättyneen PuuSuomi-toimintaohjelman jalanjäljillä. PuuEurooppa-kampanja päättyi vuoden 2005 lopussa.

Valtioneuvosto teki 7.4.2005 periaatepäätöksen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä. Periaatepäätöksessä todetaan, että vuoden 2007 alussa alkavalla uudella osaamiskeskusohjelmakaudella toiminta saatetaan nykyistä selkeämmin osaksi kansallista innovaatiopolitiikkaa. Metsäpuolella valmisteltiin kaksi ehdotusta osaamisklustereiksi osaamiskeskuskaudelle 2007–2013: Lappeenrannan vetämässä Forest Industry Future -osaamisklusterissa keskitytään kuiduttavaan teollisuuteen ja Lahden Asumisen osaamisklusterissa puurakentamiseen ja huonekaluteollisuuteen. Bioenergia on mukana Tulevaisuuden energiateknologiat -osaamisklusterissa Jyväskylän osaamiskeskuksessa.

Työtehoseura selvitti vuonna 2006, miten hyvin tutkimustieto siirtyy käytäntöön. Tarkasteltavina oli kolme Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusaihetta, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiion rooli näitä koskevan tiedon välittäjänä ja metsäammattilaisten (metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset ja yhtiöt) tiedot ja käsitykset ko. tutkimuksista. Keskeinen johtopäätös oli, että käytäntöä palvelevien tutkimusten tuloksista tiedottamista on tehostettava. Tapio on vuonna 2006 valmistuneessa strategiassaan ottanut tutkimustiedon välityksen strategiseksi tavoitteekseen. Metsäntutkimuslaitos ja Tapio ovat yhteistyönsä puitesopimukseen liittyen loppuvuodesta 2006 alkaen tiivistämässä yhteistyötä koko tutkimusprosessissa tutkimushankkeiden valmistelusta tulosten käytäntöön siirtoon asti.

3.6.2. Metsäalan tutkimus osana eurooppalaista tutkimusympäristöä ja biotekniikan mahdollisuudet

Eurooppalaiset teknologiayhteisöt (European Technology Platforms, ETP) ovat uusi toimintamuoto eurooppalaisessa yhteistutkimuksessa. Niiden tehtävänä on koota yhteen alan keskeiset käytännön toimijat ja tutkimus- ja teknologia-alojen vaikuttajat ja koordinoida alan eurooppalaista yhteistutkimusta. Yhteisöjen tavoitteena on luoda yhteinen strategia alan tulevaisuuden tutkimustarpeista. Metsäteollisuuden ja metsänomistajien vetämä metsäsektorin teknologiayhteisön eli Forest-Based Sector Technology Platformin strateginen tutkimusohjelma (Strategic Research Agenda) valmistui helmikuussa 2006 ja ohjelmaan perustuvien tutkimushankkeiden ja -projektien käynnistäminen on alkanut. FTP:n SRA:ssa esitetyt tutkimusaiheet ovat sisältyneet kohtuullisen hyvin EU:n seitsemännen tutkimuksen puiteohjelman rahoitushakuihin.

Eurooppalaiselta pohjalta syntyi myös kansallinen tutkimusohjelma eli Suomen metsäklusterin tutkimusstrategia, joka julkaistiin lokakuussa 2006. Samanaikaisesti tutkimusstrategian kanssa on valmisteltu metsäalan strategisen huippuosaamisen keskittymää, jonka tehtävänä on viedä tutkimusstrategiaa konkreettisesti eteenpäin. Keskittymän organisaattoriksi ja hallinnoijaksi on perustettu Metsäklusteri Oy, jonka omistajat ovat muun muassa metsäteollisuusyritykset ja Metsäntutkimuslaitos. Sen päärahoittajina toimivat Tekes ja Suomen Akatemia.

Suomen metsäklusterin tutkimusstrategian toteuttaminen vaatii tutkimushankkeiden mahdollisimman nopeaa käynnistämistä, jotta metsäklusterin uudistuminen lähtisi vauhdilla käyntiin. Tätä varten Keskuslaboratorio (KCL), Metsäntutkimuslaitos ja VTT ovat avanneet hankkeiden valmistelua varten Internetiin sähköisen työtilan nimeltään Finnish Forest Cluster Research Portal. Työtila tarjoaa paikan, jossa erilaisia aloitteita voidaan esittää, kommentoida ja koota yhteen. Tavoitteena on avoimen innovaation hengessä helpottaa ja nopeuttaa metsäklusterin tutkimuksen projektikonaisuuksien ja tutkijakonsortioiden muodostamista.

Suomen ja Ruotsin rahoittajatahojen yhteistyönä toteutettava Wood Material Science -tutkimusohjelma on päätösvalihevsaan. Ohjelma on luonut pohjaa kansallisten tutkimusresurssien koordinoitulle käytölle, ja siten valmistanut suomalaisten ja ruotsalaisten osapuolten kykyä reagoida myös tuleviin European Research Area (ERA) -toimintamallia hyödyntäviin aloitteisiin.

Tekesin koordinoima WoodWisdomNet on EU:n 6. puiteohjelman mukainen EraNet-hanke, jonka tarkoituksena on verkottaa eurooppalaisia metsä- ja puualan tutkimusohjelmia. Ohjelma käynnistyi tammikuussa 2004. WoodWisdomNetin ensimmäinen yhteinen tutkimusohjelmahaku alkoi marraskuussa 2006. Rahoitusta on haettavana runsaat 20 miljoonaa euroa vuosille 2008–2010. Rahoittajina toimivat komission lisäksi kansalliset tutkimusrahoittajat Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta, Saksasta, Ranskasta ja Isosta-Britanniasta.

Metsäntutkimuslaitoksessa on valmistettu bio- ja geeniteknikan strategia, joka korostaa Metsäntutkimuslaitoksen vastuuta tutkimusalan strategisen tutkimuksen toteuttajana ja eri toimijoiden välisen koordinaation lisääjänä. Suomalainen geeniteknikan tutkimus on verkottunut aktiivisesti pohjoismaiseen SamNordisk Skogsforskning (SNS) -rahoitteeseen GENECAR-hankkeeseen (Centre of Advanced Research in Forest Genetics and Tree Breeding). EU:n tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämisestä on esimerkkinä kytkeytyminen Network of Excellence EVOLTREE -hankkeeseen. Kansainvälisessä yhteistyössä on huomioitu lisäksi kasvigonomiikan ja WoodWisdom-EraNet aloitteet, joissa suomalaiset tutkijat ovat aktiivisesti mukana.

3.6.3. Metsäalan tuntemusta edistävä toiminta

Vuonna 2005 Suomen Metsäyhdistyksen, metsäkeskusten, metsänhoitoyhdistysten, metsäteollisuuden, 4H-järjestön sekä muun muassa Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Lounais-Suomen ja pääkaupunkiseudun kuntien opetusvirastojen yhteistyönä järjestettiin alueiden koululaisille suunnattuja metsäpäiviä ja metsäviikkoja. Toiminta on laajentunut ja alkaa löytää vakiintuneita muotoja.

Syksyllä 2005 otettiin käyttöön uudet perusopetuksen 1–9 luokkien opetussuunnitelmat, jotka ovat voimassa noin kymmenen vuotta. Metsän oppimispolun valtakunnallisen ohjausryhmän ansiosta opetussuunnitelmien perusteisiin sisällytettiin metsiin perustuviin elinkeinoihin tutustuminen ja luonnonvarojen kestävä käytön ymmärtämisen tavoitteet. Koulut toteuttavat näitä oppimistavoitteita itsenäisesti tukeutuen muun muassa Suomen Metsäyhdistyksen tuottamaan aineistoon, jota on jo perinteisesti laadittu yhteistyössä Biologian ja maantieteen opettajien liiton kanssa. Opetussuunnitelmien tavoitteisiin vaikuttaminen on myös jatkossa tärkeää metsäalan tunnettuuden ylläpitämiseksi.

Tarkistettuun metsäsertifiointikriteeristöön sisällytettiin veloitte koota metsäsektorin alueelliset toimijat yhteen lasten ja nuorten metsäosaamisen ja metsäsektorin tunnettuuden edistämiseksi. Toiminta käsittää muun muassa koululaisille ja päiväkotilapsille suunnattuja toiminnallisia metsäpäiviä ja retkiä. Metsäkeskusten koulu-yhteistyöhenkilöiden koolle kutumat toimijaverkostot laativat alueelliset toimintaohjelmat, joiden tuli olla valmiit vuoden 2006 loppuun mennessä.

”Metsän oppimispolku” -verkkopalvelu (www.oppimispolku.fi) on vakiintunut metsäalan oppimateriaalien ja metsäalan yhteyksien informaatioväyläksi, jonka kautta tuetaan metsäalaa esittelevien tapahtumien, materiaalien ja koulutusjaksojen sisällöllistä valmistelua.

Suomen Metsäyhdistys seuraa suomalaisten suhdetta metsiin ja metsätalouteen kyselytutkimuksin. Lasten ja nuorten metsämielipiteitä luotaava metsäbarometri valmistui maaliskuussa 2006. Vastaajista 72 prosenttia saa metsätietonsa koulusta ja 24 prosenttia vanhemmiltaan. Lasten ja nuorten metsäbarometrin sekä loka-marraskuun vaihteessa 2005 tehdyn, 15–79-vuotiaiden mannersuomalaisten metsäasenteita luotaavan Metsä ja puu -tutkimuksen tarkemmat tulokset löytyvät sivuilta www.smy.fi/Barometrit.

Metsäsektorin yhteisesti ylläpitämää Forest.fi -sivustoa, jolla kerrotaan alan ajankohtaisista asioista englanniksi ja suomeksi, alettiin julkaista vuonna 2005.

Metsäalan ammatillisen koulutuksen tunnettuuden lisäämiseksi jatkettiin ”Kurva metsään” -vetovoimakampanjaa, johon

liittyi muun muassa televisio- ja radiomainontaa ja materiaali-tuotantoa opettajille ja alan messuille.

3.6.4. Puunkorjuusaamisen ja -palveluiden sekä koulutuspalvelujen kehittäminen vientituotteiksi

Suomen tavoitteena on parantaa Euroopan tasolla ammatillisen metsäkonekoulutuksen laatua, lisätä ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuutta ja edistää ammatillisessa koulutuksessa olevien sekä ammatillisen tutkinnon suorittaneiden liikkuvuutta. Suomi johtaa koulutusta harmonisoivan ECVET-mallin (European Credit Transfer System for Vocational Education and Training) kehittämistä. Toimintamallin kautta harmonisoidut ammatillisen perus- ja jatkokoulutuksen opintosuoritukset ja vertailut otetaan käyttöön eri maissa hyväksyttävissä tutkimuksissa. Korkea-asteen koulutuksessa (esimerkiksi metsänhoitajat ja metsätalousinsinöörit) vastaava järjestelmä ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) on jo otettu käyttöön.

Lähialueyhteistyössä toteutetaan Luoteis-Venäjän 3. metsäohjelmaa, joka tukee kestävä metsätalouden mukaista koulutusta Venäjällä. Suomen Akatemian Muuttuva Venäjä -tutkimusohjelmassa Metsäntutkimuslaitos toteuttaa laajaa hanketta, jonka tavoitteena on suomalaisen kestävä metsätalouden metsäosaamisen soveltaminen Venäjän metsien hoidon ja puunkorjuun käynnissä olevassa muutoksessa.

Venäjän, Kiinan, Meksikon, Brasilian ja Indonesian kanssa aktiivisesti harjoitetun kahdenvälisen yhteistyön lisäksi metsäalan yhteistyö aloitettiin vuonna 2005 myös Turkin kanssa. Kahdenvälinen yhteistyö edistää osaltaan myös kaupallisen yhteistyön mahdollisuuksia puunkorjuun osaamisen ja teknologian viennissä.

Metsäoppilaitoksissa on kehitetty valmiuksia antaa opetusta myös englannin kielellä ulkomaalaisille opiskelijoille.

3.6.5. Koulutuksen ja tutkimuksen laaja-alaistaminen sekä elinkeinoelämän, metsäalan tutkimuksen, koulutuksen ja hallinnon yhteistyö

Keväällä 2005 tehdyssä Kansallisen metsäohjelman väliarviointissa kartoitettiin koulutukseen, tutkimukseen ja kansainvälistymiseen sekä myös Metsäalan tulevaisuusfoorumin ja metsäalan viestintään liittyviä osa-alueita, joita tulisi entisestään kehittää. Niistä keskeisimmät olivat seuraavat:

- koulutuksen ja tutkimuksen laaja-alaistaminen ja monipuolistaminen
- koulutuksen ja tutkimuksen painopisteen siirtäminen lähemmäs tuotantoketjun loppupäätä
- yhteistyön lisääminen elinkeinoelämän, metsäalan tutkimuksen ja koulutuksen sekä myös hallinnon kanssa

- tutkimusresurssien allokoinnin ja koordinoinnin kehittäminen sekä kotimaisten että ulkomaisten tutkimuslaitosten välillä
- Metsäalan tulevaisuusfoorumin kytkeminen lähemmäs käytännön toimijoita
- viestinnän ja tiedonkulun kehittäminen puuntuotannon ja lopputuotemarkkinoinnin välillä.

Ennusteiden mukaan metsänomistajakunnan rakennemuutos lisää metsäpalvelujen kysyntää, mikä edellyttää metsäpalvelujen tarjonnan uudistamista ja kehittämistä. Metsätalouden monialaosaajilla, jotka hallitsevat puun myynnin, neuvonnan, metsäsunnittelun ja metsätöiden käytännön toteutuksen lisäksi myös perinteisiä talonmiehen töitä, on tulevaisuudessa parhaat mahdollisuudet työllistyä vuoden ympäri. Syksyllä 2006 alkaneessa metsäalan perustutkinnon opetussuunnitelman uudistamisessa metsäopetusta kehitetään muun muassa siten, että metsurin ja metsäluonnonhoitajan koulutusohjelmat yhdistetään ja uuteen koulutusohjelmaan liitetään myös Tapion luonnonhoitotutkinnon sisältö. Metsäkoneasentajakoulutuksen asemaa on samalla tarkoitus vahvistaa laatimalla sille oma koulutusohjelma. Uuteen metsäalan perustutkintoon tulee siten ainakin metsurin, metsäkonekuljettajan ja metsäkoneasentajan koulutusohjelmat. Metsäkoneasentajakoulutuksen asemaa ja imagoa vahvistetaan muun muassa erilaisilla Opetushallituksen rahoittamilla kehittämishankkeilla. Uusien koulutusohjelmien ja opetussuunnitelmien perusteiden on tarkoitus tulla voimaan jo syksyllä 2007.

Opetusministeriö asetti 13.11.2006 työryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella metsä- ja puualan koulutusta kokonaisuutena kaikilla koulutusasteilla siten, että otetaan huomioon puun tuottaminen, puun korjuu, metsäbioenergia sekä puun kemiallinen ja mekaaninen jalostaminen.

Tiede- ja teknologianeuvosto teetti vuonna 2004 julkisen tutkimusjärjestelmän rakenearvioinnin, jonka osana valmistui selvitysmies Jussi Huttusen valtion rakenteellista ja toiminnallista kehittämistä koskeva raportti. Siinä on lukuisia eri ministeriöitä ja niiden sektoritutkimuslaitoksia koskevia toimenpidesuosituksia. Maa- ja metsätalousministeriö ja opetusministeriö asettivat 17.3.2005 työryhmän laatimaan ehdotuksia näiden ministeriöiden yhteistyötä vaativien toimenpidesuosistusten toteuttamiseksi. Työryhmän työ valmistui 31.5.2006. Yhteisiin ehdotuksiin kuuluvat muun muassa teknologiayhteistyön, taloustieteellisen tutkimuksen ja laboratorioden yhteistyön tiivistäminen.

Tiede- ja teknologianeuvoston työhön kuului myös ns. Neuvon työryhmän raportti, joka valmistui tammikuussa 2007. Sektoritutkimuksen ohjaaminen organisoitaisiin valtioneuvoston tasolle. Työryhmä ehdotti kehittämistoimien perustamista keskeisiltä osiltaan tilaaja-tuottaja-mallin mukaiseen toimintaan. Sektoritutkimuksen kenttä koottaisiin neljäksi aihepiiriksi, joista

metsäntutkimus kuuluisi kestävän kehityksen aihepiiriin. Ns. tilaajakonsortio päättäisi noin puolesta sektoritutkimukseen suunnatun rahoituksen käytöstä.

Euroopan metsäntutkimuslaitosten johtajat laativat vuonna 2005 yhteisen vision metsäklusterin strategisista tietotarpeista. Työ valmisteltiin Euroopan metsäinstituutin johdolla ja työhön osallistui myös Metsäntutkimuslaitos.

Vuosina 2005–2006 laadittiin useita metsäsektorin tulevaisuutta luotaavia raportteja, muun muassa Paperiteollisuuden tulevaisuustyöryhmän raportti ”Paperiteollisuus – toimialan tilanne ja tulevaisuuden haasteet”, Metsäntutkimuslaitoksen taustaselvitys ”Suomen metsiin perustuva hyvinvointi 2015. Katsaus Suomen metsäalan kehitykseen ja tulevaisuuden vaihtoehtoihin” (Metlan työraportteja 26/2006) sekä ”Metsäsektorin tulevaisuus katsaus – Metsäneuvoston linjaukset metsäsektorin painopisteiksi ja tavoitteiksi” (MMM:n julkaisuja 11/2006). Metsäalan tulevaisuusfoorumin ensimmäisen vaiheen (1.4.2003–31.3.2005) keskeiset tulokset ilmestyivät raportissa ”Menestyvä metsäala ja tulevaisuuden haasteet”. Forumin toinen vaihe jatkuu 31.3.2008 saakka.

3.7. Suomi on aktiivinen kansainvälisessä metsäpolitiikassa

Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteena on edistää kestävä metsätaloutta aktiivisella kansainvälisellä metsäpolitiikalla, tutkimus- ja koulutusyhteistyöllä sekä metsä- ja ympäristöviestinnällä.

3.7.1. Monenkeskinen yhteistyö

YK:n metsäfoorumin (United Nations Forum on Forests, UNFF) viides kokous (UNFF5) toukokuussa vuonna 2005 päättyi tuloksettomana, ja neuvotteluja kansainvälisen metsäyhteistyön jatkosta päätettiin jatkaa vuonna 2006. UNFF5-kokouksessa kävi selvästi ilmi, että kaikki maat eivät vielä olleet valmiita aloittamaan neuvotteluja kansainvälisestä metsäsopimuksesta. Vaihtoehdoksi esitettiin metsiä koskevaa asiakirjaa, joka ei olisi sitova.

Helmikuussa 2006 pidetyssä UNFF6-kokouksessa myös EU kannatti metsiä koskevaa oikeudellisesti sitomatonta asiakirjaa. UNFF:n toimintaa päätettiin jatkaa ainakin vuoteen 2015 saakka. UNFF6-kokouksen merkittävänä tuloksena voidaan pitää neljän maailmanlaajuisen tavoitteen hyväksymistä, jotka tulisi saavuttaa vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteet koskevat (i) metsien häviämisen pysäyttämistä, (ii) metsistä saatavien hyötyjen lisäämistä, (iii) suojelualueiden sekä muiden kestävästi käytettyjen ja hoidettujen metsien määrän lisäämistä, sekä (iv) metsien hyväksi käytettävän kehitysavun määrän vähenemisen pysäyttämistä.

Tavoitteena on, että huhtikuussa 2007 pidettävässä UNFF7-kokouksessa laaditaan UNFF:n työohjelma vuosille 2007–2015 sekä hyväksytään metsiä koskeva oikeudellisesti sitomaton asiakirja. Kansainvälisen metsäyhteistyön toiminnan tehokkuutta arvioidaan seuraavan kerran vuonna 2015, jolloin päätetään YK:n metsäfoorumien toiminnan jatkamisesta sekä mahdollisuudesta aloittaa varsinaista kansainvälistä metsäsopimusta koskevat neuvottelut.

Suomen johdolla valmisteltiin syyskuussa 2006 EU:n ehdotus maailman metsiä koskevaksi, oikeudellisesti sitomattomaksi asiakirjaksi, joka toimitettiin YK:n metsäfoorumien sihteeristölle. EU:n tavoitteena on, että oikeudellisesti sitomaton metsäasiakirja voisi toimia välivaiheena kansainväliselle metsäsopimukselle.

Biodiversiteettisopimuksen kahdeksas osapuolikokous pidettiin Brasiliassa maaliskuussa 2006. Kokouksessa tarkasteltiin sopimuksen alaisen metsätyöohjelman toimeenpanon edistymistä ja hyväksyttiin metsätyöohjelmaan sisällytettävät konkreettiset tavoitteet. Vain metsien suojelua koskeva tavoite on määrällinen. Tavoitteeksi asetettiin, että vähintään 10 prosenttia jokaisesta maailman metsätyypistä on tehokkaasti suojeltu. Maita kehoitettiin laatimaan kansallisia ja/tai alueellisia tavoitteita, ja sisällyttämään ne asianmukaisesti strategioihin ja toimintasuunnitelmiin. Kokouksessa nousi esille myös geenimuunneltujen puiden käytön rajoittaminen tai kieltäminen toistaiseksi. Päätettiin, että geenimuunneltujen puiden suhteen on yleisesti noudatettava varovaisuusperiaatetta.

Vuosina 2005–2006 neuvoteltiin YK:n kauppaja-kehityskonferenssin (UNCTAD) puitteissa uusi kansainvälisen trooppisen puun sopimus (International Tropical Timber Agreement, ITTA, 2006). Sopimus tulee voimaan vuonna 2008. Uusi sopimus sisältää muun muassa uuden erityisohjelmien rahoituskanavan, jonka on tarkoitus auttaa jäsenmaita suuntaamaan resurssiaan yhteisesti tärkeiksi katsottuihin aiheisiin. Sopimuksen toimeenpanoa koskevien keskustelujen yhteydessä Suomi ehdotti syksyllä 2006 EU-puheenjohtajakaudellaan EU-neuvotteluissa, että ITTA:n puitteissa rahoitettaisiin myös niin sanottuja alueellisia FLEG-hankkeita (Forest Law Enforcement and Governance) laittomien hakuiden torjumiseksi.

Vuosina 2005–2006 ilmasopimuksen puitteissa jatkettiin keskusteluja siitä, kuinka trooppisten metsien häviämisestä aiheutuvia kasviuonekaasupäästöjä voitaisiin vähentää ilmasopimuksen tarjoamin keinoin päästökauppajärjestelmän ensimmäisen sitoumuskauden (2008–2012) jälkeen.

3.7.2. Euroopan metsäministerikonferenssit

Vuosina 2005 ja 2006 jatkettiin vuonna 2003 pidetyn Wienin metsäministerikonferenssin jälkeen laadittua metsäministerikonferenssien seurannan työohjelmaa järjestämällä muun

muassa seitsemän seminaaria aiheista maaseudun kehitys, laitomat hakkuut, sektorien välinen yhteistyö, metsien kulttuuri-merkitys, eurooppalaiset metsityssuosittukset ilmasopimukseen liittyen, kestävä metsätalouden kriteerien ja indikaattorien kehittäminen sekä metsien kasvillisuusluokittelu. Suomi osallistui lähes kaikkiin seminaareihin.

Ministerikonferenssien Varsovan yhteisyksikkö laati vuonna 2005 katsauksen kansallisten metsäohjelmien toteuttamisesta Euroopassa, joka perustui Euroopan maille vuonna 2004 tehtyyn kyselyyn. Katsauksen mukaan 20 Euroopan maata on laatinut ja toteuttaa tai on laatimassa kansallista metsäohjelmaa, joka noudattaa Wienin metsäministerikonferenssissa hyväksytyjä periaatteita.

Seuraava metsäministerikonferenssi järjestetään Puolan ja Norjan johdolla Varsovassa marraskuussa 2007. Varsovan ministerikonferenssin johtavaksi teemaksi on ehdotettu metsien roolia elämänlaadun kannalta "Forests for Life" tai "Forest for Quality of Life". Varsovan konferenssin valmistelua varten maat lähettivät ehdotuksiaan konferenssin aiheiksi, joista keskusteltiin keväällä 2006 järjestetyssä kokouksessa. Ehdotusten ja kokouksen pohjalta päätettiin laatia kaksi päätöslauselmaa, joista toinen käsittelee metsiin liittyviä vesikysymyksiä ja toinen metsien käyttöä energialähteenä. Lisäksi konferenssia varten laaditaan ministerijulkilausuma. Julkilausumassa korostetaan myös metsien merkitystä ilmastonmuutoksen kannalta. Varsovan konferenssia varten Suomi ehdotti yhdeksi aihealueeksi metsäsektorin kilpailukykyä. Aihetta pidettiin sinänsä tärkeänä, mutta päätöslauselman aiheeksi se ei saanut kannatusta. Luonnoksia julkilausumaksi ja päätöslauselmaksi kehitettiin edelleen syksyllä 2006 asiantuntijatason kokouksessa, ja työ jatkuu vuonna 2007 useissa pienryhmissä, joihin myös Suomi osallistuu.

3.7.3. Toiminta Euroopan unionissa

Suomi osallistui aktiivisesti vuonna 2005 aloitettuun EU:n metsätoimintasuunnitelman valmisteluun komission työryhmissä. Komissio julkaisi kesäkuussa 2006 tiedonannon toimintasuunnitelmasta. Tämän pohjalta laadittiin neuvoston päätelmät toimintasuunnitelmasta Suomen puheenjohtajakaudella syksyllä 2006.

EU:n viisivuotisen metsätoimintasuunnitelman (2007–2011) toteuttaminen alkaa vuonna 2007. Toimintasuunnitelma sisältää 18 avaintoimenpidettä, jotka on jaoteltu neljän päätavoitteen alle: eurooppalaisen metsäsektorin kilpailukykyyn parantaminen pitkällä aikavälillä, ympäristön tilan kohentaminen ja suojelu, elämänlaadun lisääminen sekä koordinoinnin ja viestinnän edistäminen. Suomen näkökulmasta yksi tärkeimmistä tavoitteista on metsäasioiden koordinaation parantaminen komissiossa. Metsäasioiden kannalta keskeisiin pääosastoihin esitetään nimettäväksi metsäasioiden koordinaattorit.

Vuonna 2005 EU:ssa hyväksyttiin neuvoston FLEGT-asetus (Forest Law Enforcement, Governance and Trade) koskien lupajärjestelmää, jolla pyritään rajoittamaan laittoman puutavaran pääsyä EU-markkinoille. Samanaikaisesti hyväksyttiin neuvotelumandaatti komissiolle käynnistää ns. kumppanuussopimusneuvottelut EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Suomi on toiminut aktiivisesti lupajärjestelmän kriteereiden (esimerkiksi puutavaran laillisuuden todentaminen ja alkuperän seuranta) määrittelyssä.

Metsien terveydentilan seurantaan koskevan Forest Focus -asetuksen voimassaolo päättyi vuoden 2006 lopussa. Suomi valmisti syksyllä 2006 EU:n puitteissa tehtävän metsien seurannan jatkoa. Suomalainen kansallinen asiantuntija toimi komissiossa vuosina 2005–2006 metsien seurantaan liittyvissä tehtävissä.

3.7.4. Kahdenvälinen yhteistyö

Suomen lähialueyhteistyön puitteissa rahoitetun Luoteis-Venäjän kestävä metsätalouden ja biologisen monimuotoisuuden kehittämissuunnitelman kolmas vaihe käynnistyi vuonna 2005. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnoima kolmivuotinen Luoteis-Venäjän metsäohjelma keskittyy Venäjän metsäsektorin täydennyskoulutuksen kehittämiseen yhteistyössä Venäjän Federaation Metsätalousviraston kanssa. Venäjän metsäsektoria uudistetaan ja suomalaiselle tietotaidolle on kysyntää. Venäläisosapuolen edellytetään nykyään kuitenkin rahoittavan omien osanottajiensa kulut yhteistyöhankkeissa.

Suomen ja Venäjän välisen talouskomission alaisessa metsäsektoriryhmässä on yhteistyötä tehty vuosina 2005–2006 myös viranomaistasolla. Metsäsektoriryhmän alaryhmät – kestävä metsätalous, puukauppa ja investoinnit – toimivat foorumeina, joissa suomalaiset metsäalan toimijat voivat tuoda esiin kysymyksiään ja huomioitaan venäläisviranomaisille.

Metsäyhteistyö Kiinan kanssa on jatkunut johdonmukaisesti vuodesta 1981 lähtien kaksivuotiskokouksin. Loppuvuodesta 2006 pidetty 14. yhteisötyökokous järjestettiin Pekingissä. Kokouksessa sovittiin viidestä yhteisestä projektista vuosille 2007–2008. Metsäalan ryhmien vierailuvaihto on jatkunut vilkkaana.

Maa- ja metsätalousministeri Juha Korkea-aho vieraili Meksikossa keväällä 2006, jolloin allekirjoitettiin päivitetty metsäyhteistyömuistio metsävirasto CONAFOR:n kanssa. Pääpaino on edelleen kansallisen metsäohjelman toimeenpanossa. Yhteistyön puitteissa Suomen metsätalouteen ja Kansalliseen metsäohjelmaan kävi tutustumassa Durangon osavaltion delegaatio. Lisäksi Meksikon liittovaltiotason uuden metsänomistajajärjestön CONOSIL:n johtokunta kävi tutustumassa metsänomistajien organisaatioihin Suomessa ja solmi yhteistyösopimuksen Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:n kanssa.

4. Alueellisten metsäneuvostojen toiminta vuosina 2005–2006

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 24.3.2004 metsäkeskukseen alueelliset metsäneuvostot toimikaudeksi 1.1.2004–31.12.2006. Metsäneuvostoissa on alueittain mukana kaikki keskeiset metsätalouden toimijat ja runsaasti muita metsätalouden kannalta tärkeiden toimijoiden kuten etu- ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Osassa metsäneuvostoja toimii myös teknisluontoinen työvaliokunta metsäneuvoston työn valmistelijana.

Alueelliset metsäneuvostot kokoontuivat vuosittain 2–4 kertaa. Kertomuskaudella alueellisten metsäneuvostojen tärkein tehtävä oli metsäkeskusten tukena alueellisten metsäohjelmien valmistelu vuosiksi 2006–2010. Ohjelmatyötä varten metsäneuvostot jakaantuivat työryhmiin, joita oli yleisimmin kolme kappaletta. Yhdessä metsäkeskuksessa työryhmämenettely korvattiin eri tahojen kuulemismenettelyllä. Ohjelmaluonnoksista hankittiin kannanottoja www-sivustoilla tehtyjen kyselyjen, seminaarien ja sidosryhmätapaamisten avulla.

Metsäkeskuksia ja alueellisia metsäneuvostoja tuki ohjelmatyössä maa- ja metsätalousministeriön asettama laajapohjainen metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien tukiryhmä. Alueellisesta metsäohjelmatyöstä valmisteltiin työryhmäraportti (MMM:n työryhmäjulkaisuja 2006) ja ryhmän sihteeri MML Timo Weckroth toimitti alueellisista metsäohjelmista yhteenvedon (MMM:n julkaisuja 5/2006). Yhteenvedoa hyödynnettiin Kansallisen metsäohjelman tarkistustyössä laadittaessa metsäneuvoston hyväksymää Metsäsektorin tulevaisuuskausta (MMM:n julkaisuja 11/2006).

Uusien alueellisten metsäohjelmien toimeenpano aloitettiin vuonna 2006 käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Alueellisten metsäneuvostojen tehtävänä on seurata ohjelman toimeenpanon etenemistä ja omilla kannanotoillaan edistää sitä. Toimeenpanon tehostamiseksi on metsäkeskuksissa mm. perustettu valituille painopistealueille työryhmiä ja laadittu yksityiskohtaisempia kehittämissuunnitelmia. Toimeenpanossa korostuu metsäohjelmien ylisektoraalisuus ja yhteensovitus alueiden muiden kehittämissuunnitelmien kuten maaseudun kehittämissuunnitelman ja maakunnan kehittämissuunnitelman kanssa.

Vuonna 2006 metsäkeskukset julkaisivat ensimmäisen kerran Tapion johtaman kehittämissuunnitelman tuloksena syntyneen Metsä- ja ympäristökertomuksen, jossa yhdistyivät alueellisen metsäohjelman seurantaraportti, metsätalouden ympäristökertomus ja metsäkeskuksen vuosikertomus.

Yhteistyö kansallisen metsäneuvoston ja alueellisten metsäneuvostojen välillä jatkui tiiviinä. Metsäneuvostossa on alueellisten metsäneuvostojen edustajana johtaja Karen Wik-Portin Rannikon metsäkeskuksesta varaedustajanaan talousneuvos Markku Heikkinen Tohmajärveltä. Markku Heikkinen oli myös alueellisten metsäohjelmien tukiryhmän jäsen. Metsäneuvosto kuoli molempina kertomusvuosina yhteenvedon alueellisten ohjelmien toimeenpanosta ja lisäksi metsäneuvoston Rovaniemen seudulle sekä Kirkkonummen ja Lopen seudulle suuntautuneiden retkeilyiden aikana tutustuttiin alueellisten ohjelmien sisältöön ja toimeenpanoon. Alueellisten ohjelmien 2006–2010 yhteenvedo esiteltiin metsäneuvoston kokouksessa maaliskuussa 2006. KMO:n pääsihteeri on osallistunut kunkin alueellisen metsäneuvoston kokoukseen vuosina 2005–2006.

LIITTEET

Liite 1.

Metsäneuvoston toiminta vuosina 2005–2006

1. Metsäneuvoston ja sen sihteeristön tehtävät ja kokoonpano

Metsäneuvoston tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö asetti nykyisen metsäneuvoston 29.6.2005 maa- ja metsätalousministeriön tueksi laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä metsäpoliittisissa kysymyksissä, seuraamaan Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteutusta ja tarkistamaan ohjelman. Metsäneuvoston toimikausi päättyi 28.6.2008.

Metsäneuvoston kokoonpano (suluissa varajäsen):

Puheenjohtaja:

Juha Korkea-aho, maa- ja metsätalousministeriö
(Aarne Reunala, osastopäällikkö, maa- ja metsätalousministeriö)

Jäsenet:

Ilkka Heikkinen, luonnonsuojelujohtaja, ympäristöministeriö
(Pirkko Isoviita, ylimetsänhoitaja, ympäristöministeriö)

Paula Nybergh, teollisuusneuvos, kauppa- ja teollisuusministeriö
(Reima Sutinen, ylitarkastaja, kauppa- ja teollisuusministeriö)

Seija Kivinen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
(Petri Syrjänen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö)

Kaija Kivinen, ylitarkastaja, sosiaali- ja terveysministeriö
(Hannu Jokiluoma, kehityspäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö)

Annu Jylhä-Pyykönen, opetusneuvos, opetusministeriö
(Seppo Niinivaara, opetusneuvos, opetusministeriö)

Silja Hiironniemi, ylijohtaja, sisäasiainministeriö
(Veijo Kavonius, aluekehitysjohtaja, sisäasiainministeriö)

Hannu Jokinen, johtaja, Metsähallitus
(Jan Heino, toimitusjohtaja, Metsähallitus; 06/2006 asti)

Leena Finér, professori, Metsäntutkimuslaitos
(Hannu Raitio, ylijohtaja, Metsäntutkimuslaitos)

Karen Wik-Portin, johtaja, Rannikon metsäkeskus
(Markku Heikkinen, talousneuvos, Alueelliset metsäneuvostot)

Matti Peltola, toimitusjohtaja, Koneyrittäjien liitto ry
(Simo Jaakkola, varatoimitusjohtaja, Koneyrittäjien liitto ry)

Timo Tanninen, pääsihteeri, WWF Suomi
(Harri Karjalainen, metsäpäällikkö, WWF Suomi)

Antti Sahi, metsäjohtaja, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.
(Timo Nyrhinen, varametsäjohtaja, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.)

Håkan Nystrand, puheenjohtaja, METO – Metsäalan Asian-
tuntijat ry.
(Tapio Hankala, toiminnanjohtaja, Metsänhoitajaliitto ry.)

Tauno Partanen, hallituksen varapuheenjohtaja, Metsästäjien
Keskusjärjestö
(Jari Pigg, apulaistoiminnanjohtaja, Metsästäjien Keskusjärjestö)

Hannu Valtanen, johtaja, Metsäteollisuus ry (06/2006 asti)
Anne Brunila, toimitusjohtaja, Metsäteollisuus ry (07–
11/2006)

Anders Portin, johtaja, Metsäteollisuus ry (12/2006 alkaen)
(Pekka Kallio-Mannila, asiamies, Metsäteollisuus ry, 12/2005
asti)

(Jouni Väkevä, metsäasiantuntija, Metsäteollisuus ry, 01–
11/2006)

(Antti Otsamo, metsäasioiden päällikkö, Metsäteollisuus ry,
12/2006 alkaen)

Sauli Kovanen, osastopäällikkö, Paperiliitto
(Petri Vanhala, pääsihteeri, Paperiliitto)

Lauri Ainasto, sihteeri, Puu- ja erityisalojen liitto
(Sakari Lepola, osastopäällikkö, Puu- ja erityisalojen liitto)

Harri Hölttä, metsäasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
(Sini Harkki, metsäasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliitto ry,
05/2006 asti)

(Ilpo Kuronen, luonnonsuojelupäällikkö, Suomen luonnonsuo-
jeluliitto ry, 06/2006 alkaen)

Liisa Sahi, järjestöpäällikkö, Suomen Partiolaiset – Finlands
Scouter ry
(Tuomo Jantunen, toiminnanjohtaja, Suomen Latu ry)

Jaana Heinisaari-Säteri, varatoimitusjohtaja, FM Timber Team
Oy/Suomen Sahat ry
(Jukka-Pekka Ranta, toimitusjohtaja, Suomen Sahat ry)

Metsäneuvoston pääsihteerinä toimii Marja Kokkonen maa- ja metsätalousministeriöstä. Maa- ja metsätalousministeriö määrää metsäneuvostolle tarpeellisen määrän sihteereitä. Metsäneuvoston alaisuudessa toimii tarpeen mukaan määräaikaista työryhmiä sekä sihteeristö.

Metsäneuvoston kokoukset

Metsäneuvosto kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Kokousasiakirjat toimitetaan sähköisesti viikkoa ennen kokousta. Yksi kokous vuodessa järjestetään retkeilynä. Vuosien 2005 ja 2006 kokousten asialistalla oli muun muassa seuraavia asioita:

03/2005

- Kansallisen metsäohjelman seurantaraportti 2004
- Suomen biodiversiteettiohjelman arviointi

06/2005

- Kansallisen metsäohjelman kehittäminen
- Metsähallituksen dialogiprosessin eteneminen

09/2005

- Metsäneuvoston toimintasuunnitelma 2005–2008
- METSO-raportointi
- Kansallisen energia- ja ilmastostrategian valmistelu

12/2005

- Metsäneuvoston toimintasuunnitelma 2005–2008
- Metsäsektorin tulevaisuuskatsauksen perusta
- METSO-raportointi
- Kestävän metsätalouden rahoituslain uudistaminen
- EU:n metsiä koskevan toimintaohjelman valmistelu

03/2006

- Kansallinen biodiversiteettiohjelma
- Kansallisen metsäohjelman toteutuminen vuonna 2005
- Alueelliset metsäohjelmat 2006–2010; alueellisten metsäneuvostojen toiminta
- Metlan valmisteleva metsäalan toimintaympäristöanalyysi ja skenaariot

05/2006

- Metsäsektorin tulevaisuuskatsauksen visio ja alustavat strategiset päämäärät

06/2006 (kokous ja retkeily)

- Metsäsektorin tulevaisuuskatsauksen rakenne ja päälinjaukset

09/2006

- Metsäsektorin tulevaisuuskatsaus – Metsäneuvoston linjaukset metsäsektorin painopisteiksi ja tavoitteiksi. Katsaustekstin käsittely ja hyväksyminen.
- Kansallisen metsäohjelman tarkistamisen jatkovaiheet

12/2006

- METSO-raportointi
- Metsäneuvoston toimintasuunnitelma vuodelle 2007

Sihteeristö

Metsäneuvoston sihteeristön keskeisin tehtävä on metsäneuvoston työn valmistelu. Kaikki periaatelinjaukset tehdään metsäneuvostossa. Sihteeristön tehtäviä ovat:

- metsäneuvoston kokousten valmistelu,
- metsäneuvoston toimintasuunnitelman 2005–2008 mukainen asioiden valmistelu, ohjelman toteutumisen seuranta ja toimeenpanon edistäminen,
- KMO:n tarkistamistyössä työryhmien työn koordinoiminen, että tulevaisuuskatsauksesta ja ohjelmasta muodostuu tasapainoinen kokonaisuus, KMO 2015:n yhteensovitus muiden sektoreiden metsiä koskevan toiminnan ja kansainvälisten metsiä koskevien sopimusten ja periaatteiden kanssa
- tarkistustyön etenemisen esittely metsäneuvostolle,
- ajankohtaisten metsäpoliittisten asioiden valmistelu metsäneuvostolle,
- KMO:n seurantaraportin (2007) valmistelu.

Sihteeristön laajennettuun kokoonpanoon kuuluvat metsäneuvoston työryhmien edustajat. Tarpeen mukaan sihteeristö voi kuulla asiantuntijoita.

Puheenjohtaja:

Aarne Reunala, osastopäällikkö, maa- ja metsätalousministeriö
(Marja Kokkonen, pääsihteeriksi, maa- ja metsätalousministeriö)

Jäsenet:

Pirkko Isoviita, ylimetsänhoitaja, ympäristöministeriö
Reima Sutinen, ylitarkastaja, kauppa- ja teollisuusministeriö
Eero Autere, suunnittelupäällikkö, Metsätalouden kehittämisskeskus Tapio
Matti Hirvonen, ulkoilupäällikkö, Suomen Latu ry
Simo Jaakkola, varatoimitusjohtaja, Koneyrittäjien liitto ry
Ilpo Kuronen, luonnonsuojelupäällikkö, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Timo Nyrhinen, varametsäjohtaja, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.
Kaarlo Ouni, johtaja, Pirkanmaan metsäkeskus
Kari Pelkonen, ympäristöpäällikkö, Metsähallitus (10/2006 asti)
Petri Heinonen, ympäristöpäällikkö, Metsähallitus (11/2006 alkaen)
Pasi Puttonen, tutkimusjohtaja, Metsäntutkimuslaitos
Jouni Väkevä, metsäasiantuntija, Metsäteollisuus ry.

2. Metsäneuvoston työryhmät ja niiden tehtävät

Kansallista metsäohjelmaa toteutetaan ja tarkistetaan laajana yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä. Ohjelmakokonaisuutta seuraa ja sen tarkistamista valmistelea neljä työryhmää. Työryhmien kokouksiin tuotetaan pohjamateriaalia virkamiestyönä pääasiassa maa- ja metsätalousministeriön ja sen alaisten laitosten toimesta. Työryhmät kommentoivat materiaalia ja tekevät ehdotuksia oman tehtäväalansa osalta. Työryhmät voivat tarpeen mukaan käyttää asiantuntijoita ja täydentää itseään sekä jakaantua jaostoihin. Työryhmien määrää, kokoonpanoa ja tehtäviä tarkistetaan tarvittaessa. Metsäneuvosto vahvisti nykyiset työryhmät ja niiden tehtävät joulukuussa 2005.

Työryhmä 1. Metsäsektorin taloudellinen kestävyys

Työryhmän tehtävänä on tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen ja tarkistettavaan ohjelmaan KMO 2010:n painopistealueiden Metsäteollisuuden kasvamahdollisuuksia, Metsätalous kannattaa ja työllistää, Metsät hoidetaan hyvin ja Metsäosaamista vahvistetaan näkökulmasta,

- tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen uusiksi painotuksiksi,
- edistää KMO 2010:n toimeenpanoa em. painopistealueiden osalta.

Työryhmän jäsenet 1.1.2007:

Pentti Lähteenoja, apulaisosastopäällikkö, maa- ja metsätalousministeriö, puheenjohtaja
Reima Sutinen, ylitarkastaja, kauppa- ja teollisuusministeriö, varapuheenjohtaja,
maa- ja metsätalousministeriö
Marja Hilska-Aaltonen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö
Teppo Lehtinen, ylitarkastaja, ympäristöministeriö
Seppo Niinivaara, opetusneuvos, opetusministeriö
Antti Halkka, toimittaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Tapio Hankala, toiminnanjohtaja, Metsänhoitajaliitto ry.
Simo Jaakkola, varatoimitusjohtaja, Koneyrittäjien liitto ry
Antti Koskimäki, johtaja, Häme-Uusimaan metsäkeskus
Marko Mäki-Hakola, tutkimuspäällikkö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.
Timo Määttä, yksikönpäällikkö, Motiva Oy.
Håkan Nystrand, puheenjohtaja, METO – Metsäalan asiantuntijat ry.
Ville Ovaskainen, erikoistutkija, Metsäntutkimuslaitos
Olli Puukko, markkinointipäällikkö, Metsähallitus
Jukka-Pekka Ranta, toimitusjohtaja, Suomen Sahat ry
Juha Vaajoensuu, johtava teknologia-asiantuntija, Teknologian kehittämiskeskus TEKES
Jouni Väkevä, metsäasiantuntija, Metsäteollisuus ry
Harri Hänninen, varttunut tutkija, Metsäntutkimuslaitos, sihteeri
Hannu Niemelä, metsänhoitopäällikkö, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, sihteeri

Työryhmä 2. Metsien ekologinen kestävyys

Työryhmän tehtävänä on

- tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen ja tarkistettavaan ohjelmaan painopistealueiden Ekologinen kestävyys turvataan ja Metsäosaamista vahvistetaan näkökulmasta,
- seurata ja kommentoida METSON kokonaisuuden arviointia,
- tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen uusiksi painotuksiksi,
- edistää KMO 2010:n toimeenpanoa em. painopistealueiden osalta.

Työryhmän jäsenet 1.1.2007:

Marjukka Mähönen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö, puheenjohtaja
Mikko Kuusinen, ylitarkastaja, ympäristöministeriö, varapuheenjohtaja
Anna Rakemaa, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö
Hannu Ilvesniemi, professori, Metsäntutkimuslaitos
Harri Karjalainen, metsäpäällikkö, WWF Suomi
Jyrki Ketola, järjestöpäällikkö, METO – Metsäalan asiantuntijat ry.
Jouko Kostamo, ympäristöpäällikkö, Metsätalouden kehittämisskeskus Tapio
Panu Kuokkanen, suojelubiologi, Metsähallitus
Ilpo Kuronen, luonnonsuojelupäällikkö, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Kari Nieminen, johtaja, Lounais-Suomen metsäkeskus
Timo Nyrhinen, varametsäjohtaja, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.
Suvi Raivio, luontoasiantuntija, Metsäteollisuus ry
Aarne Wahlgren, ympäristönsuojelupäällikkö, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
Paula Horne, tutkija, Metsäntutkimuslaitos, sihteeri
Harri Tukka, vanhempi tutkija, Suomen ympäristökeskus SYKE, sihteeri

Työryhmä 3. Metsäsektorin sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Työryhmän tehtävänä on

- tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen ja tarkistettavaan ohjelmaan KMO 2010:n painopistealueiden Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita ja Metsäosaamista vahvistetaan sekä tasapainoisen aluekehityksen, metsien kulttuurisen kestävyuden ja kansalaisten osallistamisen näkökulmasta,
- tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen uusiksi painotuksiksi,
- edistää KMO 2010:n toimeenpanoa em. painopistealueiden osalta.

Työryhmän jäsenet 1.1.2007:

Liisa Saarenmaa, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö, puheenjohtaja
Pauli Wallenius, monikäyttöpäällikkö, Metsähallitus, varapuheenjohtaja
Kaisa-Leena Lintilä, aluekehitysjohtaja, sisäasiainministeriö
Paula Nybergh, teollisuusneuvos, kauppa- ja teollisuusministeriö
Raija Seppänen, yliarkkitehti, maa- ja metsätalousministeriö
Kirsi Viljanen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö
Lauri Ainasto, liittosihteeri, Puu- ja erityisalojen liitto
Sini Harkki, metsäasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Matti Hirvonen, ulkoilupäällikkö, Suomen Latu ry
Harri Karjalainen, metsäpäällikkö, WWF Suomi
Mikko Häyrynen, taloustoimittaja, Metsälehti
Simo Kyllönen, tutkija, Helsingin yliopisto
Sirpa Kärkkäinen, kouluyhteispäällikkö, Suomen Metsäyhdistys ry
Päivi Luoma, Manager, EU-Policy, Metsäteollisuus ry
Ristenrauna Magga, hallituksen jäsen, Saamelaiskäräjät
Tauno Partanen, piirimetsänhoitaja, Pohjois-Savon metsäkeskus
Paavo Pelkonen, professori, Joensuun yliopisto
Risto Päivinen, johtaja, professori, Euroopan metsäinstituutti, EFI
Juha Rutanen, sihteeri, Suomen Luontoyrittäjyysverkosto ry
Pekka Salminen, luonnonsuojeluvälvo, ympäristöministeriö
Tomi Salo, toimialapäällikkö, Koneyrittäjien liitto
Susanna Sieppi, viestintäpäällikkö, Metsäteollisuus ry
Jukka Sippola, järjestöpäällikkö, Metsänhoitajaliitto ry
Jouni Suoheimo, opetusneuvos, Opetushallitus
Jorma Tolonen, johtaja, Kainuun metsäkeskus
Aki Tuominen, järjestöpäällikkö, Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry
Liisa Tyrväinen, professori, Metsäntutkimuslaitos
Paula Viertola, johdon erityisavustaja, Maa- ja metsätaloustuotajain keskusliitto MTK r.y.
Pertti Viik, toiminnanjohtaja, Paliskuntainyhdistys
Matti Heikurainen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö, sihteeri
Leena Petäjistö, varttunut tutkija, Metsäntutkimuslaitos, sihteeri

Työryhmä 4. Kansainvälinen metsäpolitiikka

Työryhmän tehtävänä on:

- tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen ja tarkistettavaan ohjelmaan KMO 2010:n painopistealueiden Suomi on aktiivinen kansainvälisessä metsäpolitiikassa ja Metsäosaamista vahvistetaan näkökulmasta,
- tehdä ehdotuksia tulevaisuuskatsaukseen uusiksi painotuksiksi,
- edistää KMO 2010:n toimeenpanoa em. painopistealueiden osalta.

Työryhmänä toimii Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunta.

Työryhmän jäsenet 1.1.2007:

Aulikki Kauppila, vt. metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö, puheenjohtaja
Olavi Luukkanen, professori, Helsingin yliopisto, varapuheenjohtaja
Markku Aho, kehitys yhteistyöneuvos, ulkoasiainministeriö
Erja Fagerlund, ylitarkastaja, kauppa- ja teollisuusministeriö
Leena Karjalainen-Balk, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö
Elina Nikkola, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö
Kirsi Taipale, vanhempi hallitussihteeri, maa- ja metsätalousministeriö
Taina Veltheim, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö
Lea Jylhä, metsäasiantuntija, Maa- ja metsätaloustuotajain keskusliitto MTK r.y.
Susanna Sieppi, viestintäpäällikkö, Metsäteollisuus ry
Harri Karjalainen, metsäpäällikkö, WWF Suomi
Ilmo Kolehmainen, johtaja, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
Håkan Nystrand, puheenjohtaja, Metsäalan asiantuntijat METO ry
Harri Hölttä, metsäasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Jari Varjo, toimintayksikön johtaja, Metsäntutkimuslaitos
Anne Vehviläinen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö, sihteeri

3. Metsäneuvoston yhteistyö alueellisten metsäneuvostojen kanssa

Metsäneuvoston sihteeristössä työskentelevät maa- ja metsätalousministeriön metsäosaston edustajat osallistuvat yhdyskiloinä alueellisten metsäneuvostojen kokouksiin. Alueellisilla metsäneuvostoilla on kansallisessa metsäneuvostossa edustajanaan johtaja Karen Wik-Portin (varalla talousneuvos Markku Heikkinen), joka kerran vuodessa esittää yhteenvedon alueellisten metsäohjelmien toteuttamisesta.

Kesäkuussa 2005 metsäneuvosto retkeili Rovaniemen ympäristössä Lapin metsäkeskuksen alueella ja kesäkuussa 2006 Kirkniemessä ja Lohjalla Rannikon metsäkeskuksen toimialueella ja tutustui alueellisten metsäohjelmien toimeenpanoon.

4. Osallistuminen ja viestintä

Kansallisen metsäohjelman viestinnän tarkoituksena on kertoa, mikä ohjelma on, miksi se on olemassa, mitä ohjelmalla tavoitellaan ja erityisesti mitä sillä on saavutettu. Vuosittain laadittavan viestintäsunnitelman lähtökohtana on, että viestintä on avointa, osallistavaa ja kohderyhmälähtöistä. Viestinnän kohderyhmiä ovat metsäsektorin toimijat sidosryhmineen, metsäsektorin toimijoiden kanssa yhteistyötä tekevät tahot/muiden sektoreiden edustajat, metsänomistajat, metsien eri käyttäjäryhmät, tiedotusvälineet ja kansalaiset yleensä. Kansainvälinen

viestintä suunnataan www-sivustojen kautta hallinnon eri tasoille, puuperäisten tuotteiden ostajille, ympäristönsuojelujärjestöjen edustajille, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiolle sekä kansainvälisissä seminaareissa ja muissa tilaisuuksissa metsäsektorin toimijoille ja asiantuntijoille.

Keskeisiä viestintätoimenpiteitä vuosina 2005–2006 ovat olleet seuraavat:

- KMO:n uusi logo julkaistiin maaliskuussa 2006. Sitä käytetään julkaisuissa, esitteissä, kalvoissa, verkkosivuilla ja lahjatavaroissa kuten KMO-pinssissä ja viivottimessa.
- KMO:n suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset Internetsivut uudistettiin maa- ja metsätalousministeriön Internetsivujen uudistuksen yhteydessä maaliskuussa 2006. KMO-sivustojen käytettävyyttä kehitetään edelleen ja erityisesti englannin- ja ruotsinkieliset sivustot vaativat täydennystä. KMO 2010 -sivut ovat osa MMM:n "Metsät" sivustoa.
- Alueellisten metsäohjelmien yhteenveto julkaistiin maaliskuussa 2006: Weckroth, T. 2006. Alueelliset metsäohjelmat 2006–2010. Yhteenveto metsäkeskusten metsäohjelmista (MMM 4/2006).
- Maa- ja metsätalousministeriön metsäpolitiikan uutiskirje Käpy toimii myös KMO-uutiskirjeenä. Lähes jokaisessa kirjeessä on tiedotettu KMO:n ajankohtaisista aiheista.
- Esitteet "Kestävää hyvinvointia monimuotoisista metsistä" ja "Sustainable welfare from diversified forests" ilmestyivät keväällä 2006. Samassa yhteydessä tehtiin juliste "Kestävää hyvinvointia monimuotoisista metsistä".
- Raportti "Kansallinen metsäohjelma 2010 – monipuolisesti metsästä" ilmestyi kesäkuussa 2006. Se käännettiin myös englanniksi ja julkaistiin verkossa pdf:nä.
- Metsäsektorin tulevaisuuskaatsaus – Metsäneuvoston linjaukset metsäsektorin painopisteiksi ja tavoitteiksi ilmestyi MMM:n sarjassa 11/2006. Se julkaistiin myös englanniksi nimellä "Future Review for the Forest Sector – Outline of the Forest Council concerning focuses and aims for the forest sector" (MMM 11b/2006) sekä ruotsiksi verkkojulkaisuna "Skogssektorns framtidsöversikt – Skogsrådets riktlinjer för skogssektorns tyngdpunkter och mål" (MMM 11a/2006).
- Metsäsektorin tulevaisuuskaatsaus esiteltiin ministerin tiedotustilaisuudessa 2.10.2006. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle, ympäristövaliokunnalle, talousvaliokunnalle ja valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostolle järjestettiin katsauksesta seminaari 8.11.2006. Lisäksi tulevaisuuskaatsausta esiteltiin Metsätieteen päivillä sekä Metsäalan tulevaisuusfoorumin tilaisuuksissa ja useissa puhetilaisuuksissa esimerkiksi alueellisissa metsäneuvostoissa ja metsäkeskusten ja muiden organisaatioiden asiantuntija- ja työryhmäkokouksissa ja koulutuspäivillä.

Liite 2. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutuminen vuosina 2005–2006

Liitteessä kuvataan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutumista vuosina 2005–2006. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö vastaavat ja ohjaavat ohjelman 17 toimenpidekokonaisuuden ja viestinnän toteutusta. Ohjelma jatkuu vielä vuonna 2007, mutta ohjelmakokonaisuuden seuranta- ja loppuarviointituloksia on jo käytettävissä. METSON kokemuksiin pohjautuvan Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (2008–2016) valmistelu on käynnistymässä.

1. Luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen ennallistaminen ja hoito

Tavoitteena on palauttaa ja ylläpitää olemassa olevien luonnonsuojelualueiden luonnonsuojelullista arvoa ja tilaa. METSO-alueella arvioidaan olevan noin 700 ennallistamista vaativaa luonnonsuojelualuetta tai -ohjelmakohdetta, yhteispinta-alaltaan 33 000 hehtaaria.

Metsiä ja soita on ennallistettu vuosina 2005–2006 yhteensä 7 850 hehtaaria METSO-alueella (taulukko 1). Ennallistettuihin metsiköihin on synnytetty kuusi- ja mäntylahopuuta sekä yksittäin että ryhmiin. Ennallistamisen ja hoidon suunnittelu on perustunut metsiköittäisistä maastoinventoinneista saatuihin puuston ja kasvupaikan perustietoihin (Luonnonsuojelualueiden perustiedon keruu).

Taulukko 1. Metsien ennallistamis-pinta-alat toimenpiteittäin ja vuosittain METSO-alueella.

Vuosi	Metsien ennallistaminen, ha	Soiden ennallistaminen, ha	YHTEENSÄ, ha
2005	2 635	1 610	4 245
2006	2 267	1 338	3 605
YHTEENSÄ	4 902	2 948	7 850

Puustoisia perinnebiotooppeja on hoidettu yhteensä 755 hehtaarin suuruisella alueella. (taulukko 2) Perinnebiotoopit ovat jatkuvassa hoidossa, muu luonnonhoito on kertaluonteista.

Muita luonnonhoitotöitä ovat esimerkiksi valkoselkätikka-metsien ja lehtojen hoito.

Taulukko 2. Puustoisten perinnebiotooppien hoito ja kunnostus sekä muu luonnonhoito METSO-alueella.

Vuosi	Puustoiset perinnebiotoopit, ha	Muu luonnonhoito, ha
2005	729	105
2006	755	127
YHTEENSÄ	755	232

2. Luonnonsuojelualueiden perustiedon keruu

Tavoitteena on kerätä METSO-alueen luonnonsuojelualueilta yhdenmukaiset ja kattavat metsiköittäiset puustoa koskevat perustiedot sekä kasvupaikkatiedot yli 500 000 hehtaarilta vuoteen 2006 mennessä. Vastaavat tiedot kerätään myös yksityismailla sijaitsevilta luonnonsuojelualueilta.

Luonnonsuojelualueiden perustiedon keruu on käynnissä sekä valtion mailla että yksityisillä suojelualueilla. Tietoa kerätään suojelualueiden keskeisistä luontotyypin rakennetta, luonnontilaisuutta ja toimintaa kuvaavista ominaisuuksista. Pääosa perustiedon keruusta tehdään luontotyyppi-inventointien yhteydessä. METSO-alueen eteläosissa lähes kaikki inventointityö on tehty maastossa luontotyyppi-inventointina, mutta pohjoisempana on käytetty myös kaukokartoitusmenetelmää. Luontotyyppi-inventoinnissa kerätään metsiköittäin tiedot luonnonoloista kuten kasvupaikoista, puustosta, lahopuumäärästä ja luonnontilaisuudesta. Inventointi saatiin valmiiksi suunnitelmien mukaan vuoden 2006 loppuun mennessä (taulukko 3).

Taulukko 3. Inventoitujen valtion suojelualueiden maapinta-alat kertyminen vuosina METSO-alueella.

Vuosi	Inventoitu pinta-ala, ha	Inventoitu pinta-ala, %
2005	424 749	85
2006	497 911	100*

*Vuoden 2006 alussa suojelualueita on ollut METSO-alueella 499 279 ha.

Perustietoja yksityisiltä suojelualueilta on kerätty ja tallennettu noin 32 000 hehtaarin suuruiselta alueelta vuoden 2006 loppuun mennessä. Tämä on noin 30 prosenttia arvioidusta yksityisten suojelualueiden maapinta-alasta.

3. Luonnonsuojelubiologisen kriteeristön laatiminen

Tavoitteena on määritellä ne luonnonsuojelubiologiset kriteerit, joiden avulla METSO-ohjelman kokeiluhankkeiden kohteiksi valitaan alueita tai suunnataan toimenpiteitä.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman luonnonsuojelubiologiset kriteerit määrittäneen työryhmän muistio valmistui toukokuussa 2003. METSO-ohjelman seurannassa ja arvioinnissa on kerätty tietoa myös kriteerien toimivuudesta ja saatu ehdotuksia niiden kehittämiseksi.

Selvitysmies on selvittänyt vuonna 2006 kriteerien soveltamista Metsähallituksen luonnonhoitoprojektissa.

4. Luonnonarvokauppa

Luonnonarvokaupassa maanomistaja sopimuksesta ylläpitää tai lisää luonnonarvoja metsässään ja saa tästä tuloja luonnonarvojen osalta. Tavoitteena on lisätä luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja kohentumista talouskäytössä olevilla alueilla.

Luonnonarvokauppa-kokeiluhanke alkoi vuonna 2003 Lounais-Suomen metsäkeskuksen toimialueella. Luonnonarvokaupassa maanomistaja tarjoaa kohdetta metsäkeskukselle, jonka asiantuntija arvioi kohteen luontoarvot. Jos kohteelta löytyy luonnonsuojelubiologisten kriteerien mukaisia luontoarvoja, keskustellaan maanomistajan kanssa sopimusehdoista ja palkkion suuruudesta. Jos sopimus syntyy, se on määräaikainen. Sopimuskauden päättyessä alueen käyttö jatkuu maanomistajan haluamalla tavalla.

Vuosina 2005 ja 2006 luonnonarvokauppaan tarjosi kohteita yli 80 maanomistajaa. Tarjottujen kohteiden pinta-ala oli yhteensä vajaa 1 000 hehtaaria. Sopimuksia on tehty vuosina 2005 ja 2006 55 maanomistajan kanssa yhteensä 665 hehtaaria, josta 483 hehtaaria täyttää luonnonsuojelubiologiset kriteerit. Keskihinta kriteerien mukaisilta kohteilta on ollut noin 150 euroa hehtaarilta vuodessa, ja kohteiden keskipinta-ala on ollut 11 hehtaaria. Eniten on suojeltu runsaslahopuustoisia kangasmetsiä, mutta joukossa on myös korpia, maankohoamisrannikon metsiä, lehtoja ja puustoisia perinnebiotooppeja.

5. Tarjouskilpailu

Tarjouskilpailussa ympäristöviranomaiset pyytävät maanomistajilta suojeltavia kohteita ja hintoja, joilla he ovat halukkaita tarjoamaan kohteitaan suojeluun. Toteutettavaksi valitaan parhaiten luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttävät alueet.

Tarjouskilpailukokeilu päättyi vuonna 2005. Siihen oli varattu miljoona euroa vuosille 2004 ja 2005. Kokeilualueiksi valittiin itäinen Uusimaa, Pohjois-Savo ja lounaisen Lapin kunnat. Vuoden 2005 loppuun mennessä oli perustettu kahdeksan yksityistä suojelualuetta (yhteensä 79 hehtaaria) ja tehty 12 määräaikaista suojelusopimusta (yhteensä 91 hehtaaria). Valtiolla oli hankittu yksi kohde (16 hehtaaria).

Vuoden 2006 aikana kokeilualueen ympäristökeskukset ovat jatkaneet neuvotteluja maanomistajien kanssa niistä tarjouksista, joita kokeiluajana saatiin. Uudellamaalla on tehty vuon-

na 2006 kolme 20-vuoden suojelusopimusta (9,5 hehtaaria) ja Lounais-Lapissa kuusi suojelusopimusta (61 hehtaaria) sekä lisäksi on perustettu yksi yksityinen suojelualue.

Vuoden 2006 ensimmäisessä valtion talousarviossa siirrettiin METSO:n maanhankintavaroista miljoona euroa käytettäväksi yksityisten suojelualueiden perustamiseen. Siirto oli perusteltu, koska kaikki maanomistajat eivät ole olleet halukkaita myymään alueitaan valtiolle, vaan osa on nimenomaisesti halunnut yksityisen suojelualan perustamista. Mainitun korvausmäärärahan käyttö voidaan yhdistää tarjouskilpailukokeiluun. Neuvottelut alueista siirtyivät osin vuoden 2007 puolelle, mutta vuonna 2006 perustettiin neljä yksityistä suojelualuetta, joiden pinta-ala on yhteensä 92,1 hehtaaria.

6. Luonnonhoitoalueet

Luonnonhoitoalueet ovat maanomistajien hakemuksesta perustettavia alueita, joilla luonnonsuojelu, metsänhoito ja -käyttö sekä alueen muu käyttö sovitetaan yhteen.

Yläneen-Mynämäen alueen yhteismetsien luontopalvelualoite luovutettiin ympäristöministeriölle ja maa- ja metsätalousministeriölle 17.10.2005. Alueen luontokartoitukset ovat käynnistyneet luonnonhoitorahoituksella.

7. Metsähallituksen maanmyyntitulojen ja vaihtomaiden käyttö luonnonsuojelullisesti arvokkaiden alueiden hankkimiseen

Metsähallitus hankkii omistukseensa monimuotoisuuden kannalta arvokkaita metsäalueita maanmyynnistä saamallaan tulolla. Uusi kymmenen vuoden rahoitusohjelma, joka kytkeytyy aikaisemmin mainittuun tarjouskilpailuun, käynnistyi vuonna 2005.

Vuosina 2005 ja 2006 on ollut käytettävissä vuosittain viisi miljoonaa euroa METSO:n mukaisiin maanhankintoihin. Tätä mahdollisuutta on markkinoitu erityisesti viidellä painopistealueella. Markkinointi on kohdistettu pääasiassa yksityismaanomistajille. Kesään 2006 mennessä oli valtiolle ostettu tai neuvoteltavana 104 kohdetta, yhteispinta-alaltaan 3 202 hehtaaria. Vuonna 2006 määrärahasta siirrettiin tarjouskilpailuun miljoona euroa (ks. kohta 5). Rahoitusohjelma jatkuu vuoteen 2014.

8. Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkosto -kokeiluhanke

Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkoston kokeiluhankkeessa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen tapahtuu paikallistasolla omaehtoisuuden ja vapaaehtoisuuden perusteella. Verkostoihin osallistuvat maanomistajien lisäksi paikalliset viranomaiset, kansalaisjärjestöt ja muut yhteistyötahot.

Yhteistoimintaverkoston kokeiluhankkeista valittiin vuoden 2004 lopulla käynnistettäväksi neljä kokeiluhanketta: Hämeen Metso, Lohjan seudun MetsäVasu, Keski-Karjalan lehtoverkosto ja Merestä metsäksi -hanke. Verkostokokeiluhanke päättyi vuonna 2006 ja niiden erillinen arviointi on valmistunut (Suomen ympäristö 45/2006).

Hämeen Metso -yhteistoimintaverkosto toimi Kanta- ja Päijät-Hämeessä neljän kunnan alueella. Hämeen Metson toiminta-ajatuksena oli mahdollisimman laajaa yhteistoimintaa sekä monimuotoisuustietoa ja -osaamista edustava verkosto, jolla pystyttäisiin laajasti osallistamaan alueen toimijat METSO-ohjelman toteuttamiseen. Myös kohteiden hankinnan osalta verkosto pyrki keskeisimmistä toimijoista koostetun projektiryhmän avulla kohteiden yhteiseen, joustavaan käsittelyyn, jossa yhteistyössä maanomistajan kanssa etsittiin soveliaita rahoitusmuotoja.

Hämeen Metsossa vuosi 2005 oli kohdehankinnan aktiivisin vuosi, jolloin uusia sopimuksia syntyi 19. Vuonna 2006 sopimuksia tehtiin kahdeksan. Vuonna 2005 Hämeen Metsossa tehtiin aktiivista tiedotusta ja markkinointia, muun muassa laadittiin mallikohdereitti ammattilaisten ja metsänomistajien koulutukseen. Vuonna 2006 toiminnan painopiste on ollut toiminnan arvioinnissa ja raportoinnissa.

MetsäVasussa (2004–2006) Länsi-Uudellamaalla kehitettiin paikallista yhteistyötä. Tavoitteena oli saada metsänomistajat kiinnostumaan vapaaehtoisen suojelun mahdollisuuksista ja kouluttaa metsäammattilaisia ja maanomistajia luontoasioissa.

Vuosina 2005 ja 2006 koulutettiin toimihenkilöitä, järjestettiin retkeilyjä ja koulutusta metsänomistajille sekä valmistettiin Hiiden luontokartasto. Metsiä suojeltiin yhteensä 42,7 hehtaaria, joista 14,2 hehtaaria oli luonnonarvokauppoja, yhdeksän hehtaaria yksityisiä luonnonarvokkoalueita ja 19,5 hehtaaria metsätalouden ympäristötuen mukaisia kohteita.

Yksityisiä luonnonarvokkoalueita perustettaessa maksettiin korvausta puuston arvon mukaan. Luonnonarvokauppojen keskihinta oli 212 euroa hehtaarilta vuodessa ja ympäristötukien suuruus 174 euroa hehtaarilta vuodessa. Eniten suojeltiin laho- ja puustoisia kangasmetsiä, 22,9 hehtaaria. Toiseksi eniten suojeltiin lehtoja, 8,1 hehtaaria. Jalopuumetsiä suojeltiin 3,6 hehtaaria, metsäluhtia 2,1, korpia 2,8 ja muita arvokkaita luontokohteita 3,2 hehtaaria.

Keski-Karjalan lehtoverkoston ensimmäiset sopimukset tehtiin vuonna 2005. Vuonna 2006 maanomistajien aktiivisuus lisääntyi, ja lisäksi aiempien vuosien työ toimijoiden verkostoitumiseksi alkoi tuottaa tulosta. Lehtoverkoston hyödynnettiin kaikkia yhteistoimintaverkostoissa käytössä olleita METSO-keinoja.

Merestä metsäksi – Från havets botten till djup skog -yhteistoimintaverkostohankkeessa pyrittiin turvaamaan maankohoamisrannikon suojelun edellytyksiä eri suojelukeinoilla. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli lisätä metsäammattilaisten, maanomistajien ja suuren yleisön tietoa maankohoamisrannikon suojelusta. Hanke on toiminut kahtena itsenäisenä osahankkeena.

Pohjois-Pohjanmaalla valittiin kaksi edustavaa mallialuetta. Yhteensä hankkeessa suojeltiin rannikkoalueita 213 hehtaaria. Eniten metsänomistajia kiinnosti luonnonarvokauppa, josta tehtiin sopimuksia yhteensä 163 hehtaarista. Valtiolle ostettiin maata 26 hehtaaria. Rahoituslain mukaisia ympäristötukisopimuksia tehtiin 24,2 hehtaarista. Luonnonarvokaupassa korvaus oli keskimäärin 565 euroa hehtaarilta kymmeneltä vuodelta ja lisäksi suunnittelukulut 68 euroa hehtaarilta kymmeneltä vuodelta. Ympäristötuen keskimääräinen korvaus oli 398 euroa hehtaarilta kymmeneltä vuodelta ja suunnittelukulut lisäksi 182 euroa hehtaarilta kymmeneltä vuodelta. Maanhankinnasta maanomistajille maksettiin keskimäärin 6400 euroa hehtaarilta. Maankohoamissuojelun lisäksi luontotyyppienä oli muun muassa 90 hehtaaria lehtoja, 60 hehtaaria luhtia ja 6 hehtaaria korpia.

Pohjanmaan yhteistoimintaverkoston työn lähtökohtana olivat metsänomistajat. Alueellinen projektiryhmä teki päätöksensä metsänomistajien tarjonnan perusteella. Runsaat 60 metsänomistajaa tarjosi yhteensä 358 hehtaaria metsää suojeltavaksi. Tarjotuista alueista 95 prosenttia täyttää luonnonarvokkoaluebiologiset kriteerit. Näihin alueisiin sisältyy kokonaisia suojelukohteita ja suurin osa on vanhaa havu- ja sekametsää. Projektin aikana maanomistajat solmivat sopimuksia seuraavasti: luonnonarvokauppa 75 hehtaaria, metsätalouden ympäristötuki 2 hehtaaria ja rauhoitus 23 hehtaaria.

9. Luonnonarvokkoalueiden mukainen luonnonarvokkoalueohjelma

METSO-päätöksen mukaan Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien suojeluohjelmatarpeesta päätetään vuonna 2007.

10. Talousmetsien luonnonhoito

Yksityismetsien osalta korjataan luonnonhoidon tukijärjestelmän epäkohdat kestävän rahoituslain osalta ja lisätään ympäristötukea. Metsähallitus tehostaa monimuotoisuuden huomioon ottamista talousmetsissä sekä luonnonarvokkoalueiden kannalta arvokkaiden alueiden inventointia ja suojelua talousmetsien erityiskohteilla ja suojelualueisiin rajoittuvilla alueilla.

Eduskunta hyväksyi vuoden 2007 alussa kestävän metsätalouden rahoituslain. Uuden lain mukaan ympäristötuen laskentaperusteissa siirrytään kohdekohtaiseen tarkasteluun. Ympäristötuki perustuu kohteen hakkuuarvoon, josta vähennetään

omavastuuosuus. Kohdekohtainen tarkastelu nostaa vähäisessä määrin tukitasoa. Vastapainona nykyiseen ympäristötukeen kuuluva peruskorvaus jää pois. Uuden rahoituslain nojalla voidaan nykyisen käytännön mukaisesti rahoittaa metsäluonnon hoitohankkeita. Uutena kohteena tuen piiriin tulee metsien monimuotoisuutta edistävä kulutus. Uuden lain siirtymäsäännöksen mukaan METSON kokeiluhankkeita voidaan rahoittaa vuoden 2008 loppuun asti.

Metsälain erityisen arvokkaiden elinympäristöjen valtakunnallinen kartoitus päättyi vuonna 2004 Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskusten alueita lukuun ottamatta. Ympäristötukeen on vuonna 2006 varattu valtion talousarviossa 7,0 miljoonaa euroa. Jyväskylän yliopisto analysoi metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen (METE) kartoituksen laatua ja luotettavuutta (Suomen ympäristö 29/2006). Analyysi osoitti, että tietoaaineistossa oli paljon virheitä ja puutteita. Maastotyön osalta kartoitustyö täydentyy, kun aiemmin kartoitetut alueet tulevat uudelleen metsäsuunnittelun piiriin. Kaikkia kohteita ei ole mahdollista kartoittaa etukäteen, mikä otetaan huomioon metsätalouden toiminnassa. Erityisen tärkeitä elinympäristöjä on kaikkien metsänomistajaryhmien metsissä yhteensä pinta-alaltaan noin 130 000 hehtaaria.

Metsähallituksen talousmetsien luonnonhoitoprojekti valmistui keuhällä 2005. Projektissa tarkasteltiin kaikkiaan vajaat 340 000 hehtaaria valtion talousmetsiä. Inventoinnin tuloksena suojeltiin yhteensä 4 952 hehtaaria. Projektin avulla voitiin tehdä paikallisesti tärkeitä pienialaisia suojeluratkaisuja sekä parantaa joidenkin suojelualueiden tai luontokohteiden yhtenäisyyttä ja suojelutilannetta.

11. Koulutus, metsäsuunnittelu ja neuvonta

Metsien monimuotoisuuteen liittyvä tiedontarve on lisääntynyt. Luonnonhoitotutkinnosta saadut kokemukset tulee ottaa huomioon opetusministeriön alaista metsäalan koulutusta kehitettäessä. Metsäsuunnittelua kehitetään luonnon monimuotoisuuden huomioon ottavaan suuntaan maanomistajan niin halutessa. Alue-ekologisen suunnittelun merkitys korostuu. Metsälain 6 §:n soveltamisalaa ja käytännön soveltamista kehitetään maa- ja metsätalousministeriön johdolla.

Maa- ja metsätalousministeriö teettää arvioinnin metsäluonnon monimuotoisuuden neuvonnan tuloksellisuudesta ja kehittämistarpeista vuonna 2005.

Opetushallitus ottaa luonnonhoitotutkinnosta saadut kokemukset huomioon syksyllä 2006 aloitetussa metsäalan perustutkinnon opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden tarkistamisessa sekä metsäalan jatkokoulutuksen kehittämisessä. Opetushallitus on sisällyttänyt luonnonhoitotutkinnon opetussuunnitelman osioita luonnonvara-alan opetussuunnitelmiin.

Metsänomistajien tavoitteiden huomioonottaminen on vakiintunut osa tilakohtaista metsäsuunnittelua.

Metsähallitus on pääosiltaan toteuttanut alue-ekologista suunnittelua arvioineen kansainvälisen evaluointiryhmän esittämät kehittämissuosituksat. Alue-ekologinen suunnittelu on muun muassa liitetty osaksi luonnonvarasuunnittelua ja näin muodostettu yksi, yhtenäinen alueiden käytön suunnitteluprosessi. Sidosryhmien osallistumista suunnitteluun on pyritty selkeyttämään ja vahvistamaan.

Maa- ja metsätalousministeriön, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion ja WWF Suomen yhteistyönä valmistui vuoden 2005 loppupuolella esite metsälain 6 §:n mukaisista erityishakkuisista.

Maa- ja metsätalousministeriö antoi marraskuussa 2005 Metsäntutkimuslaitokselle tehtäväksi laatia arvio metsäluonnon monimuotoisuuden neuvonnan tuloksellisuudesta ja kehittämistarpeista. Selvityksen ensimmäinen osa valmistui kesäkuussa 2006 ja toinen osa (neuvonnan vaikutus säästöpuiden käsittelyyn) valmistuu keuhällä 2007.

12. Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt ja laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta

Edistetään metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen huomioonottamista ja yhdenmukaista määrittelyä. Uudistetaan maa- ja metsätalousministeriön päätös hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta.

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettujen säästöjen uudistaminen liittyy metsäkeskuksia koskevan lainsäädännön tarkistamiseen. Tätä koskeva lakiesitys on eduskunnan käsiteltävänä. Monimuotoisuuden tutkimusohjelman (MOSSE) hanke "Myrskyn seuraustuhon hallinta" päättyi vuoden 2006 lopussa.

13. Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien virkistys- ja ulkoilumetsissä sekä valtion retkeilyalueilla

Tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuutta tukemalla kuntien virkistys- ja ulkoilumetsien sekä valtion retkeilyalueiden suunnittelua ja kehittämällä toimenpiteitä, joiden avulla voidaan sovittaa yhteen virkistyskäyttö, monimuotoisuuden turvaamistavoitteet ja metsätalous. Selvitystyö käynnistyi vuonna 2005.

Ympäristöministeriö asetti huhtikuussa 2005 työryhmän kehittämään toimenpiteitä, joiden avulla voidaan sovittaa yhteen luonnon virkistyskäyttö, metsien monimuotoisuuden turvaa-

mistavoitteet ja metsätalous kuntien virkistys- ja ulkoilumetsissä sekä valtion retkeilyalueilla. Työryhmän tehtävänä oli lisäksi selvittää, miten kuntien virkistys- ja ulkoilumetsät sekä valtion retkeilyalueet voivat toimia tukialueina nykyisille suojelualueille ja näin parantaa suojelualueverkoston toimivuutta. Työryhmä on katsonut seudullisten virkistysalueiden ja kansallisten kaupunkipuistojen kuuluvan toimeksiantonsa piiriin. Työryhmän työ valmistui vuoden lopussa 2006.

14. Tutkimus- ja selvitystarpeet

Lisätään tutkimusta erityisesti monimuotoisuuden ekologisista, taloudellisista ja sosiaalisista puolista. Lisäksi pilottihankkeiden arviointi vaatii tutkimusta ja seurantaa.

Monimuotoisuuden tutkimusohjelman (MOSSE) tutkimushankkeiden viimeinen rahoitusvuosi oli vuosi 2006. MOSSE:n loppuseminaari pidettiin 4.–6.9.2006. Seminaariin valmistui laaja tutkimusraportti ”METSON jäljillä”. Raporttiin on koottu uusin tutkimustieto metsien monimuotoisuuden suojelun ekologisista, taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista. Raportti tukee Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) arviointia. Raportti syntyi useiden tutkimusohjelmien ja -hankkeiden yhteistyönä ja sen kirjoittamiseen osallistui yli 140 tutkijaa.

Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma (PUTTE) jatkuu vielä vuoden 2007 loppuun. Kyseessä on suurin koskaan Suomessa samanaikaisesti lajistotutkimukseen osoitettu määräraha. Vuosina 2003–2005 määräraha on ollut vuosittain 1–1,6 miljoonaa euroa.

Kolmas METSOon liittyvä tutkimusohjelma, ”Metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset” (TUK), käynnistettiin vuoden 2005 alussa. Sen puitteisissa valmistui METSON ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seuranta- ja arviointiraportti, joka julkistettiin 3.11.2006. TUK:n tarkoitus on arvioida METSON puitteisissa tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia vuoteen 2010 saakka. TUK:n tavoite on tuottaa, koota ja välittää tieteellisesti korkeatasoista ja monipuolista tutkimustietoa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja yhteiskunnan vuorovaikutussuhteista.

15. Metsien suojelusäätiö

Selvitetään mahdollisuudet kanavoida kansalaisten maksuhalukkuutta metsien monimuotoisuuden lisärahoitukseen säätiöpohjaisella rahoituksella.

Metsiensuojelusäätiötä koskeva esiselvitys valmistui kesäkuussa 2004. Jatkovalmistelua tehtiin ympäristöministeriön asettamassa työryhmässä.

16. Toimintaohjelman seuranta ja arviointi

Metsäneuvosto seuraa METSON etenemistä kokonaisuutena apunaan Metsien ekologinen kestävyys -työryhmä (MEKKE).

Metsäntutkimuslaitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen tekevässä METSON seurannassa ja arvioinnissa valmistui vuosina 2005–2006 kolme väliraporttia, tutkimusraportti ”METSON jäljillä” yhteistyössä tutkimusohjelmien kanssa sekä loppuraportti.

Arvioinnin mukaan toimenpiteet on pääsääntöisesti toteutettu valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. METSO onnistui tavoitteissaan luoda uutta toimintakulttuuria ja monipuolista monimuotoisuuden turvaamisen keinovalikoimaa. Tarve metsien monimuotoisuuden turvaamisesta lisäävälle laajalle ja tavoitteelliselle toimenpide- ja rahoitusohjelmalle on ilmeinen.

17. Valtioneuvoston suositukset

Metsäorganisaatioiden metsänhoidon suositukset tarkistetaan lähivuosina uuden tutkimustiedon ja käytännön kokemusten perusteella. Tarkistuksissa kiinnitetään erityisesti huomiota vanhojen haapojen ja lahopuun säilyttämiseen.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio on tarkistanut hyvän metsänhoidon suosituksensa kesällä 2006. Suositukset sisältävät METSON luonnonsuojelubiologisten kriteerien huomioonottamisen talousmetsissä. Monimuotoisuudelle erityisen tärkeitä haavat ja lahopuut on huomioitu korostamalla monimuotoisuudelle tärkeiden rakennepiirteiden lisäämisen tärkeyttä talousmetsissä. Edellä mainitut kriteerit sisältyvät myös vuonna 2004 tarkistettuihin metsäsertifiointin (FFCS) kriteereihin.

18. Viestintä

Viestinnän pääkanavat ovat olleet METSON verkkosivusto ja uutiskirjeet. Verkkosivustoon pääsee osoitteilla www.mmm.fi/metso ja www.ymparisto.fi/metso. Englanninkielinen aineisto on keskitetty osoitteeseen www.mmm.fi/metsolinternational. Myös muut organisaatiot ovat pitäneet METSOa esillä omassa tiedotustoiminnassaan.

Vuosina 2005 ja 2006 on ilmestynyt 35 uutiskirjettä, joista suomenkielisiä (METSONlehtiä) 13, ruotsinkielisiä (METSOblad) 13 ja englanninkielisiä (METSO Newsletter) yhdeksän.

Katsauskauden aikana on teetetty kaksi METSO-aiheista elokuvaa, toinen ennallistamisesta (Luonto palaa), toinen METSO-kohteista. Luonto palaa -elokuvassa on suomen-, ruotsin- ja englanninkielinen selostus, METSO-kohteissa englanninkieliset tekstit.

METSOLla on ollut oma näyttely vuotuisilla Metsäpäivillä, FARMARI-maatalousmessuilla Tampereella heinäkuussa 2005, ELMA-messuilla Helsingissä marraskuussa 2005 ja Jyväskylässä EU:n kilpailukykyministerien kokouksessa heinäkuussa 2006. Lisäksi METSOa esiteltiin EU:n ympäristöministerien kokouksessa Turussa kesäkuussa 2006 ja EU:n maatalousministerien kokouksessa Oulussa syyskuussa 2006. METSO osallistui näyttelyyn EU:n Green Week -tapahtumassa Brysselissä toukokuussa 2006.

Katsauskauden aikana METSOLla on ollut neljä seminaaria: "METSO soitimella" -vuosiseminaari (Tampere 13.4.2005), Metsien ennallistamisseminaari (Heureka 17.1.2006), METSON IV vuosiseminaari (Turku 29.3.2006) sekä "MOSSE maalisuoralla" -tutkimusohjelman päätösseminaari (Espoo 4-6.9.2006). Seminaareissa esiteltiin ohjelman etenemistä ja tutkimusta.

Liite 3. Seuranta- raporteissa 2000, 2001 ja 2002– 2003 esitetyt jatko- toimenpiteet

Metsäteollisuudella kasvumahdollisuuksia:

Vuotta 2000 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Valtioneuvosto toteuttaa metsäteollisuuden toimintaedellytyksiä ylläpitävää ja edistävää politiikkaa, erityisesti energia- ja liikennepolitiikkaa.
2. Alan toimijat ja viranomaiset toteuttavat PuuEurooppa-hanketta ja puuosaamiskeskustoja sekä edistävät puualan yritysten, erityisesti maaseudulla toimivien pienyritysten, verkostoitumista.

Vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

3. Energiapolitiittiset ratkaisut vaikuttavat metsäteollisuuden energiansaantiin ja kilpailukykyyn. Seurataan eduskunnan ydinvoimakeskustelun etenemistä ja mahdollisen ydinvoiman lisärakentamispäätöksen vaikutuksia metsätalouden toimintaedellytyksiin.
4. PuuEurooppa-hankkeen toteuttamista jatketaan ja sen avulla lisätään jalostusastetta ja edistetään vientiä.
5. Metsäverojärjestelmän muutoksen vaikutukset puumarkkinoihin selvitetään.

Vuosia 2002–03 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

6. Puutuoteteollisuuden ja valtiovalan yhteiset hankkeet ja ohjelmat päättyvät vuoteen 2005 mennessä. Niiden jatkon turvaamiseksi tulee laatia uusi ohjelma, joka tukee kansainvälistä yhteistyötä tuotteiden standardoinnissa, tutkimuksessa ja menekin edistämiseksi sekä pk- ja muun teollisuuden verkostoitumisessa. Tätä toimintaa varten tulee kehittää yhteinen rahoitusmalli, joka sisältää myös nykyisin käytössä olevat rahoituslähteet.
7. Tuontipuun määrän kasvaessa sen alkuperän merkitys korostuu laittomista hakkuista käynnistyneen keskustelun ja EU:n kasvinsuojeludirektiivin takia. Lisääntyvän puuntuonnin vaikutuksista Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteutumiseen, metsätalouden harjoittamiseen ja kansantalouteen on tehtävä kattava analyysi.
8. Suomen metsäsektori on riippuvainen kansainvälisestä kaupasta, ja siksi Suomi tukee kaupankäynnin esteettömyyttä ja vapaan kilpailun turvaamista, ja tämän vuoksi myös metsäsertifioinnin on säilyttävä markkinalähtöisenä, viranomaisista riippumattomana toimintana. Suomen on

toimittava siten, että EU:n tukipolitiikka ei vääristä metsäteollisuuden kilpailuasetelmaa EU:n sisämarkkinoilla.

9. Yksityisteiden kunnossapito ja metsätalouden kuljetusten turvaaminen edellyttävät, että valtion tuki yksityisteiden kunnossapitoon kolminkertaistetaan nykyisestäään ja hallinnonalojen yhteistyötä parannetaan.

Metsätalous kannattaa ja työllistää:

Vuotta 2000 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Metsien suotuisan kehityksen turvaamiseksi hakkuiden lisäyksen tulisi kohdistua ensisijaisesti ensiharvennuksiin ja turvemaihin. Näiden kohteiden hyödyntämisen edistämiseksi kehitetään uutta teknologiaa.
2. Valtioneuvosto, etenkin kauppa- ja teollisuusministeriö, jatkaa energiapolitiikkaa, joka kannustaa puupohjaisen energiatuotannon lisäämiseen.
3. Työmarkkinaosapuolet pyrkivät lisäämään metsäalan vetovoimaa ammatinvalintaa suunnittelevien nuorten keskuudessa sekä kehittävät metsätyövoiman tilastointia yhteistyössä Metsäntutkimuslaitoksen kanssa.
4. Alueellisen metsäsuunnittelun määrä nostetaan Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteiden mukaisesti noin miljoonaan hehtaariin vuodessa, jolloin suunnittelun peittävyys nousee ohjelmakauden aikana 75 prosenttiin yksityismetsien pinta-alasta.
5. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman metsäosioita toteutetaan valtioneuvoston periaatelinjausten mukaisesti.

Vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

6. Energiapuun käyttöä, korjuuta ja tilastointia kehitetään ainespuumarkkinoiden tilastointia vastaavaksi.
7. Metsäalan työolosuhteita kehitetään alan vetovoiman sekä työntekijöiden, toimihenkilöiden ja yrittäjien työkyvyn vahvistamiseksi.
8. Kiinnitetään huomiota metsätalouden ja erityisesti puunkorjuun kannattavuuden ja sen edellyttämien hakkuumäärien kehittymiseen Kansallinen metsäohjelma 2010:n suosittelulla tavalla.

Vuosia 2002–03 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

9. Metsätalouden kannattavuuden parantamiseksi tarvitaan nykyistä taloudellisempien metsänhoitomien kehittämistä, kotimaisen kustannustason huomioon ottavaa puun hintakehitystä sekä metsien kehityksen kannalta tarkoituksenmukaiseen ajankohtaan ajoitettavaa töiden tekemistä.
10. Metsäalan työolojen ja alan pienyritysten kannattavuuden kannalta on tärkeää taata ympärivuotinen työ työntekijöille laajentamalla tarvittaessa heidän perinteistä

työnkuvaansa sitä monipuolistavin palvelutehtävin. Harvennushakkuutavoitteen saavuttaminen edellyttää niiden taloudellisuuden parantamista korjuutekniikan kehittämisen, työntekijöiden lisäkoulutuksen, työmaaolosuhteiden parantamisen ja metsänkäsitteilyn ohjeistuksen kehittämisen avulla.

11. Metsäalan peruskoulutusta tulee kehittää siten, että bioenergia-alalle käynnistetään oma peruskoulutuksensa, metsäkoneopetukseen ja puutavara-autonkuljettajien koulutukseen lisätään aloituspaikkoja ja metsurien koulutuspaikkoja vähennetään. Metsäalan töiden uudelleenorganisoinnin takia ammatillisessa perus- ja amk-koulutuksessa tulee painottaa myös valmiuksia ryhtyä itsenäiseksi yrittäjäksi.
12. Metsäala ei pienuutensa takia sisälly työolojen tilastointijärjestelmiin, joten alan työolojen seuraamiseen ja kehittämiseen tarvitaan oma järjestelmänsä.
13. Metsäenergian käytön lisäämisen tulee perustua liiketaloudelliseen kannattavuuteen, ja sen hankinta tulee ottaa osaksi raakapuun hankintaa. Metsäenergian käyttöön liittyvän uuden teknologian kehittämiseen tarvitaan edelleen valtion rahoitustukea. Metsänhoitoyhdistyksiä on kannustettava energiapuun hankintaan ja välittämiseen sekä paikallisten metsäenergiaverkostojen kehittämiseen. Metsäenergian mittausta koskevat periaatteet tulee sisällyttää lainsäädäntöön. Metsäenergian ja turpeen toisiaan tukevaa yhteiskäyttöä tulee edistää.

Ekologinen kestävyys turvataan:

Vuotta 2000 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Luonnonsuojeluohjelmat toteutetaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan vuonna 1996 hyväksymän suojeluohjelmien rahoitusohjelman mukaisesti vuoteen 2007 mennessä.
2. Suojelun alueiden hoidon rahoitusta pyritään nostamaan vähintään Kansallinen metsäohjelma 2010:ssä esitetylle tasolle. Tavoitteena on vuoteen 2003 mennessä päästä esitettyyn 16 miljoonan euron tasoon.
3. Joulukuussa 2000 asetettu Etelä-Suomen metsien suojelutoimikunta laatii ehdotukset Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lounais-Lapin metsien suojelun tavoite-, rahoitus- ja toimintaohjelmaksi vuoden 2002 kesäkuun loppuun mennessä.
4. Luonnonhoitotoimenpiteiden tuloksellisuus selvitetään, esimerkiksi kuinka hyvin metsien erityisen tärkeät elinympäristöt tukevat uhanalaisten lajien säilymistä talousmetsissä.
5. Metsäluonnon hoidon määrärahan riittävyys varmistetaan. Metsäluonnon hoidon ja ympäristötuen käytön markkinointia metsänomistajille tehostetaan erityisesti neuvonnan ja metsäsuunnittelun yhteydessä.

Vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

6. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojelutoimikunnan työn pohjalta jatketaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden kehittämistä.
7. Metsätalouden vesiensuojelua kehitetään vesiensuojelun tavoiteohjelman 2006 ja Euroopan unionin vesipolitiikan puitteiden edellyttämällä tavalla. Erityisesti kunnostusohjelmat ja maanmuokkaukset suunnitellaan ja toteutetaan siten, että vesistöjen kuormitus jää mahdollisimman vähäiseksi. Pohjavesien suojelussa toimet kohdistetaan pohjavesivarojen valtakunnallisessa inventoinnissa luokitelluille erityisen tärkeille ja muille vedenhankintaan soveltuville pohjavesialueille.
8. Valmistaudutaan ohjaamaan ympäristötukea metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitustyöstä luonnonhoitohankkeisiin vuodesta 2004 alkaen.

Vuosia 2002–03 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

9. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) rahoitus on turvattu kokeilukauden aikana. Myös vuoden 2007 jälkeen on metsien monimuotoisuuden turvaamiseen suunnattava valtion rahoitusta.
10. Vesiensuojelun tavoiteohjelman mukaisiin tyyppikuormituksen vähentämistavoitteisiin on keskityttävä aikaisempaa painokkaammin, jotta valtioneuvoston vuonna 1998 tekemän vesiensuojelun periaatepäätöksen ja EU:n vesipuitteiden tavoitteet saavutetaan. Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaista rahoitusta tulee laajentaa kaikkiin vesiensuojelussa tarvittaviin toimenpiteisiin yksityismaiden kunnostusohjelmiksi.
11. Suomen ilmastopolitiikan kannalta on tärkeää, että toteutetaan Kansallinen metsäohjelma 2010:een sisältyvät toimenpiteet, joilla säilytetään metsien hiilinieluvaikutus ja toisaalta pyritään tarjoamaan vaihtoehtoisia energianlähteitä fossiilille polttoaineille. Puutuoteteollisuuden elinkeinopolitiittisen ohjelman ja puurakentamisen edistämishojelman valmisteluissa on otettava huomioon ilmastokysymykset. Kunnostusohjelmien ja soiden ennallistamisen vaikutukset hiilitaseeseen tulee selvittää.
12. Yksityisten luonnonsuojelun alueiden hoitoon on osoitettava niiden hoidon ja kunnossapidon tarpeisiin nähden riittävät määrärahat.
13. Metsäntutkimuslaitoksen tulee ryhtyä pitämään resurssiansa puitteissa metsien suojelutilastoa osana Suomen virallista tilastoa.

Metsät hoidetaan hyvin:

Vuotta 2000 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Metsäkeskukset ja metsänhoitoyhdistykset yhteistyössä puun ostajien kanssa markkinoivat metsänhoito- ja perusparannustöitä metsänomistajille. Markkinointia tehostetaan Huomisen metsät -kampanjalla. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa kestävä metsätalouden rahoituslain mukaisten töiden edistymistä ja pyrkii purkamaan työsuoritteiden kasvua ehkäiseviä kohtia.
2. Metsätalouden toimijat ottavat käyttöön uudistetut metsänhoitosuosituksot ja -ohjeet, joissa on huomioitu Kansallinen metsäohjelma 2010:ssä asetetut tavoitteet metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä hoidolle ja käytölle.
3. Metsäntutkimuslaitos yhdessä muiden metsätalouden toimijoiden kanssa kehittää metsän- ja luonnonhoitotoimenpiteiden sekä metsänparannustöiden tilastointia.

Vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

4. Kaikkia metsänhoidon työmäärätavoitteita ei saavuteta nykyisellä rahoitustasolla. Eri työläjien merkityksen tarkastelu tulisi ottaa osaksi KMO-eräluoimia sekä selvittää uusia rahoitusmuotoja ja mahdollisuuksia parantaa työn tuottavuutta.
5. Metsänhoito- ja perusparannustöitä edistetään Huomisen metsät -viestintäkampanjalla.
6. Kestävä metsätalouden rahoituslain mukaisten töiden painopisteet vuonna 2002 ovat kunnostusojitus, erityisesti sen vesiensuojelun kehittäminen sekä nuoren metsän hoito. Erityistä huomiota kiinnitetään metsänuudistamisen laadun parantamiseen sekä myrskytuhoalueiden kunnostukseen.

Vuosia 2002–03 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

7. Metsänhoito- ja perusparannustöiden työmäärien säilyminen Kansallinen metsäohjelma 2010:n mukaisena edellyttää, että valtion tuen reaaliarvo ei alene. Metsänhoito- ja perusparannustöiden suunnittelua ja organisointia on tarpeen kehittää. Taimikonhoitotyöt on pyrittävä tekemään puuntuotannollisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisena ajankohtana.
8. Kestävä metsätalouden rahoituslain selkiyttämiseksi metsäenergian korjuu on eriytettävä omaksi kokonaisuudekseen tai siitä on säädettävä oma lakinsa. Metsäenergian korjuun on oltava ekologisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaista.
9. Hirvien talvehtivaa kantaa tulee pienentää niin, että niiden aiheuttamat vahingot maa- ja metsätaloudelle sekä liikenteelle vähenevät. Hirvieläinten talvikannan inventointia tulee kehittää sekä vahinkojen korvausjärjestelmä tulee uudistaa.

10. Metsänuudistamisen laadun seuraamiseen alueittain ja toimijoittain on kehitetty toimiva malli. Sen vaikuttavuus tulee tutkia jatkohankkeessa vuoteen 2006 mennessä.
11. Ojitusalueiden ainespuun ja metsäenergian yhteiskorjuuta on kehitettävä edelleen.

Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita:

Vuotta 2000 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Valtion talousarviossa pyritään turvaamaan riittävät varat retkeily- ja muiden virkistyspalvelujen rakentamiseen ja ylläpitoon valtion mailla.
2. Edistetään VILMAT-työryhmän Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteita tukevien toimenpide-ehtotusten toteutumista.

Vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

3. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun tutkimusta ja koulutusta lisätään sekä innovaatioita kehitetään Tulevaisuuden Metsäsalit -hankkeen puitteissa.

Vuosia 2002–03 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

4. Virkistyskäyttämahdollisuuksien lisäämiseksi ulkoilulakia tulee uudistaa siten, että reittitoimituksia kevennetään hallinnollisesti ja että toimituksissa määritellään myös periaatteet ja korvaukset reitteihin rajoittuvien lähimetsien virkistyskäytön huomioon ottavasta hoidosta.
5. Metsien virkistyskäytön kehittämistä ja koordinaointia varten tulee asettaa alan toimijoista koostuva virkistyskäyttötyöryhmä.
6. Virkistyskäytön ja luontomatkailun palveluista tiedottamista kehitetään kuntien, Metsähallituksen ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä.
7. Metsien virkistyskäytön tilastointia tulee kehittää.

Metsäosaamista vahvistetaan:

Vuotta 2000 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Maa- ja metsätalousministeriö yhdessä Suomen Metsäyhdistyksen kanssa käynnistää Tulevaisuuden Metsäsalit -hankkeen Päättäjien Metsäakatemia-yhteydessä.
2. Metsäkeskukset käynnistävät alueellaan Metsän oppimispolku -mallin mukaisen toiminnan.
3. Opetusministeriö asettaa työryhmän selvittämään, miten metsä- ja puutalouden koulutus antaa valmiuksia kansainväliseen toimintaan.
4. Puutuotealan osaamiskeskuksen perusrahoitusta vahvistetaan valtioneuvoston maaseutupoliittisesta kokonaisuudesta tekemän periaatelinjauksen mukaisesti.

5. Edistetään metsäopetuksen lisäämistä peruskoulujen biologian ja maantiedon opetussuunnitelmiin.

Vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

6. Wood Wisdom II -tutkimusohjelman, PuuSuomi -toimintaohjelman, Puutuotealan verkostomallisen osaamiskeskuksen ja PuuEurooppa -kampanjan yhteistyötä ja koordinaatiota tiivistetään, erityisenä tavoitteen on tutkimustiedon siirtäminen käytäntöön.
7. Jatketaan metsäalan tunnettuutta edistävää toimintaa varhaiskasvatuksesta lukioihin asti.

Vuosia 2002–03 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

8. Metsäalan koulutusjärjestelmää tulee kehittää kotimaisien tarpeiden lisäksi eurooppalaisten koulutusmarkkinoiden näkökulmasta. Tavoitteena on koulutuspalvelujen kehittäminen metsäklusterin vientituotteeksi.
9. Metsäalan tutkimusta vahvistetaan osana eurooppalaista tutkimusympäristöä. Biotekniikan tutkimusta metsäalalla kehitetään aktiivisesti.
10. Jatketaan metsäalan tunnettuutta edistävää toimintaa varhaiskasvatuksesta lukioihin asti.
11. Edistetään suomalaisen puunkorjuuosaamisen ja -palvelujen kehittämistä kasvavaksi vientituotteeksi.

Suomi on aktiivinen kansainvälisessä metsäpolitiikassa:

Vuotta 2000 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Suomi osallistuu aktiivisesti kansainvälisten prosessien ja järjestöjen työhön. Lähivuosina keskeisimmät kansainväliset metsäpolitiikan kysymykset ovat YK:n metsäfoorumi (UNFF), biodiversiteettisopimuksen metsäkysymykset sekä pohjoinen ulottuvuus.

Vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

2. Jatketaan yhteistyötä Venäjän metsäsektorin kanssa Moskovan huippukokouksessa maaliskuussa 2002 sovittujen periaatteiden mukaisesti.
3. Valmistaudutaan Euroopan metsäministerikonferenssien Wienin kokoukseen 2003.
4. Euroopan unionin laajenemisen vaikutuksia metsäsektoriin selvitetään edelleen ja arvioidaan uudelleen Suomen metsäpoliittisia kantoja Euroopan unionissa.

Vuosia 2002–03 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

5. Suomi pyrkii siihen, että vuonna 2005 pidettävässä YK:n metsäfoorumin viimeisessä kokouksessa päätettäisiin metsäsopimusneuvotteluiden aloittamisesta. Samalla Suomi on aktiivinen biodiversiteettisopimuksen (CBD) ja ilmastopimuksen (UNFCCC) metsäosioissa.
6. Suomi pyrkii vahvistamaan EU:n metsästrategian toteutusta ja koordinaation parantamista komissiossa ja eri EU-toimielinten välillä. Suomen kannalta on tärkeää, että komissiossa olisi myös suomalaisia metsäasiantuntijoita.
7. Kahdenvälistä metsäyhteistyötä jatketaan kansainvälisessä metsäpolitiikassa tärkeiden Venäjän, Kiinan, Meksikon, Brasilian, Indonesian ja muiden maiden kanssa.

Liite 4. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman toteutuminen metsäsektorin kannalta

1. Yleistä

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen aikana hallitusohjelman edistämässä ja seurannassa on sovellettu uudenlaista ohjelmajohtamista ja politiikkaohjelmia. Poliitiikkaohjelmien ja muiden poikkihallinnollisten politiikkojen kuten Kansallisen metsäohjelman toimeenpanosta on päätetty hallituksen strategia-asiakirjoissa (HSA) vuosina 2003–2006. Strategia-asiakirjoja on toteutettu valtiontalouden kehysten ja valtion talousarvioiden puitteissa.

Hallitusohjelman kantavana teemana on ollut ”Työllä, yrittämisellä ja yhteisvastuulla uuteen nousuun”. Eryteisesti on kiinnitetty huomiota työllisyyteen, osaamiseen, yrittäjyyteen, peruspalveluihin ja aluekehitykseen sekä aloitettu varautuminen väestön ikääntymisen vaikutuksiin. Liikenteen ja viestinnän infrastruktuuria on parannettu ja ekologisista kysymyksistä on paneuduttu erityisesti ilmasto- ja energiakysymyksiin.

Hallitus hyväksyi iltakoulussa 14.2.2007 hallitusohjelman seurantaraportin (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 6/2007), josta tähän raporttiin on poimittu metsäsektorin kehityksen kannalta olennaisimmat toimenpiteet.

2. Yrittäjyyden politiikkaohjelma

Hallituksen yleisistä politiikkatoimista tärkeimpiä yrittäjyyden kannalta ovat olleet yrittäjien sosiaaliturvaan tehdyt parannukset, yrittäjyyskasvatukseen liittyvät toimenpiteet sekä mittavat veronalennukset ja verojärjestelmään tehdyt muutokset.

Yritystoiminnan aloittamisen edistämiseksi on muun muassa otettu käyttöön eri koulutustasoilla opetusministeriön vuonna 2004 julkaisemat yrittäjyyskasvatuksen linjaukset. Yliopistojen kaupallista toimintaa on helpotettu mahdollistamalla osakeyhtiöomistus.

Yrittäjien sosiaaliturva 2004 -työryhmän esityksiä on pantu täytäntöön muun muassa parantamalla yrittäjien ja perheenjäsentensä työttömyysturvaa, sairaskulukorvauksia ja työterveyshuoltoa. Starttiraha on laajennettu kattamaan työttömien lisäksi myös palkka- ja kotityöstä yrittäjiksi ryhtyvät ja opintonsa päättävät henkilöt.

Yrittäjyyden yleisiä edellytyksiä ovat tukeneet myös lisäpanostukset tutkimukseen ja kehitykseen sekä panostukset alkuvai-

heen yritysten pääomahuoltoon kuten korotukset Finvera Oyj:n luotto- ja takaustappioiden valtion korvausosuutta alkaville ja kasvuyrityksille. Aloittavien innovaatioyritysten siemenrahoitukseen ja toimintaan erikoistunut rahasto aloitti Finvera Oyj:n yhteydessä syksyllä 2005 täydentäen vuonna 2004 perustettuja ja Tekesin ja Teollisuussijoitus Oy:n uusia rahoitustyökaluja. Kasvuyrityspalvelu (Tekes, TE-keskukset, Finnvera ja Finpro) perustettiin toukokuussa 2005 palvelemaan yritysten asiakaslähtöistä kehittämistä ja kasvua.

Maaseutuyrittäjyyden edistämisen koordinaatiotyöryhmän esitykset valmistuivat vuonna 2006. Työryhmän ehdotukset pannaan käytäntöön kauden 2007–2013 EU:n osarahoittamien ohjelmien toimeenpanossa, jolloin TE-keskusten tukimenettelyt eri yrityksille yhtenäistyvät ja tahaton väliinpuotoaminen tukijärjestelmistä voidaan välttää. Lisäksi seudullisten yrityspalveluiden kattavuus laajenee.

Yritysten sukupolvenvaihdosten verokohtelua on helpotettu perintö- ja lahjaverolakia uudistamalla. Yritys- ja pääomaverotusta koskeva uudistus tuli voimaan vuoden 2005 alusta. Yhteisö- ja pääomaverokantoja alennettiin sekä osakkeiden luovutusvoittojen verotusta ja osinkojen verotusta kevennettiin tietyissä tapauksissa. Varallisuusvero poistui vuoden 2006 alusta lukien.

Osakeyhtiölaki, kirjanpitolaki ja hankintalainsäädäntö uudistettiin ja yritysvaikutusten arviointi otettiin käyttöön lainsäädännön valmistelussa.

3. Työllisyyden politiikkaohjelma

Työllisyyden politiikkaohjelman tavoitteena on ollut toteuttaa työllisyysastetta nostavia ja tulevaisuuden työvoimatarpeiden kannalta välttämättömiä rakenneuudistuksia. Toimenpiteet ovat jakautuneet neljään osahankkeeseen: julkisen työvoimapaalvelun palvelurakenteen uudistamiseen, työmarkkinatuen aktivointiin, aktiiviohjelmien ja koulutuksen tehostamiseen ja työurien pidentämiseen.

Työvoiman palvelukeskuksiin on koottu työhallinnon, kuntien ja Kelan palvelut ja resurssit vaikeasti työllistyville. Palvelukeskuksia on perustettu 39 ja niiden palvelut kattavat 170 kuntaa. Samanaikaisesti työvoimatoimistojen palvelumallia on uudistettu koko maassa tavoitteena osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen ja työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen. Työnhakukeskukset on perustettu 35 suureen ja keskisuureen työvoimatoimistoon ja tehostettiin sähköisten palveluiden käyttöä.

Työmarkkinatuen ehdot ja rahoitus uudistettiin vuoden 2006 alusta lähtien työnantajia, erityisesti kuntia, kannustavammaksi. Nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuuseen on panostettu muun muassa lisäämällä oppisopimuskoulutuksen lisäkoulutuksen oppilasmääriä ja uudistamalla toisen asteen koulutuksen hakujärjestelmää.

Työllisyysohjelmassa on koordinoitu ammatillisen koulutuksen ja korkeakouluopintojen valtakunnallista ennakointia. Lähiainakoina valmistuvan opetusministeriön Koulutustarjonta 2012 -projektin tehtävänä on ollut tehdä ehdotus vuoden 2012 koulutustarjonnan tavoitteista sektoreittain sekä koulutusaloittain koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007–2012. Opetushallituksessa on meneillään ennakointimenetelmien ja niihin liittyvien laskentamallien kehittämishanke, joka valmistuu vuoden 2007 loppuun mennessä.

Lisäksi työllisyysohjelmassa on toteutettu hankkeita työelämäläheisen koulutuksen lisäämiseksi kehittämällä koulutusmalleja ja tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. Työuria on pyritty pidentämään muutoksilla työeläkemaksu-, työkyvyttömyyseläkemaksu-, työttömyysturva- ja sairauspäivärahajärjestelmiin. Työelämän laadun parantamiseksi on toteutettu kehittämisohjelmia, kehitetty työlainsäädäntöä ja lisätty työelämätietoutta.

4. Tietoyhteiskuntaohjelma

Tietoyhteiskuntaohjelman tavoitteena on ollut lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta sekä sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa hyödyntämällä tieto- ja viestintätekniikkaa. Ohjelmaan on sisällytetty 150 erilaista toimenpidettä, joista merkittävimpinä Kansallisen laajakaistastrategian toteuttaminen, julkishallinnon tietohallinnon ohjausmallin ja rakenteiden uudistaminen, kansallisen tason tietojärjestelmäratkaisujen toteuttaminen ja kolmannen kansallisen tietoyhteiskuntastrategian laatiminen vuosille 2007–2015.

Julkishallinnossa ollaan enenevässä määrin siirtymässä erillisistä hankkeista alueellisella ja kansallisella tasolla toteutettaviin ratkaisuihin. Keväällä 2005 valtiovarainministeriöön perustettiin valtion IT-johtamisyksikkö. Yhteensopivat järjestelmät mahdollistavat sähköisen asioinnin kehittämisen, jota on tuettu kehittämällä sähköisen tunnistamisen järjestelmiä.

Laajakaistaliittymien määrä on lisääntynyt asetettua tavoiteaikataulua nopeammin pitkälti toimineen kaupallisen kilpailun ansiosta. Maakunnat ja kunnat ovat laatineet ja toimeenpanneet suunnitelmia yhteyksien ulottamiseksi niille alueille, joihin yhteydet eivät synny markkinaehtoisesti. Tietoyhteiskuntakehitystä on edistetty panostamalla tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Koulutuksen, työelämän, tutkimuksen ja tuotekehityksen osalta on kehitetty opetushenkilöstön tietoyhteiskuntaosaamista.

5. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman tavoitteet jaettiin neljään ryhmään kansalaiskasvatusta, kansalaistoimintaa ja -yhteiskuntaa, kansalaisten ja hallinnon vuorovaikutusta sekä edustuksellista demokratiaa koskeviksi tavoitteiksi.

Ohjelmalla on vahvistettu kansalaiskasvatuksen tutkimusta sekä opettajien kansalaiskasvatusosaamista ja lisätty kansalaiskasva-

tusta kouluissa. Ohjelma on myös koonnut näkemyksiä kansalaisyhteiskunnan tilasta, merkityksestä ja kehittämistarpeista.

Kansalaisten ja hallinnon vuorovaikutuksen parantamiseksi on tehostettu toimia, joilla hallinto kuulee kansalaisia ja kansalaisjärjestöjä. Näistä ovat esimerkkejä Kuule kansalaista -hanke, virkamiehille tarkoitettu opaskirja ja sähköisen kansalaiskuulemisen kehittämishankkeet. Kansalaisten ja hallinnon välille luodaan pysyvä keskusteluyhteys perustamalla kansalaisyhteiskuntapoliittinen neuvottelukunta.

6. Euroopan unioni

Hallituksen tavoitteena on ollut unionin päätöksentekokyvyn edistäminen lisäämällä määräänemmistöpäätöksentekoa ja vahvistamalla toimielinten välistä yhteistyötä. Suomi ratifioi uuden perustuslakisopimuksen joulukuussa 2007. Suomi on myös tukenut EU:n laajentumisprosessia.

Yhteistyötä Itämeren alueen EU-maiden kanssa on tiivistetty. Euroopan pohjoisen ulottuvuuden kehittämisen tuloksena pohjoinen ulottuvuus uudistui EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteiseksi politiikaksi. Huomion kohteena oli erityisesti kansalaisten hyvinvointi, terveys, ympäristönsuojelu ja tavaliikenteen toimivuuden parantaminen ml. koko Itämeren alue.

Unionin rahoituskehyksistä vuosille 2007–2013 päätettiin joulukuussa 2005 Eurooppa-neuvostossa. Suomi onnistui tavoitteessaan syrjäisten ja harvaanasuttujen alueiden erityisongelmien ja maaseudun kehittämistarpeiden huomioimisessa rahoituksen suuntaamisessa. EU:n kilpailukykyyn vahvistamiseen tähtäävän Lissabonin strategian fokusta tarkennettiin kasvuun ja työllisyyteen. Jäsenmaat laativat syksyllä 2005 kansalliset Lissabon-toimenpideohjelmat ja raportoivat niiden toteutumisesta syksyllä 2006. Suomi on tukenut sisämarkkinoiden edelleen kehittämistä ja kilpailun esteiden poistamista.

Energiapolitiikassa keskeisiä aiheita ovat olleet sisämarkkinoiden toimivuus, energiatehokkuus ja uusiutuvien energialähteiden osuuden lisääminen. Keväällä 2006 julkaistu vihreä kirja käynnisti unionin yhteisen energiapolitiikan kehittämisen. EU:n liikennettä koskevien asioiden valmistelussa on painospisteenä ollut liikennepolitiikan valkoisen kirjan välitarkastus. Logistiikka on nostettu yhdeksi unionin kilpailukykyyn ja kestävään kehitykseen vaikuttavaksi tekijäksi.

Suomi on yhtenä kolmesta jäsenmaasta päässyt EU:n tavoitteeseen tutkimus- ja kehittämistoiminnan osuuden nostamisesta vähintään kolmeen prosenttiin bruttokansantuotteesta.

EU:n kestävä kehityksen strategia uudistettiin vuonna 2006 ja samalla vuorovaikutusta kansalliseen strategiaan lisättiin. Kemikaalilainsäädännön kokonaisuudistus valmistui vuonna 2006 ja Euroopan kemikaalivirasto aloittaa Suomessa vuonna 2007.

Suomen puheenjohtajuuskaudella vuoden 2006 jälkimmäisellä puoliskolla esillä olivat muun muassa laajentuminen, energia-politiikka, kilpailukyyn vahvistaminen, ilmastomuutoksen torjunta ja maahanmuutto sekä Lähi-Itä ja EU-Venäjä-yhteistyö.

7. Talous-, työllisyys- ja veropolitiikka

Hallituksen keskeisin talouspoliittinen tavoite on ollut työllisyyden lisääminen 100 000 hengellä hallituskauden aikana ja julkisen talouden tasapainon parantaminen. Poliittikkatoimina on työn verotusta kevennetty, lisätty tutkimus- ja kehitysmenoja, toteutettu yritysverouudistus ja toimeenpantu yrittäjyyden ja työllisyyden politiikkaohjelmien toimenpiteet (ks. liite 4.1. ja 4.3) sekä aloitettu valtion tuottavuusohjelman ja kunta- ja palvelurakennehankkeen toimeenpano.

Kestävän finanssipolitiikan edistämiseksi hallitus otti käyttöön uudistetun kehysmenettelyn, jossa noin ¾ valtion budjetin määrärahoista mitoitettiin koko vaalikautta sitovaan kehysmenettelyyn. Hallitusohjelman toimenpiteitä on toteutettu näiden kehysten puitteissa. Kehyspäätöksessään maaliskuussa 2006 hallitus päätti valtion hallinnon tuottavuuden lisäämistöimenpiteistä. Toimenpiteiden seurauksena valtion henkilöstömäärä vähenee kahdeksalla prosentilla vuoteen 2011 mennessä. Kukin hallinnonala on laatinut tuottavuusohjelman.

8. Koulutus ja tiede

Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua on parannettu muun muassa ottamalla käyttöön ammattiosaamisen näytöt, jatkamalla työssäoppimisen tukiohjelmaa ja lisäämällä oppisopimuskoulutusta. Ammatillista aikuiskoulutusjärjestelmää on uudistettu. Ammatillisen koulutuksen kehittämisessä käynnistettiin vuonna 2006 hanke riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan muodostumiseen ammatillisen koulutuksen järjestämiseksi alueilla ja eri alojen kouluttamiseksi.

Laki yliopistolain muuttamisesta tuli voimaan elokuussa 2005. Muutoksella täsmennettiin yliopistojen kolmatta tehtävää olla vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja edistää tieteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tulosohjauksessa on vahvistettu korkeakoulujen aluekehitysroolia.

Ammattikorkeakoulujen tutkintojärjestelmää kehitettiin ottamalla käyttöön akk-tutkinnot ja ylemmät akk-tutkinnot.

Tiedepolitiikassa painotettiin tutkimuksen kansainvälistymistä, tutkijakoulutuksen ja tutkijanuran kehittämistä sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen vahvistamista. Suomen tutkimusjärjestelmän ja korkeakoulujen rakenteelliseksi kehittämiseksi on toteutettu useita selvityksiä ja tehty huhtikuussa 2005 valtioneuvoston periaatepäätös julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä. Ammatikorkeakoulujen yhdistymishankkeita on edistetty.

Tiede- ja teknologianeuvoston johdolla laadittiin strategiat huippuosaamisen keskittymien ja kansallisen infrastruktuurin kehittämiseksi. Neuvoston kesäkuussa 2006 hyväksymien strategioiden toteuttaminen on aloitettu. Valtioneuvoston kanslian asettama työryhmä laati vuonna 2006 kokonaissuunnitelman valtion sektoritutkimusjärjestelmän uudistamiseksi. Suunnitelman mukaan sektoritutkimuksen ohjaaminen organisoidaan valtioneuvoston tasolle, lähtökohtana hallitusohjelma ja sektoritutkimuspäätökset.

Tutkimuksen kansainvälistyminen on ollut hallituksen yksi tiedepolitiikan painopiste, ja tutkijanuraa on kehitetty eri toimin.

Yliopistojen budjettirahoitus on vuosittain lisääntynyt korkeakoululaitoksen kehittämislain mukaisesti. Toimintamäärärahoja on lisätty 199 miljoonaa euroa vuosina 2003–2007, josta tutkimusrahoitusta 66 miljoonaa euroa.

9. Aluepolitiikka

Aluekehitystä on toteutettu vuoden 2004 hallituksen eduskunnalle antaman aluepoliittisen selonteon pohjalta. Keskeiset painopisteet ovat olleet alueiden kilpailukyyn vahvistaminen, palvelurakenteen turvaaminen koko maassa ja tasapainoisen aluerakenteen kehittäminen. Eri ministeriöt laativat linjausten mukaisesti omat aluekehitysstrategiansa. Maakuntaliitot uudistivat maakuntaohjelmansa vuonna 2006. Alueiden kehittämislain muutoksella vuonna 2006 vahvistettiin maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman vaikutusta valtion talousarvion laadintaan.

EU:n alue- ja rakennepolitiikkaa 2007–2013 koskeissa neuvotteluissa tavoitteet on saavutettu sekä rahoitusratkaisussa että Itä- ja Pohjois-Suomen huomioimisessa. Kansallinen rakennerahastostrategia on laadittu rahoituskautta 2007–2013 varten.

Aluekeskusohjelmaa toteutettiin vuosina 2001–2006 34 kaupunkiseudulla ja yhdellä ns. verkostoseudulla. Hallitus on päättänyt näiden alueiden nimeämisestä uuteen aluekeskusohjelmaan vuosiksi 2007–2010.

Osaamiskeskusohjelmalla on suunnattu voimavaroja huippuosaamisen hyödyntämiseen ja alueelliseen kehittämistyöhön. Vuosina 2003–2006 ohjelmaa on toteutettu 22 osaamiskeskuksessa. Uuden ohjelmakauden 2007–2013 valmistelussa tavoitteena on ollut kytkeä osaamiskeskukset tiiviimmin kansalliseen innovaatiopolitiikkaan. Valtioneuvosto hyväksyi vuoden 2006 lopussa uuteen ohjelmaan 13 osaamisklusteria, joita alueilla toteuttavat 21 osaamiskeskusta.

Hallitus on jatkanut alueellistamisohjelman voimaan helmikuussa toteuttamista. Vuonna 2005 asetettu tavoite 4 000–8000 valtion työpaikan sijoittamisesta pääkaupunkiseudun ulkopuolelle vuoteen 2015 mennessä on toteutumassa.

10. Ympäristöpolitiikka

Ilmastopimuksen Kioton pöytäkirja astui voimaan helmikuussa 2005. Hallitus on toiminut aktiivisesti sen puolesta, että kansainvälisessä yhteistyössä on käynnistynyt prosessi, jonka tarkoituksena on johtaa vuoden 2012 jälkeisiä kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamista koskevia toimia. Suomen EU-puheenjohtajuuden aikana ASEM-huippukokouksessa hyväksyttiin erillinen ilmastojuulistus.

Valtioneuvosto hyväksyi 2005 uuden energia- ja ilmastostrategian, joka annettiin selontekona eduskunnalle (ks. luvut 3.2.3 ja 3.4.3 ja liite 2.10).

Rehevöittävien päästöjen vähentämiseksi on jatkettu Suomen Itämeren suojeluohjelman ja Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelman toimeenpanoa. Valtioneuvosto vahvisti marraskuussa 2006 Vesien suojelun suuntaviivat vuoteen 2015 -ohjelman.

Suomessa on 2005–2006 valmistunut ohjelma kestävän kulutuksen ja tuotannon edistämiseksi ensimmäisten joukossa maailmassa. Tavoitteena on, että tuotannon ekotehokkuus nousee koko tuotantoketjussa ja että ekotehokkuus on maailman kärkitasolla. Valtioneuvosto hyväksyi vuonna 2006 myös uuden kansallisen kestävän kehityksen strategian.

Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2006 Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian vuosiksi 2006–2016. Strategia toteutetaan laajan toimenpideohjelman avulla. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojelun toimintaohjelman (METSO) toteutus on edennyt valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti (ks. luku 3.3.4 ja liite 2). Luontomatkailemisen kehittämistä ja luonnonsuojelualueiden hoitoa on tehostettu.

11. Elinkeino- ja energiapolitiikka

Elinkeinopoliittiset toimenpiteet on toteutettu pitkälti yrittäjyyden ja työllisyyden politiikkaohjelmien osana. Edellä koulutus- ja tiedepoliittikan yhteydessä on kuvattu toimenpiteitä innovaatioympäristön kehittämiseksi. Korotettuja tutkimus- ja kehittämisvaroja on suunnattu kasvuykisten, osaamiseen ja innovaatioihin perustuvien yritysten synnyn tukemiseen, t&k-toiminnan aktivointiin yrityksissä, tutkimustulosten kaupallistamisen tehostamiseen, kansainvälistymiseen ja alueiden kilpailukyyn vahvistamiseen. Tekesin toimintaa on laajennettu innovaatioiden edistäjäksi ja VTT:n roolia innovaatiopolitiikan toteuttajana vahvistettu.

TE-keskusten teknologiapalveluita on vahvistettu perustamalla teknologian kehittämisosastot. Toisaalta osastorajoja on madallettu ja kehitetty yritysasiakkaiden palvelumalli. Seudullisesti on käynnistetty 48 yrityspalvelupistettä.

Puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittisen ohjelman 2004–2010 ja puurakentamisen edistämishojelman 2004–2010 toteutus alkoi vuonna 2005.

Uudessa energia- ja ilmastostrategiassa linjattiin energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteet. Suomi täyttää Kioton velvoitekaudella 2008–2012 kasvihuonekaasujen rajoitusvelvoitteen ja toimeenpanee kansallisen päästöoikeuksien jakosuunnitelman vuosille 2008–2012 lain päästökauppalaan muuttamisesta tultua voimaan ja suunnitelman saatua komission hyväksynnän. Osana strategiaa laadittiin vuonna 2005 ilmastomuutoksen kansallinen sopeutumisstrategia. Strategian osana puolestaan käynnistettiin viisivuotinen ilmastomuutoksen sopeutumista käsittelevä tutkimusohjelma.

Energiaverotukseen on tehty muutoksia ja vähäpäästöisten lämmitystapojen käyttöönottoa pientaloissa vauhditettu energiataloudellisella korjausavustuksella keväällä 2006. Liikenteen biopolttoaineiden käyttövelvoite on päätetty ottaa käyttöön asteittain vuodesta 2008. Huoltovarmuuden lisäämiseksi on valmisteltu lakiesitykset turpeen energiaveron ja sille verotuksen kautta annetun tuen poistamisesta.

12. Maaseutuelinkeinot

Kansallisen metsäohjelman 2010 toteuttamista jatkettiin tässä raportissa kuvatulla tavalla.

Kansallinen maaseudun kehittämisstrategia kaudelle 2007–2013 laadittiin Euroopan yhteisön strategisten suuntaviivojen pohjalta. Strategiaan perustuva maaseudun kehittämisohjelma on komission hyväksyttävänä. Ohjelma tähtää muun muassa metsätalouden kilpailukyyn parantamiseen, ympäristön tilan parantamiseen ja maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamiseen sekä Leader-toimintatavan edistämiseen.

Valtioneuvosto on hyväksynyt vuosille 2007–2010 laaditun ylisektoraalisen maaseutupoliittisen erityisohjelman, joka tähtää maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamiseen ja kaupunkimaaseutu -vuorovaikutuksen hyödyntämiseen. Erityisohjelma perustuu maaseutupoliittikan yhteistyöryhmän laatimaan maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan 2005–2008.

13. Liikenne- ja viestintäpolitiikka

Infraministeriöryhmän ehdotuksen pohjalta on päätetty hallituksen kehyspäätösten yhteydessä 19 ison infrahankkeen aloittamisesta ja seitsemästä teemahankkeesta. Investointiohjelmassa otettiin huomioon myös meri- ja sisävesiväylien kehittämisohjelman toimeenpano. Ulkomaankuljetusten tehostamiseksi on vuonna 2005 laadittu Suomen logistinen toimenpideohjelma. Liikenneväylienpidon tehokkuutta ja tuottavuutta on parannettu muun muassa hankintamalleja kehittämällä asiakaslähtöisillä toimintatavoilla ja väylienpidon pitkäjänteisellä ohjelmoinnilla.

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja

1/2007	Suomen ilveskannan hoitosuunnitelma
ISBN 978-952-453-312-6
1a/2007	Förvaltningsplan för Finlands lodjursstam
ISBN 978-952-453-336-2
2/2007	Suomen karhukannan hoitosuunnitelma
ISBN 978-852-453-313-3
3/2007	Maatalouspolitiikan vaihtoehdot
ISBN 978-952-453-316-4
4/2007	Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelma
ISBN 978-952-453-329-4
4a/2007	Förvaltningsplan för Östersjöns sälstammar
ISBN 978-952-453-337-9